

Доклад от проведено криминологично изследване
Проблеми при прилагането на „ускорени процедури“ в наказателния процес

ВЪРХОВНА КАСАЦИОННА ПРОКУРАТУРА

Отдел „Информация, анализ и методическо ръководство“

Сектор „Криминологически изследвания“

тел., факс: 9219 339, e-mail: zvkr@prb.bg

ДОКЛАД

ОТ ПРОВЕДЕНО КРИМИНОЛОГИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ

на тема:

“Проблеми при прилагането на „ускорени процедури“ в наказателния процес (решаване на делото със споразумение и съкратено съдебно следствие)”

Изготвил:

Сектор “Криминологически изследвания”

Отдел “Информация, анализ и методическо ръководство”

Върховна касационна прокуратура

на Република България

София, юни 2012 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I.	Увод	3 стр.
II.	Основни цели на изследването	4 стр.
III.	Методология и обхват на изследването	5 стр.
IV.	Анализ на данните от анкетното проучване	7 стр.
V.	Анализ на данните от документното проучване	56 стр.
VI.	Анализ на данните, извлечени от УИС във връзка с вида и размера на наказанията по УП	58 стр.
VII.	Основни изводи и очаквания	79 стр.
VIII.	Приложения	85 стр.

Съкращения, използвани в текста

УП – ускорени процедури

СДФ – споразумение в досъдебна фаза

ССФ – споразумение в съдебна фаза

ССС – съкратено съдебно следствие

ДФ – досъдебна фаза

СФ – съдебна фаза

ПРБ – прокуратура на Република България

РП – районна прокуратура

ОП – окръжна прокуратура

АП – апелативна прокуратура

ВоОП – военно-окръжна прокуратура

ВоАП – военно-апелативна прокуратура

ВКП – Върховна касационна прокуратура

СКИ – сектор „Криминологически изследвания” в Отдел „Информация, анализ и методическо ръководство” във Върховната касационна прокуратура

Отдел ИАМР - Отдел „Информация, анализ и методическо ръководство” във Върховната касационна прокуратура

..

УВОД

През м. февруари т.г., с оглед съблюдаване изискванията на Заповед № 3000/2011 г. на главния прокурор по изпълнение на Графика на мерките, предприети от Прокуратурата на Република България за преодоляване на негативните констатации и изпълнение препоръките от Доклада на ЕК по Механизма за сътрудничество, в Отдел “Информация, анализ и методическо ръководство” бе изготвен *Анализ на ефекта от прилагането на “ускорените процедури” (съкратено съдебно следствие и решаване на делата със споразумение)*.

Анализът бе изготвен въз основа на предварителните статистически данни на териториалните прокуратури за образуването и движението на наказателните производства през 2011 г., които са внесени в съда от прокуратурата със споразумение, или е постигнато такова в съдебната фаза на процеса, както и за разгледаните дела по реда на глава XXVII от НПК «Съкратено съдебно следствие в производството пред първа инстанция». За анализа бяха използвани и статистическите данни, съгласно официалната статистическа отчетност на Прокуратурата, водена в съответствие с Указание И-301/2007 г., изм. и доп. с указание И-283/2009 г.

В анализа бяха констатирани множество проблемни въпроси, относно прилагането на ускорените процедури, които се нуждаят от отговор и съответно тълкуване от данни, допълнени извън наличните в статистическите таблици, поддържани в прокуратурата и които биха могли да допринесат за по-ефективното прилагане на процедурите. С тази цел в Работния план на сектор «Криминологически изследвания» в отдел ИАМР във ВКП бе заложено провеждането на специално криминологично изследване през първата половина на 2012 г., което бе одобрено. През месец април т.г. бе изготвена методика на изследването, която също бе приета. Настоящият текст е анализ на данните от това изследване.

Проучването е фокусирано предимно към проблематиката по прилагането на процедурите от Прокуратурата на РБ при наличното законодателство, но анализира и проблеми, произтичащи от дейността на други органи на правоохранителната или съдебната власт, както и директно от законодателството или противоречивата съдебна практика. Доколкото е достигнало до конкретни изводи и препоръки, изследването дава определени аспекти и решения като проекти на вътрешни управленски актове, но когато е необходимо, са отправени и предложения към законодателя и към организацията на дейността и на външни институции.

II. ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Основните цели и задачи на изследването са свързани с изясняването на следните въпроси, констатирани в посочения по-горе анализ:

1. Кои са причините за отказите на съда да одобри сключени споразумения и какви мерки биха могли да бъдат предприети за намаляване на обема на върнатите споразумения в досъдебната фаза?
2. Кои са причините за по-слабото прилагане на института на споразумението, което се констатира по някои видове престъпления, в сравнение с по-засиленото прилагане по дела за други престъпления и какви мерки от методически и организационен характер биха могли да се предприемат спрямо делата по престъпления с по-ниско прилагане на споразумението в досъдебната фаза?
3. Кои са причините за по-слабото приложение на споразумението в досъдебната и съдебната фаза в една част от районните и окръжни прокуратури, и съответно - за по-засиленото прилагане в други?
4. Кои са причините за неравномерното прилагане на съкратеното съдебно следствие (ССС) на териториален признак и какви мерки от методически и организационен порядък би следвало да бъдат предприети за повишаването на прилагането на тази процедура в прокуратурите с по-рядко прилагане?
5. Кои са причините за постановяване на оправдателни присъди по процедурата на СССР и какви мерки от методически и организационен характер би трябвало да се предприемат за намаляване на обема им?

Извън обхвата на поставените въпроси от анализа на статистическите данни ще бъдат изследвани и следните **други въпроси**:

6. По какъв начин би следвало да бъде възприето широкото приложение на споразумението по текстове, свързани с транспортни престъпления?
7. По чия инициатива по-често се стига до започване на процедура за решаване на делото със споразумение – на защитата или на обвинението и как стои този въпрос при делата от особен обществен интерес? Необходимо ли е да бъдат предвидени допълнителни мерки в тази насока?
8. Кои са значимите различия във вида на наказанията и в техния размер при прилагането на процедурата на споразумението и СССР, в сравнение с присъдите по делата по общия ред? Съществува ли необходимост от промяна на сега действащия законодателен механизъм за формиране на вида и размера на присъдите?
9. Какъв е действителният ефект от прилагането на споразумението и СССР в чисто материален план – с колко участия в заседания

- средностатистически се намалява дейността на прокурорите и съдиите? Как това се измерва във финансови средства?
10. Какви добри практики в прилагането на процедурите на споразумението и ССС се констатира в хода на изследването?
 11. Какви са наличните най-често срещани проблеми при прилагането на двете ускорени процедури в прокуратурите в страната и какви са начините за тяхното решаване и отстраняване?
 12. Констатиране на други проблеми, свързани с правоприлагането от страна на ПРБ, които имат отношение към прилагането на ускорените процедури и тяхното териториално разпределение.
 13. Конкретно посочени предложения за законодателни инициативи, които биха могли да променят модела на “ускорените процедури” към нов по-добър модел за решаване на делата в наказателно-процесуалния модел, при наличие на достатъчно аргументи, изведени от данните на изследването.

III. МЕТОДОЛОГИЯ И ОБХВАТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Набирането на данните от изследването бе осъществено по три способа в тяхната систематична свързаност за постигане на целите по предходната глава:

1. Проведена анкета със стандартизиран въпросник до административните ръководители на териториалните прокуратури - районни и окръжни. Анкетата бе проведена в края на м. април и началото на м. май. На практика тя придоби формата на експертна оценка по поставените въпроси на проучването, където административните ръководители изпълниха ролята на експерти по темата.

До 12.05.2012 г. - крайния срок за предаване на анкетните карти, по електронната поща или на писмен носител, бяха получени общо 122 попълнени анкетни карти, съответно от 23 ОП, 95 РП, 3 ВоОП в страната, както и 1 карта от специализираната прокуратура. Това прави изследването абсолютно представително за прокуратурите в страната, доколкото обхваща 84,1% от РП, 82,1% от ОП и 60,0% от ВоОП в страната.

Въпросниците са попълнени коректно по затворените въпроси на анкетната карта, като рядко липсват отговори на този тип въпроси. Единични са случаите на, вероятно, технически грешки при попълването, които бяха открити при направения съответен логически оглед на картите.

Умишлено в стандартизирания въпросник бяха поставени и значим брой отворени въпроси (над 50,0% от всички 38 въпроса), с цел обхващане на възможно най-широк периметър на изследвания обект, извън предварително зададения изследователски модел, заложен чрез затворените въпроси в анкетната карта. По този начин се създаде възможност да бъдат отразени аспекти на изследваната проблематика, които са убягнали на първоначалните изследователски визии, продиктувани от анализа на статистическите данни. Отношението на прокуратурите, отговорили на тези въпроси в анкетата, варира от дълги текстове, извън пределите на поставената като обем форма,

до пълно игнориране и прескачане на тези въпроси. Като краен резултат се получи значим обем от информация като текстове за класифициране, кодиране, въвеждане, компютърна обработка и анализ, произтичащ от около 70% от попълнените анкетни карти. Въз основа на тази информация са направени значим брой изводи, но получените данни надхвърлят значимо очертаванията на изследвания обект и биха могли да послужат и за други насоки на изследване като анализ на престъпността за 2011 г., проблеми свързани с натовареността на прокуратурите, проблеми на правата на пострадалите в наказателния процес и др.

Основните задачи на анкетата, заложи в методиката на изследване, бяха изцяло изпълнени. Бяха анализирани и обобщени наличните мнения и оценки по всички изброени въпроси в предходната глава, анализирана бе взаимосвързката между подадените отговори и различния фактически интензитет на прилагане на ускорените процедури в отделните териториални прокуратури, както и спрямо общата им натовареност, в т.ч. и по дела от особен обществен интерес. Анализът на данните от анкетата е изложен в следващия раздел IV на настоящия доклад. Анализът на взаимосвързките между подадените отговори, интензивността на прилагане на процедурите, натовареността и фактически констатираните различия в размерите на наказанията, са разгледани в отделен подраздел в раздел VII на доклада.

2. Заложеното в методиката на изследване документно проучване чрез извличане на документи от Унифицираната информационна система на прокуратурата се оказва неосъществимо, тъй като в УИС се оказва, че на практика не се въвеждат окончателните актове на съда по споразумения. За да бъде все пак поне отчасти изпълнена поставената програма от задачи, бе проведено заместващо изследване чрез извличане на съдебни актове от Централния уеб базиран интерфейс за публикуване на съдебни актове в сайта на ВСС. В началото на м. май бяха извлечени 500 решения на съдилищата за одобряване на споразумения в досъдебната и съдебната фаза за 2011г. Анализът на тези документи е в раздел V от настоящия доклад.

3. Проведено **извличане на данни от УИС и изготвен анализ, относно вида и размера на наложените наказания** по досъдебни споразумения, съдебни споразумения и ССС за периода 2007-2011 г.

Дейността заслужаваше усилията – информацията от анализа обръща наопаки много от представите ни за наказанията по УП, което се потвърждава и от част от мненията на административните ръководители по този въпрос. Извличането на данните и анализът бяха извършени в края на м. май и началото на м. юни, и са приложени в раздел VI на настоящия доклад.

IV. АНАЛИЗ НА ДАННИТЕ ОТ АНКЕТНОТО ПРОУЧВАНЕ

1. Резултати от модул “Оценка на криминогенната ситуация и натовареността на прокурорите в района”

Въведение:

Въпросите в този модул, на пръв поглед по-общи и неангажиращи, имаха за цел въвеждането на административните ръководители в темата за ускорените процедури. Същевременно модульт имаше и втора „скрита” цел – да сравни оценките на такива характеристики, като нарастване/намаление на престъпността и натовареността в районите на конкретните териториални прокуратури, и на съществуващите към момента там нива на престъпност и натовареност, с налични статистически данни за престъпността и натовареността¹. По този начин ще бъдат констатирани „отклонения” на оценките от конкретните статистически данни.

Стереотипите в прокуратурата и нейната дейност преминават чрез дискурса на конкретните изявления и оценки на анкетираните в определен смислов ред, който логически свързва миналото с настоящето и настоящето с бъдещето (поради тази причина, затворените въпроси в модула бяха конструирани в 2 тройки за оценка на престъпността и съответно натовареността, включващи: 1. ретроспективна оценка на обекта, 2. оценка на моментното състояние, и 3. прогноза). Не на последно място въпросите в модула и особено отворените от тях, имаха за цел да дадат възможност за локализиране на онези представи, които дават смислово съдържание и обяснение на такъв феномен като престъпността, а от друга гледна точка – да локализират този дискурс, който дава обяснение на собствената дейност и натовареност по места.

1.1. Оценка на престъпността в района на прокуратурата и тенденциите за развитието ѝ

Както и в следващата подточка от модула, във въпросите от анкетната карта са визирани 3 отделни оценки, базирани на сравнения, свързани с престъпността в района на съответната прокуратура:

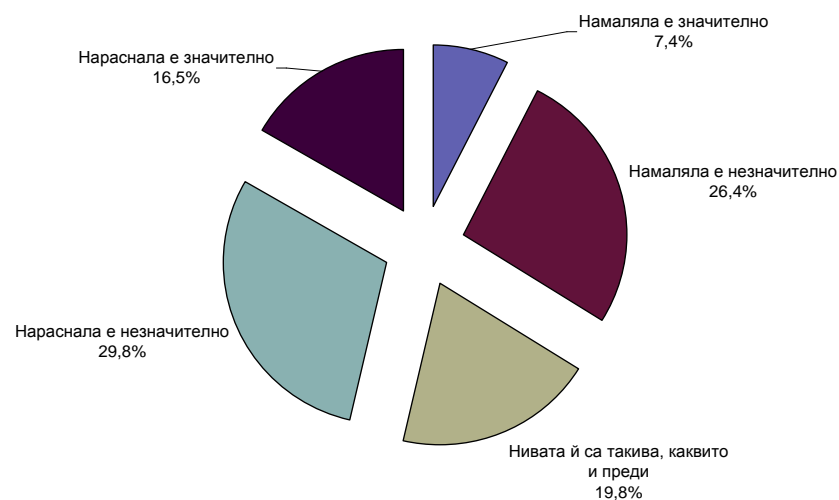
- Оценка на сегашното ѝ състояние спрямо последните 5 години;
- Оценка на нивата ѝ спрямо другите прокуратури в страната към настоящия момент;
- Прогноза за нивата ѝ след 5 години, спрямо оценка на настоящите ѝ нива.

Отделно са зададени 2 отворени въпроса с една формулировка – кои престъпления ще нараснат/намалееят или ще останат същите през следващите 5 години и какви са аргументите за такава прогноза. В тази последователност излагаме и резултатите от анкетата.

¹ Към момента все още не са налични детайлни данни от полицейската статистика, освен предварителни данни по области. Сравнение бе направено с данните за натовареността на прокуратурите за 2011 г. от таблица №5 от статистическите таблици за отчитане на дейността ѝ.

Противно на статистическите данни за регистрираните и разкрити престъпления от полицейската статистика, които сочат постоянно намаляващи нива на регистрираната и приблизително постоянни нива на разкриваемост през последните 5 години, в по-малки дялове административните ръководители на териториални прокуратури² споделят това виждане. Така напр. най-големият дял от отговорилите – 29,8%, считат, че тя е нараснала незначително в района на прокуратурата им, а още 16,5% - че е нараснала значително. За незначително намаление говорят 22,6%, а за значително намаление – още 7,4%. Дял от 19,8% от анкетираните считат, че престъпността в района на прокуратурата им е с такива нива, каквито са били и преди.

Отговори на въпроса "Как бихте оценили престъпността в района на ръководената от Вас прокуратура през последните 5 години?" в %

В териториален план посочилите значимо намаление на престъпността са териториални прокуратури от районите на апелативни прокуратури - Велико Търново, Варна и някои ОП от района на АП София³. Посочилите значимо нарастване, от своя страна, обхващат територията на цялата страна, но са по-значимо представени отново в района на АП София и АП Бургас, като процентното им съотношение в района на АП Велико Търново е незначително.

Разминаването на по-голямата част от оценките с официалната полицейска статистика би следвало да търси своето осмисляне в няколко направления. *Първо*, дали отговорилите изхождат от позицията си на прокурор или на експерт, който има възможност за едно по-информирано

² Които от тук нататък, за да избегнем дългото изписване и повторяемост, ще наричаме анкетираните, респондентите, отговорилите, прокурорите, експертите и пр.

³ В данните в тази група попадна и РП Бургас, която считаме за техническа грешка от административния ръководител, при положение, че ОП Бургас посочва значимо нарастване за района си, заедно с още 3 РП в района на ОП Бургас. Последващи отговори на РП Бургас на други въпроси от анкетната карта също навеждат на мисълта, че става дума за техническа грешка. Например на следващия въпрос административният ръководител на РП Бургас е посочил значително по-високи нива на престъпността в района.

Тук в тази група попадат и 2 от 3-те отговорили ВоОП, което е близко до мисълта. За краткост не сме ги включили в теста.

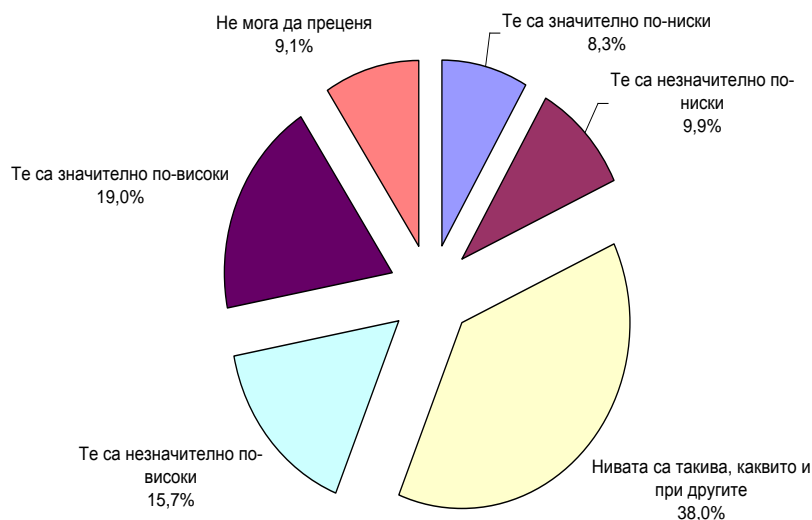
виждане по въпроса. В първия случай, отговорът му не би следвало да се различава от полицейската статистика, доколкото регистрацията и особено разкриваемостта са основа на това, което достига до прокуратурата по служебна линия. От друга страна обаче, в отворените въпроси се изразяват и мнения, че официалната полицейска статистика не обхваща латентните престъпления в района и и не може да бъде абсолютно меродавен източник на информация. В този случай, отговорилите се проявяват във втората спомената позиция. В съвсем друго направление би следвало да разбираме това разминаване, ако отговарящият се явява и административен ръководител. В този случай „надхвърлянето” на нивата на престъпността, спрямо полицейската статистика, би могло да има за цел „обезпечаване” на един от най-значимите аргументи в полза на поддържането на каквото и да е статукво, чрез тезата за „голямата” натовареност в тази прокуратура, свързано и със съответни „необходими” щатове и други материални ресурси. Както ще видим в последващата част на анализа на данните от анкетата, тези три позиции на отговарящите ще намерят и други проявления в отговорите по останалите въпроси, като подчертано доминира идеологията на последната позиция – тази на административния ръководител.

Още по-любопитно е разпределението на отговорите по следващия въпрос в анкетата, относно оценката на анкетираните за моментното състояние на **нивата на престъпността в тяхната прокуратура, в сравнение с тези на прокуратурите от тяхното ниво в страната** (Виж следващата графика).

Групата на посочващите значително и незначително по-високи нива е с 90,7% по-голяма като обем, от тази на посочващите незначително и значително по-ниски нива. Както и да се опитваме да обясним това с възможни статистически аномалии, а именно, че обемът не показва разликата в нивата, което може да е в няколко пъти, това не би могло да покрие изцяло въпросната аномалия, тъй като разликите в натовареността на прокуратурите, според статистическите данни от таблица №5, не надхвърля 1 път средната за страната. Това означава, че разликата в обемите не може да бъде обяснена по този начин.

Не би следвало към ниските нива да прибавяме и групата на респондентите, посочили, че не могат да отговорят на този въпрос, най-малкото поради това, че в тази група влиза една от прокуратурите с най-висока натовареност през 2011 г., прокуратури в 3 окръжни града и прокуратури в 3 курортни селища, които едва ли имат ниски нива на престъпност. От графиката още на този етап се вижда, поради липсата на логика в нея, че най-вероятно оценките на нивата на престъпността са завишени, съзнателно или не.

Отговори на въпроса "Смятате ли, че нивата на престъпността в района на ръководената от Вас прокуратура са по-високи, отколкото при по-голямата част прокуратури от Вашето ниво в страната в момента?" в %

Всъщност последното, относно умишлеността или неумишлеността на завишаването, е без значение, доколкото то в своите последици, както бе казано в началото на тази глава, би следвало да осъществи събитието на по-високи нива на престъпността като негови последици. При това, вероятно, завишаването се осъществява от отделни прокуратури от всички нива на различна престъпност, т.е. имащите ниски нива посочват средни за страната и по-високи, тези със средни – незначително по-високи и значително по-високи, тези с незначително по-високи нива – посочват значително по-високи. Единствено тези със действително значими високи нива не биха могли да посочат нещо, което подлежи на оспорване, защото нямат тази възможност. Другият вариант на обяснение е, че единствено групата на прокуратурите с ниски нива на престъпност завишават нивата си над средното, което не се подкрепя от наличните данните.

Трябва да констатираме, че от данните на анкетата се отчита **завишена оценка на нивата на наличната към момента престъпност като цяло**, което най-вероятно се дължи на постоянен стереотип към тази тема от почти всички прокуратури в страната. Би могло да се предположи, че такова завишаване на престъпността е свързващ елемент в отчитането и оценките на натовареността, които, както ще видим, са също така завишени. Това не би следвало да ни учудва, доколкото минали наблюдения показват подобно положение и при съдиите в България⁴.

⁴ По проект "Компетентни и мотивирани магистрати и съдебни служители", осъществен с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, са правени опити за създаване на система за отчитане на натовареността на съдиите чрез експертна оценка на времето необходимо за извършване на определени дейности, при което е било констатирано, че оценките на експертната група от 200

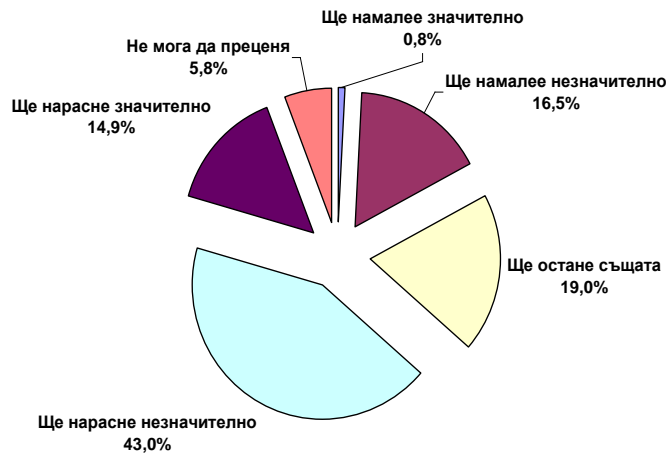
За целите на нашето изследване ще продължим да наблюдаваме в сравнителен план групата на посочилите значително по-високи нива на престъпност и съответно - тази на посочилите значително по-ниски нива в района им. Това се налага, поради факта, че база за натовареността на прокуратурите е най-вече криминогенната обстановка в района им, а от натовареността на прокуратурите зависят твърде много и водените от тях политики за справяне със задачите и дейността на прокуратурата като цяло, в т.ч. и прилагането на УП.

Тези две групи, които ще наречем – група на прокуратурите със значително по-висока престъпност (общо 23 прокуратури) и група на прокуратурите със значително по-ниска престъпност (общо 10 прокуратури), са локализирани на територията и на 5-те апелативни прокуратури, но първата има по-висока концентрация на територията на АП София, Бургас и Пловдив, а втората – в АП Велико Търново и отново АП Пловдив, която в случая се явява район с твърде противоречива криминогенна ситуация, поне според отговорите на административните ръководители на прокуратури там. Прокуратурите със значително по-ниска престъпност са в целия си обем РП, докато при тези със значително по-висока престъпност 26,1% са ОП, които са 1/5-та от всички ОП в страната.

На следващия въпрос от анкетата в този модул, тези две групи показват разнополюсни виждания, а по-нататък – и различни визии, които влизат в противоречие по множество въпроси, в т.ч. и по отношение на прилагането на УП.

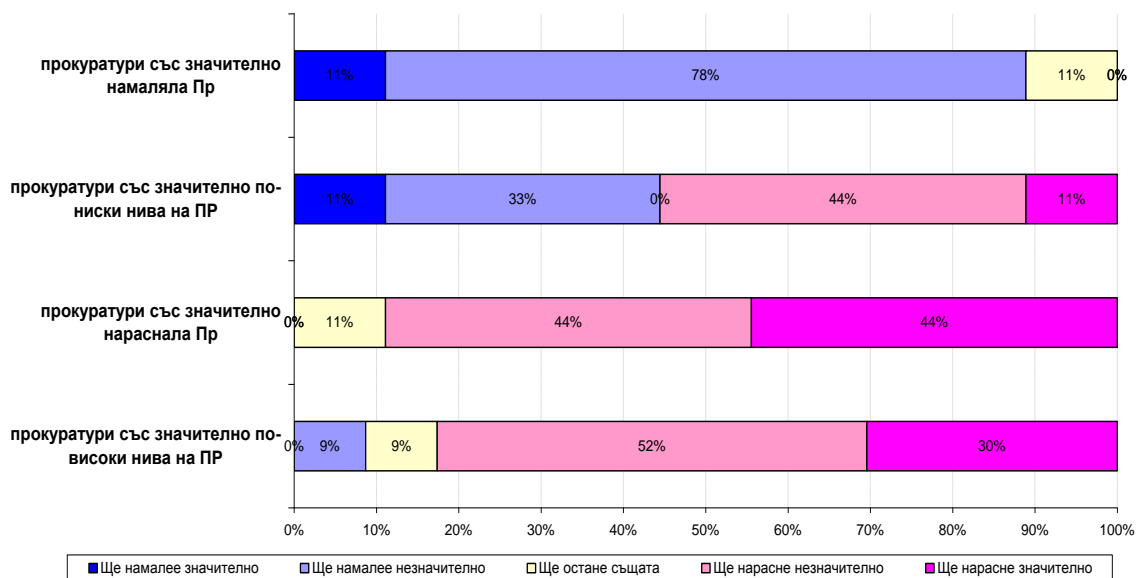
На въпроса каква е прогнозата им за престъпността в района през следващите 5 години, от отговорите на прокурорите се очертава една твърде песимистична картина – общо отговорите „ще намалее незначително” и „ще намалее значително” са 17,4% от всички отговори, а тези посочили значимо или незначимо нарастване като прогноза – 57,9%, което е с 232,8% повече.

Отговори на въпроса "Каква е Вашата прогноза за престъпността в района на ръководената от Вас прокуратура през следващите 5 години?" в %

Отговорите на този въпрос корелират в много висока степен с отговорите на предходните 2 въпроса. За да онагледим това ще използваме само крайните отговори на „значимо” нарастване или намаляване по първия въпрос и двете групи на значими високи и съответно ниски нива на престъпност. Това може да бъде видно на следващата графика:

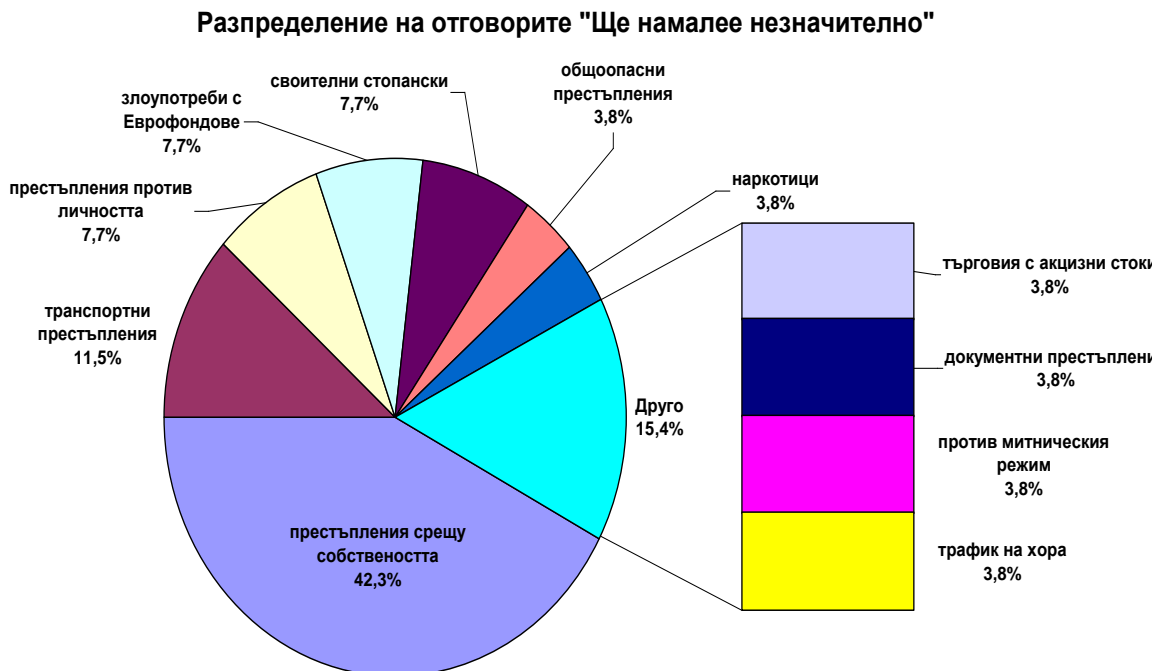
Отговори на въпроса "Каква е Вашата прогноза за престъпността в района на ръководената от Вас прокуратура през следващите 5 години?"

Видима от графиката е силната „инерция” в отговорите на прокуратурите, посочили през последните две години съответно значимо нарастване или намаление на престъпността в района им – те са свръх-песимисти и съответно свръх-оптимисти по отношение на бъдещето на престъпността при тях в същата посока на тенденцията, наблюдавана от тях през последните 5 години. Отговорите на наблюдаваните от нас две групи на

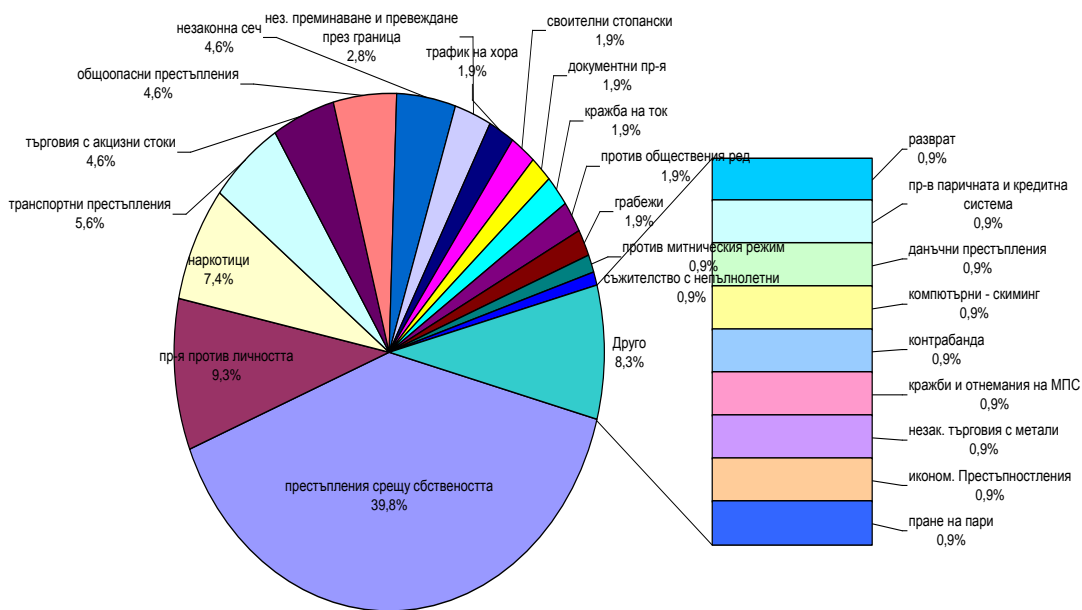
посочилите значими високи и значими ниски нива на престъпност към момента при тях, са по-сдържани, но също така противоположни, макар и не така силно изразено като по-предните – при посочилите значими високи нива на престъпност прогнозата в 82% от случаите е песимистична, докато този дял при прокуратурите с ниски нива също е преобладаващо песимистичен, но само с 55%. Тези отговори контрастират със значително по-равномерните прогнози на отговорилите по друг начин на предните два въпроса анкетираните.

В следващия отворен въпрос анкетираните свободно са отговорили кои престъпления според тях ще нараснат/намалееят и защо. При отговори „ще намалее значително“ на предходния въпрос няма налични отговори на отворения въпрос, а разпределението на отговорите кои престъпления ще намалееят незначително може да бъде видяно на следващата графика:

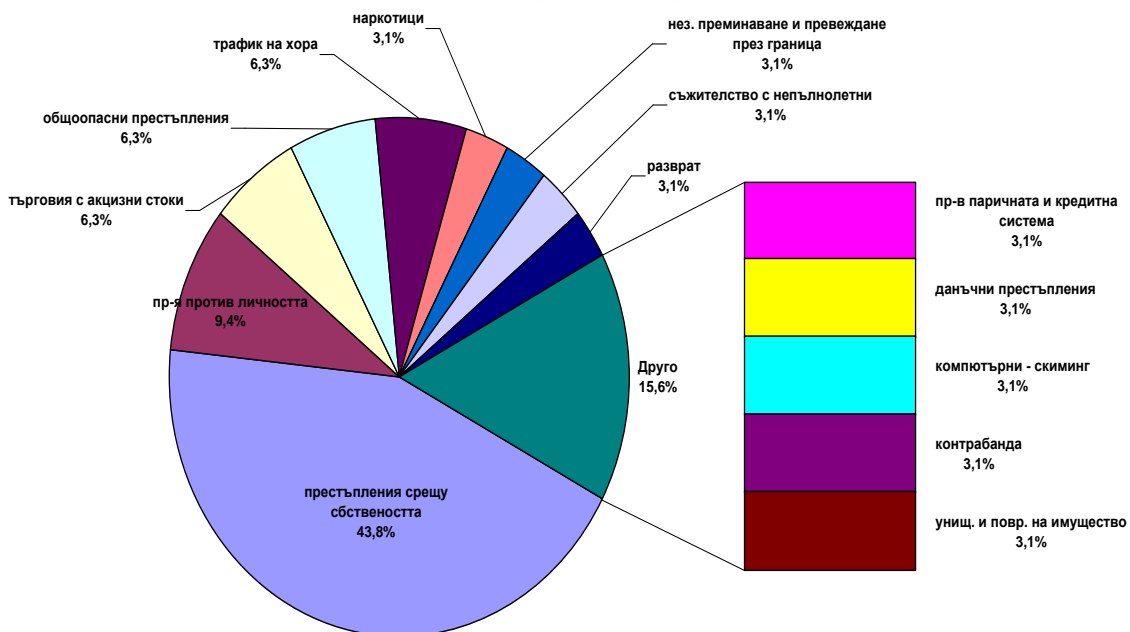

За сравнение – престъпленията, които са посочвани при отговори „ще нарасне незначително“ и „ще нарасне значително“, са изложени в следващите 2 графики:

Разпределение на отговорите "Ще нарасне незначително"

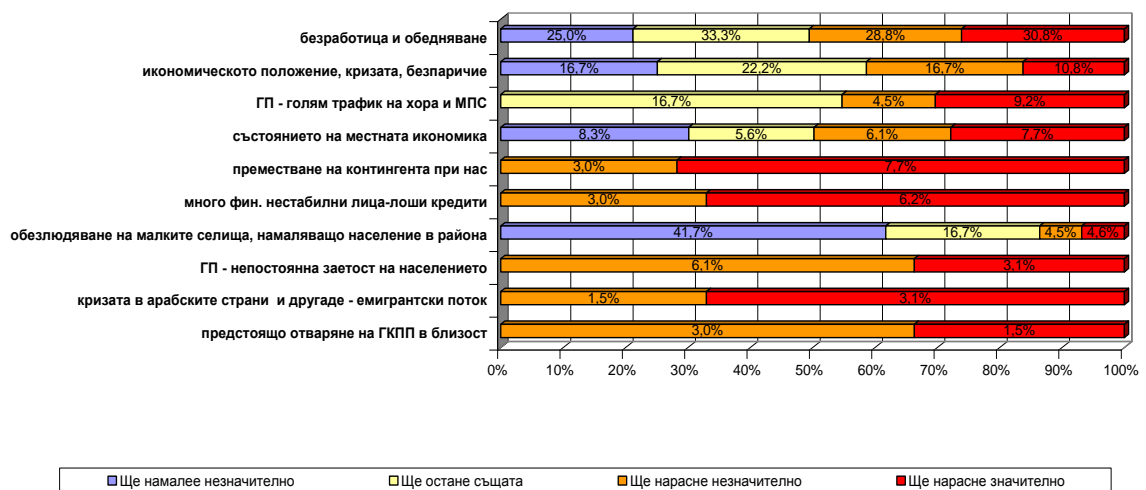
Разпределение на отговорите "Ще нарасне значително"

Без да се спираме изрично на тези данни, ще обърнем малко по-голямо внимание на обясненията на респондентите по отношение на въпроса защо смятат така.

Още от пръв поглед прави впечатление, че повече от половината анкетирани обясняват съответно нарастването, намаляването или запазването нивото на престъпността с някои социално-икономически причини в района, което означава че на практика според респондентите престъпността е тясно свързана предимно с бедността, безпаричието, безработицата, тежкото икономическо състояние и кризата. Т.е. 1 причина поражда 3 различни следствия, които се самоизключват едно друго, което логически прави тезата невалидна. Очевидно би следвало да подходим към проблематиката за престъпността и нейната динамика като към сложно социално явление, рефлектиращо на множество вериги от фактори, а не единствено на една причина.

Прогноза за нивата на престъпността във връзка с някои посочени причини за това

От тази гледна точка се вижда, че отговорите на въпроса за причините за намаляването или нарастването на престъпността могат да бъдат разгледани като фактори, участващи системно в промяната на престъпността. Тогава се откриват и логически вериги, които описват малко по-съдържателно проблема. Така например, разбираме, че намаляването на населението в района, обезлюдяването на малките селища, което се дължи на социално-икономически причини като бедността и безработицата, е основен фактор за намаляването на престъпността в тези райони, тъй като бедността в тях води до това, че и криминалният контингент мигрира към ресурсно по-добри места - по-големите градове или извън страната. И обратно – множество прокуратури, предимно от големите околните градове или курортните населени места, където социално-икономическото положение е значително по-добро от останалата част на страната, посочват именно по-високия стандарт за основен фактор за повишаване на престъпността при тях, тъй като към тези ресурси се насочва криминалният контингент от цялата страна.

Разбира се, пълната нищета в най-засегнатите райони е и криминогенен фактор, посочван от респондентите като обяснение, водещ до нарастване най-вече на престъпленията срещу собствеността сред хората, които са останали там, въпреки обезлюдяването – просто заради липсата на друга икономическа перспектива. Значима част от отговорите „ще остане същата“ посочват този факт, но считат, че поради обезлюдяването ще намалеят други престъпления, което няма да доведе до промяна в общия обем на престъпността в района на ръководената при тях прокуратура.

Като конкретни по-ясно дефинирани фактори за бъдещо нарастване на престъпността в района им, респондентите по прокуратури посочват географското си положение, свързано със значим трафик на хора и коли, със сезонната или временната заетост, с граничната зона, с емигрантския поток през тези зони, с туристическия поток, с наличието на компактно ромско население, на нискограмотно население и други.

В последващ анализ на престъпността за 2011 г., предвиден в работния план на СКИ, тези данни от анкетата, сравнени с конкретни географски и социално-икономически данни от НСИ, ще бъдат по-задълбочено анализирани, обобщени и представени в отделен раздел на анализа. Тук са маркирани само някои от тезите, произтичащи от данните, във връзка с темата на изследването.

1.2. Оценка на натовареността в съответната прокуратура и тенденциите за нейното развитие

Подобно на оценката на престъпността и тук се наблюдава значимо завишаване, в сравнение с наличните статистически данни. Затова нека погледнем какви са последните⁵:

⁵ За да има възможност за сравнение за 2010 и 2011 г. са използвани данните не по новото изчисляване на натовареността, а това, което се е ползвало преди тези две години.

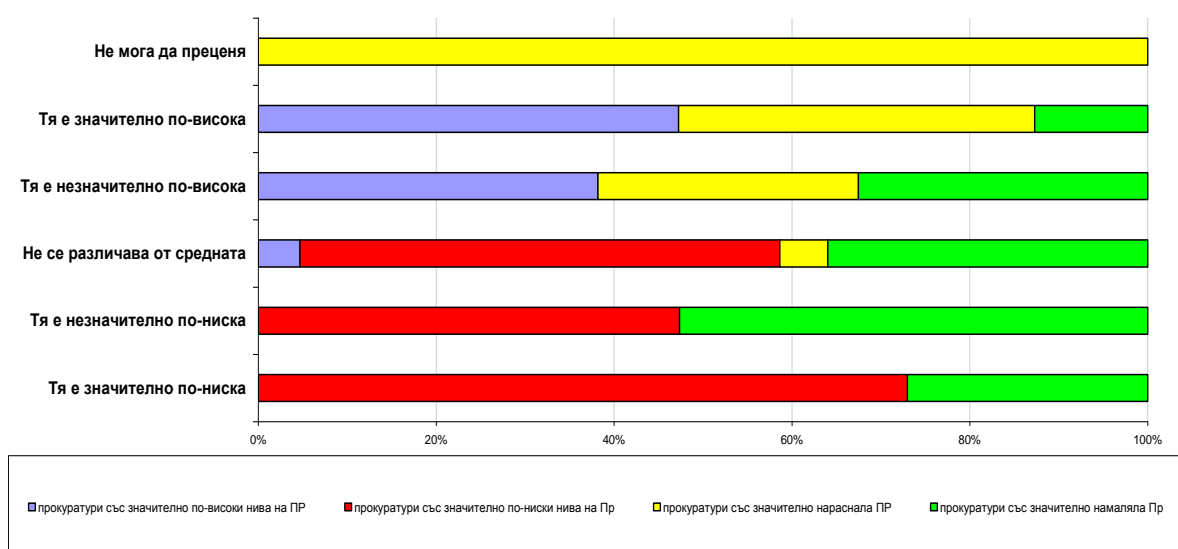
Както се вижда, линията на тренда е намаляваща, въпреки пика през 2010 г., който е с 10,2% по-висок от най-ниската стойност от предните години, но и с 20,5% по-висок от следващата 2011г. За разлика от тези данни прокуратурите посочват по-скоро нарастване на натовареността си.

Отговори на въпроса "Как бихте оценили натовареността на прокурорите в ръководената от Вас прокуратура през последните 5 години?" в %

Относно начина на формиране това мнение, във връзка с някои предходни въпроси, свързани с оценката на престъпността, може да бъде видно следното разпределение на отговорите на въпроса:

Отговори на въпроса дали НАТОВАРЕНОСТТА при тях е намаляла/нараснала във връзка с отговори на въпроса дали при тях престъпността е нараснала/намаляла и въпроса дали нивата на престъпност при тях са по-високи/по-ниски от прокуратурите от тяхното ниво

Вижда се, че прокуратурите, посочващи значително нарастване на престъпността и значително по-високи нива на престъпност, в сравнителен план с останалите

прокуратури, основно формират отговорите за незначително и значително по-висока натовареност.

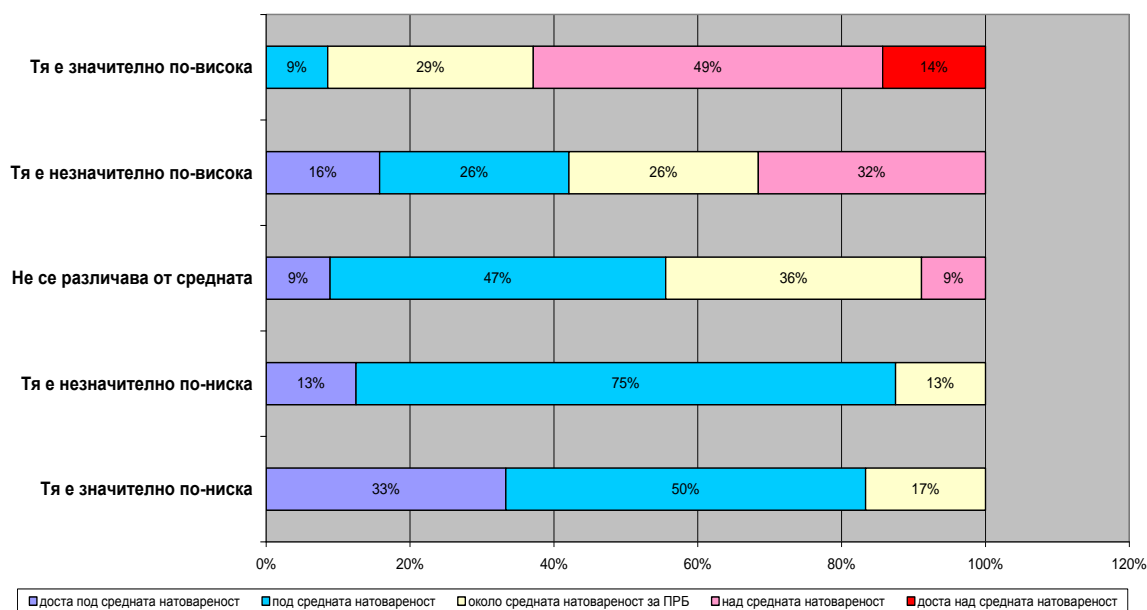
Същото положение на завишаване се наблюдава и в оценките им за натовареността им в момента, съпоставена с тази на прокуратурите от тяхното ниво.

Отговори на въпроса "Смятате ли, че към момента натовареността в ръководената от Вас прокуратура е по-висока, спрямо тази на по-голямата част от прокуратурите от Вашето ниво в страната?" в %

За да видим как това завишаване се осъществява на практика, решихме да сравним отговорите с обективните данни за натовареността на прокуратурите, изчислени в Таблица №5 от статистическите таблици за дейността на прокуратурата за 2011 г. Приехме, че натовареност, която е с отклонение до $\pm 20\%$ от средната ще приемаме за около средна, отклонение от $\pm 20\%$ до $\pm 50\%$ - незначително по-висока, съответно незначително по-ниска и над $\pm 50\%$ - за значително по-висока/значително по-ниска натовареност. Премерени през тази скала отговорите на въпроса за оценката на относителната натовареност към момента придобиха следния вид като разпределение:

Действителна натовареност - разпределение по посочени отговори на въпроса

Както добре се вижда, обемът на посочените отговори на въпроса „натовареността е значително по-висока” са формирани едва в 14% от прокуратури с над 50% от средната натовареност, а в останалата част има дори отговори на прокуратури, които са с 20% под средната в страната (9% от отговорите). Подобно е положението и при отговорите „незначително по-ниска натовареност”. Трябва да отбележим, че неточна самооценка се наблюдава и в обратна посока – една част от отговорите „значително по-ниска” са формирани от прокуратури, които са с натовареност около средната, същото се наблюдава и при отговорите „незначително по-ниска”, но като цяло обемите на завишаване са по-големи, от тези на „намаляващите” оценки.

Въпросът за натовареността, както ще видим от анализа, е във връзка с криминогенната ситуация и оказва влияние върху прилагането на УП. Това влияние е по-видимо при сравнение със субективните оценки на анкетираните, но съществува и при сравнението със статистическите данни, където то не е толкова открояващо се. Така например много по-зависимо от натовареността е засиленото прилагане на СДФ, в сравнение със засиленото прилагане на ССФ, погледнато през призмата на субективните отговори. От гледна точка на статистическата натовареност, изведена от таблица №5, по-засилено е прилагането на СДФ в прокуратури с по-голяма натовареност. Изглежда, както казахме и преди – субективните възприятия, дори и погрешни, влияят значително по-засилено върху действията, отколкото самата реалност. В последващите текстове, където е възможно и има смисъл, ще правим съпоставка и с въпроса за натовареността и нейното разпределение, за да подчертаем значимостта ѝ при формиране на конкретните политики за прилагането на УП.

Отново както и при прогнозата за престъпността в района им, доста често анкетираните прогнозират нарастване на натовареността на ръководените от тях прокуратури, отколкото намаляване:

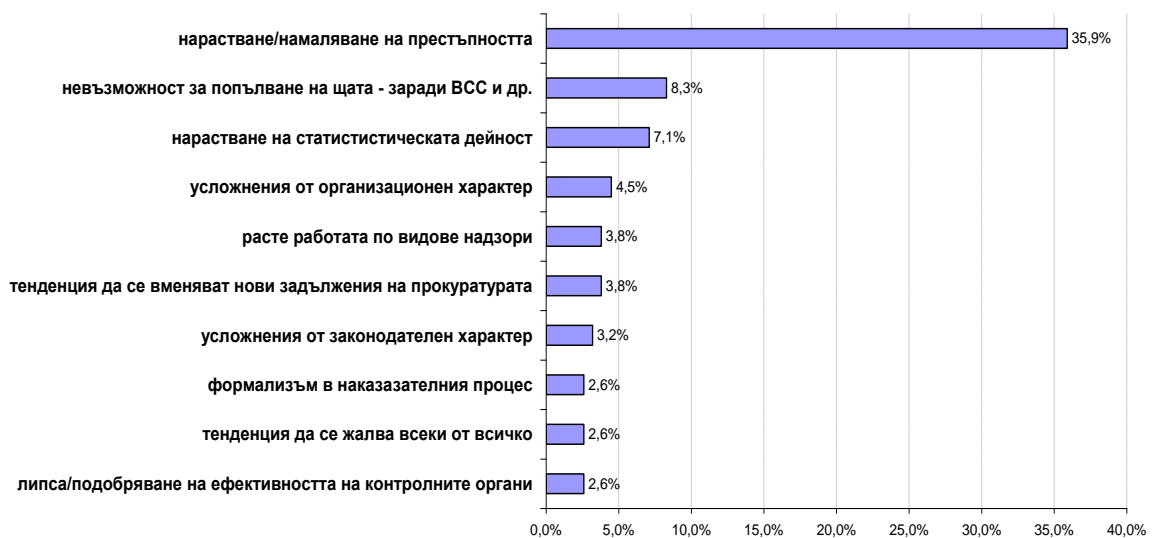
Отговори на въпроса "Каква е Вашата прогноза за натовареността на прокурорите в района на ръководената от Вас прокуратура през следващите 5 години?" в %

Прави впечатление, че отговорите „ще намалее значително” и „ще намалее незначително” са изцяло формирани от респонденти, посочили в предишните въпроси, че в сравнение с останалите прокуратури в страната, престъпността при тях значително е намалела. Обратно – отговорите „натовареността ще нарасне значително” в 75% са формирани от прокуратури, които на въпросите за динамиката на престъпността са отговорили, че престъпността при тях значително е нараснала и че нивата ѝ са значително над тези на останалите прокуратури в страната. Очевидно прогнозите за вижданията и оценките на престъпността са по-скоро субективно повлияни.

Това се потвърждава и от данните от отворения въпрос за натовареността, в който анкетираните трябваше да посочат причините за нарастване/намаляване на натовареността и тяхната прогноза за това. Обемът на отговорите „нарастване/намаляване на престъпността в района” е с най-голям дял от всички отговори и като основен фактор за формиране натовареността на прокуратурите се сочи нивото на престъпност:

Първи 10 по обем отговора на въпроса "На какви аргументи се дължи прогнозата Ви за натовареността в ръководената от Вас прокуратура през следващите 5 години?" - дял от респондентите, отговорили на въпроса

Необходимо е да се отбележи и факта, че това обяснение при прогнозите за намаляване на натовареността значимо или незначимо се среща изключително рядко – само в един случай, докато то е водещо при останалите отговори. Всъщност характерът на причините за очаквано намаление се свързва с други фактори, като очаквано увеличаване и попълване на щата в прокуратурите, подобро взаимодействие с контролните органи и полицията, бързо правораздаване и генерална превенция, очаквано декриминализиране на престъпления в новия НК и др. Обратно – тези прокуратури, които прогнозираят нарастване на натовареността, като водещ аргумент посочват нарастване на престъпността. В пъти по-слабо са представени аргументи като невъзможност за попълване на щата, нарастване на статистическата дейност, работа по видове надзори, формализмът на наказателното право, тенденцията да се вменияват нови задължения на прокуратурата и т.н.

2. Резултати от модул “Мнение „за“ и обща оценка на ускорените процедури”

Въведение:

В този модул бяха включени общо 4 затворени и следващи всеки един от тях - 4 отворени въпроса. Целта беше да се търсят аргументите за поставената оценка по предхождащия затворен въпрос. Целта бе да се фиксират оценките на прокуратурите чрез затворени 5-степенни рангови⁶ скали във възходящ ред на 4 характеристики на УП (поотделно за СДФ, ССФ и ССС), които са както следва:

- Необходимост от въвеждане на процедурата;
- Ефективност на процедурата;
- Ефикасност на процедурата;
- Гарантиране на качеството на прокурорския труд.

За яснота на анкетираните бяха посочени и дефиниции⁷ на последните 3, които обаче, за съжаление, не са били взети предвид от всички отговорили. Именно поради непрочитане на дефинициите отворените въпроси са събрали твърде широка гама от отговори и мнения, които са далеч от конкретното питане, за конкретната характеристика по прилагането на посочените УП. Въпреки това може да се счита, че получените данни дават възможност за диференциране на смисловите значения от оценките и за последващо разкриване на използваните идеологии, и утопии в дейността на прокуратурите при прилагането на УП.

Където е било необходимо сме направили сравнение на отговорите по затворените въпроси през призмата на крайните отговори по предходния модул за престъпността и натовареността, което онагледява връзката между субективните самооценки с тези за особеностите на УП.

В следващата част в последователността, която посочихме по-горе, преминаваме към анализ на оценките на посочените характеристики на УП.

⁶ Ранговата скала характеризира измерваните обекти и/или явления според степента на изява на определено относително свойство в прекъснат порядък.

⁷ **Ефективността** е разбирана като степента на постигане на законоустановените цели на прокуратурата спрямо крайните резултати от тази дейност – в случая доколко изброените процедури допринасят за това прокуратурата на РБ да наказва виновните за престъпления и да защитава правата на пострадалите.

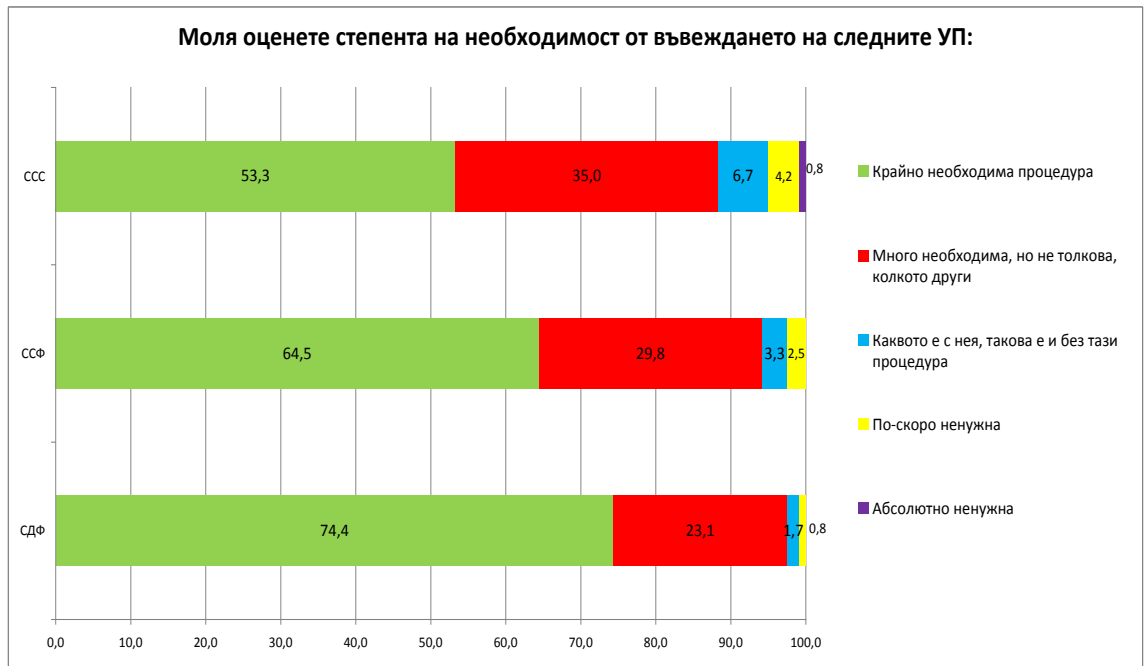
Ефикасността е разбирана по-скоро като икономическото съотношение на вложения прокурорски труд към постигнатите резултати – в случая доколко процедурата съкращава разходите по труда, спрямо постигнатите цели да наказва виновните и да защитава пострадалите. В този план тук е налице и въпросът дали прилагането на процедурите сваля нивата на прокурорска натовареност, с което пък се подобрява ефикасността.

Под качество на прокурорския труд се разбира степента на достигане на целите, поставени в изготвените актове на прокурора – в случая постигане на наказателни присъди при ССС и липса на върнати от съда споразумения. Обратното е измерител доколко това качество е нарушено.

2.1. Оценка на необходимостта от въвеждане на процедурите СДФ, ССФ и ССС

Прокуратурите в страната оценяват необходимостта от въвеждането на ускорените процедури като крайно необходимо и много необходимо в по-голямата част от отговорите си – съответно за СДФ, ССФ и ССС – 97,5%, 94,3% и 88,3%. Отрицателните отговори са минимален дял – единствено при оценката на ССС се наблюдава краен отговор по скалата „крайно ненужна процедура”, която обаче е с нищожен дял – 0,8% от всички отговори. Отговорите „по-скоро ненужна процедура” също са с твърде ограничен обем, съответно за СДФ, ССФ и ССС – 0,8%, 2,5% и 4,2%. Това показва, че прилагането на УП се възприема от прокуратурите в цялата страна като крайно необходимо. Или, ако трябва да цитираме едно от мненията в анкетната карта, „премахването и само на една от тези три процедури ще доведе прокуратурите до свръхнатовареност”.

В сравнителен план с по-голяма категоричност се сочи необходимостта от прилагане на СДФ, следвано от ССФ и накрая – от ССС. Разликите между първото и второто са от 3,2 пункта, но сравнявайки отговорите по СДФ и ССС, между ССФ и ССС, се очертава малко по-задълбочено различие, доколкото разликата е съответно 9,2 и 5,0 пункта в дяловете. Това означава, че прокуратурите, въпреки че застъпват масово прилагането на всички УП смятат, че СДФ е малко по-необходимо като приложение от ССФ, а ССС е малко по-слабо оценено като необходима УП само в сравнение с първите две. Тази макар и минимална диференциация дава начало на нова въпросителна в изследването, която ще даде възможност за по-ясно разбиране на прилагането на УП от териториалните прокуратури, както и за онагледяване на използваните смислови звена в техните идеологии по прилагането.

Причините за това са налични в следващата графика:

Отговори на отворен въпрос "Какви са накратко аргументите Ви за посочването на тази степен на необходимост от въвеждането на УП" - общо

Очевидно предимно бързината, процесуалната икономия и незабавният ефект на влизане в сила, са водещите мотиви УП да бъдат смятани за толкова нужни и необходими, според отговорите на прокуратурите. Това за тях е и позначима статистическа отчетност на дейността. Така би следвало да свързваме положителните отговори със смисъла на идеологията, а негативните – със смисъла на утопията в съзнателния мир на прокуратурите.

Наблюдението показва, че преобладаващо негативните отговори „каквото с нея, такава и без нея“, „по-скоро ненужна“ и „абсолютно ненужна процедура“ при оценката на СДФ са подадени изцяло от прокуратури със

средна, под средната и значително под средната действителна натовареност. При „недолюбващите” ССФ се срещат и единични случаи на прокуратури над средната натовареност, макар и в малък обем спрямо тези с около и под средната натовареност. При ССС прокуратурите, отговарящи отрицателно, относно необходимостта на процедурата, са почти равномерно пръснати по всички нива на действителната натовареност. Изводът е, че показателят „натовареност“ влияе при оценката на необходимостта от въвеждането на процедурите и то изключително по отношение на СДФ, и в много голяма степен на ССФ, но не и за прилагането на ССС.

За да изчерпим въпроса докрай ще представим **аргументите на „нехаресващите” 3-те процедури**, за да се опитаме да вникнем в дълбочина на проблема.

В почти незначителната като обем **група на респондентите от прокуратури, посочили, че СДФ е ненужна процедура** има налични само 3 отговора на отворения въпрос, за аргументацията на това изказване, но те са достатъчно красноречиви, тъй като съдържанието им гравитира около изказани предпочитания за ССС. В два от отговорите смислово се казва, че ССС е най-ефективната процедура от УП и че тя не буди съмнения за корупция, което обърнато към СДФ означава, че последното е по-неефективна процедура и буди съмнения за корупция. В един от отговорите дори се посочва буквално, че „СДФ се превърна в пазарлък”, което подчертава отново смисъла на предполагаемия корупционен елемент при СДФ. Така групата на отговорилите, смятащи СДФ за ненужна процедура, оформят основната идеология на този кръг прокуратури, която очевидно включва най-малко 2 елемента: 1. предпочитания за прилагане на ССС, без да се посочва конкретна причина и 2. съмнения за корупция при прилагането на СДФ, които също не са подкрепени с конкретни факти или поне размишления. Т.е. тук се натъкваме на ново смислово разделение при прокуратурите, което не бе предвидено в статистическия анализ, предхождащ това изследване, а именно – че има разделение и при прилагането на СДФ (а вероятно и на споразумението като цяло) срещу прилагането на ССС.

В **групата на респондентите, посочили че ССФ е ненужна процедура**, се наблюдават отговори на отворения въпрос, за свързана аргументация, които пък противопоставят прилагането на СДФ като процедура на това на ССФ. Подобно на предните отговори, анкетираните посочват характеристики на СДФ, като аргумент, че те липсват при ССФ – най-вече отговори като „постига се бързина”, „процесуална икономия” и „незабавен ефект” при СДФ, което насочва мисълта, че анкетираните по този начин са посочили, че при ССФ тези положителни качества липсват или са по-слабо застъпени. Един от отговорите е насочен изцяло към ССФ, за да изчерпи темата – анкетираният е посочил, че според него „ССФ трябва да отпадне като процедура, за да се стимулира прилагането на СДФ”. Изводът е, че при определянето на ССФ като ненужна процедура, в смислов план атаките идват предимно от застъпниците на СДФ като най-добра УП.

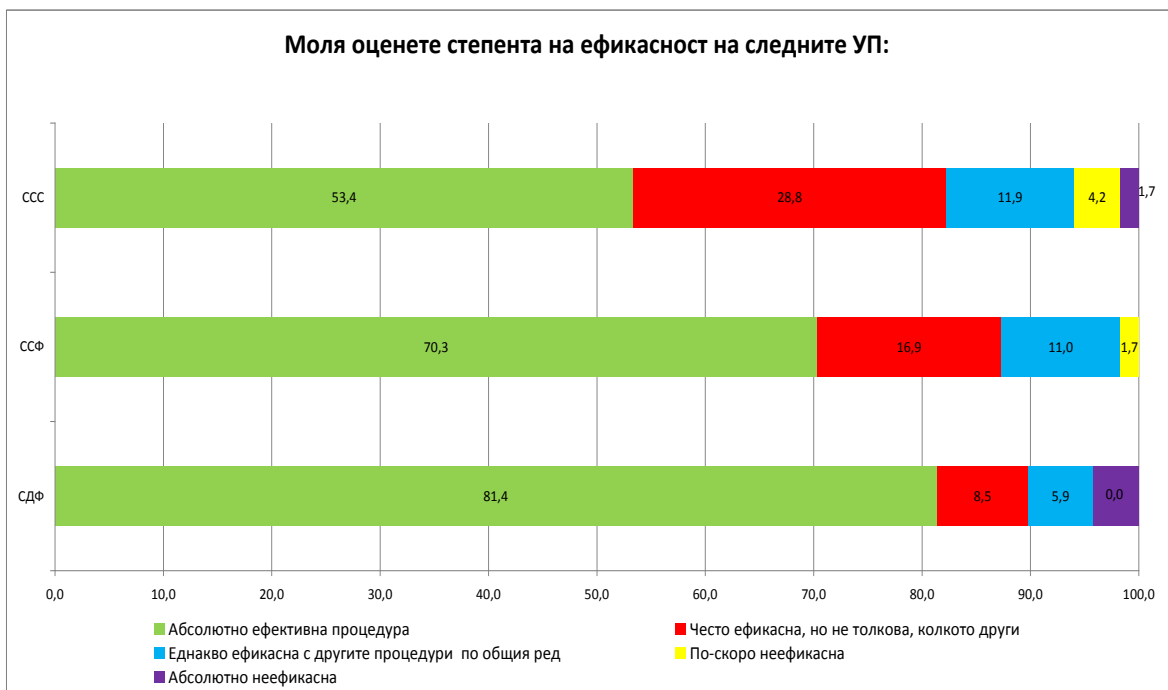
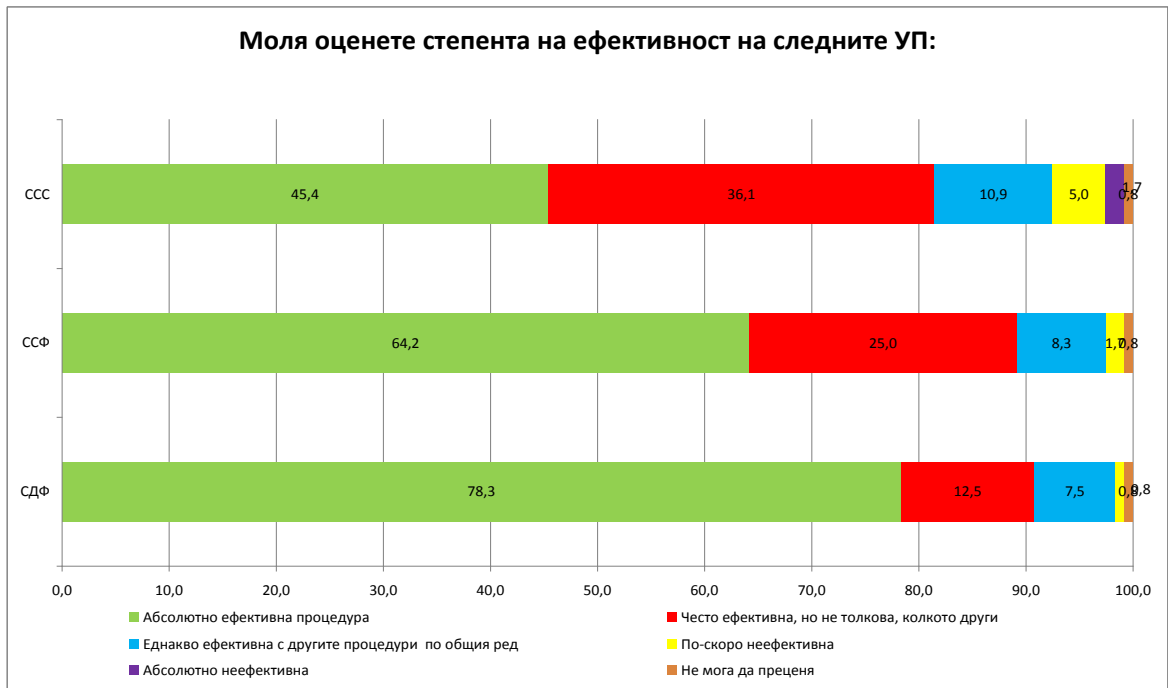
В **групата на прокуратури, посочили, че ССС е ненужна процедура** се наблюдава противопоставяне на оценките на прокуратурите, посочили

положителни аргументи за прилагането на процедурата на споразумението (при това предимно на СДФ) - „постига се бързина”, „процесуална икономия” и „незабавен ефект”, което очевидно според тях липсва при прилагането на ССС. Директно обвързаните аргументи за „неодобряване” на процедурата на ССС са смислово свързани със следните тези: 1. не постига целите на наказанието; 2. няма изискване и не възстановява щетите на пострадалите; 3. това е процедура само в полза на обвиняемия (очевидно поради предните две) и 4. облекчава предимно съда, не толкова прокуратурата. Тук трябва да заключим, че убеждението на атакуващите за прилагането на ССС е тясно свързано с неизпълнението на целите на правораздаването и на прокуратурата, като постигане на справедливо наказание и възмездяване на пострадалите при прилагането на ССС. Тази теза отчасти е зависима и от липсата на икономия на прокурорски труд и други средства по тази процедура, които очевидно се реализират предимно от първоинстанционния съд.

Тенденцията на по-слабо „харесване” на процедурата на ССС се запазва и в последващите отговори, но придобива и конкретни характеристики в отворените въпроси, които обясняват защо това е така.

Както добре се вижда (виж следващите графики в текста) ефективността на ССС е значително по-ниска, според наличните оценки на анкетираните, както и ефикасността и гарантирането на качеството на прокурорския труд по тази процедура на УП, в сравнение с тази на СДФ и ССФ. Същевременно СДФ бележи по-добри данни от отговорите за оценките от ССФ. Но не трябва да се забравя, че дадените оценки за ефективността, ефикасността и гарантирането на качеството на прокурорския труд дават на всички процедури по УП по-висока значимост от тяхното отрицание – т.е. в териториалните прокуратури в страната преобладава мнението, че те са по-ефективни, по-ефикасни, гарантиращи в по-висока степен качеството на прокурорския труд, отколкото останалите процедури по НПК. Това означава, че независимо от разминаванията при оценката на използването им, те са се утвърдили сред прокуратурите в страната като „по-добри процедури” в мисленето и в идеологическия, и утопичен елемент на обяснението на приложението им.

Изложението на данните за оценката на ефективността, ефикасността и гарантирането на качеството на прокурорския труд могат да бъдат видени в следващите графики:

Мнението при данните за ефективността на ССС е със значително по-ниски стойности, предвид на обстоятелството, че тук вероятно не се изпълняват докрай законоустановените цели на прокуратурата, спрямо крайните резултати от тази дейност. В случая, процедурата допринася за това прокуратурата на РБ да предприема необходимото за наказване виновните за престъпления и да защитава правата на пострадалите. Подобно нещо се наблюдава и при оценките на ефикасността на ССС, доколкото тук става дума по-скоро за оценка на съкратените разходи по труда спрямо постигнатите цели, и я свързва директно с натовареността. Очевидно тази процедура по УП не може да се съпостави със споразуменията в оценките на прокуратурите и дава възможност за диференциране по този признак – доколко е декларираното ѝ приложение спрямо споразуменията. Наблюдението на това

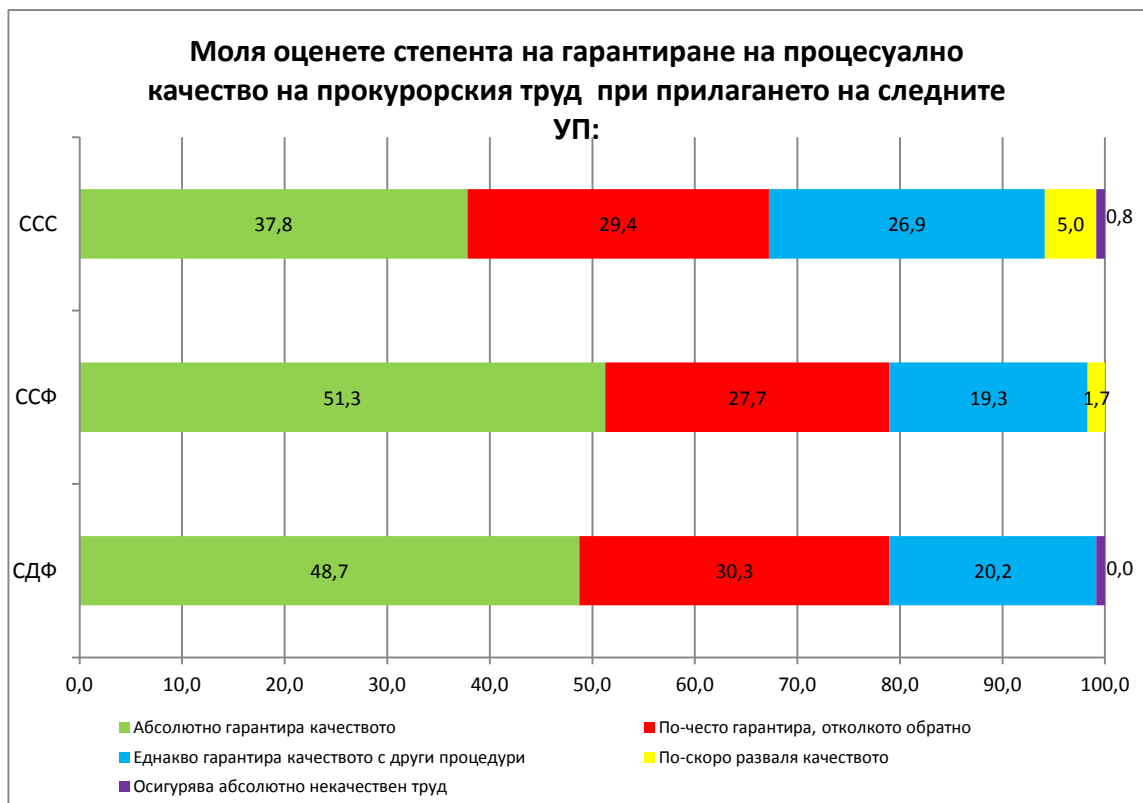
различие, вероятно ще доведе до по-пълно обяснение на предприеманите стратегии и използваните идеологии в прокуратурите в страната, затова и ще се опитаме нататък в изследването да ползваме за сравнение това различие.

Детайлният поглед, чрез включването на отговорите на отворените въпроси, дава малко по-ясна визия за ефективността и ефикасността на процедурите. Ще се спрем малко по-обстойно на тях, наблюдавайки отрицателните отговори в анкетата, съответно за ефективността и ефикасността на СДФ, ССФ и ССС. От отговорите се разбира, че посочилите неефективността на ССФ са притеснени основно от това, че изискванията за прилагането на ССС трябва да са налични още в ДФ.

А тези, посочили неефективност на ССС, посочват като аргумент различията спрямо СДФ – не се постигат целите на ПРБ за наказанието и справедливост за пострадалите, поради невръщане на щетите и несъответствие на тежестта на наказанието спрямо извършеното престъпление, възможността за обжалване на присъдата при ССС, и желанието на респондентите изискванията за ССС да се прилагат още в ДФ.

При оценката на ефикасността, далите негативни отговори считат, че класическото наказателно производство дава перфектни резултати и не са необходими нито една от 3-те процедури.

При оценката на гарантирането на качеството на прокурорския труд по УП се наблюдава същото положително отношение от страна на прокуратурите:

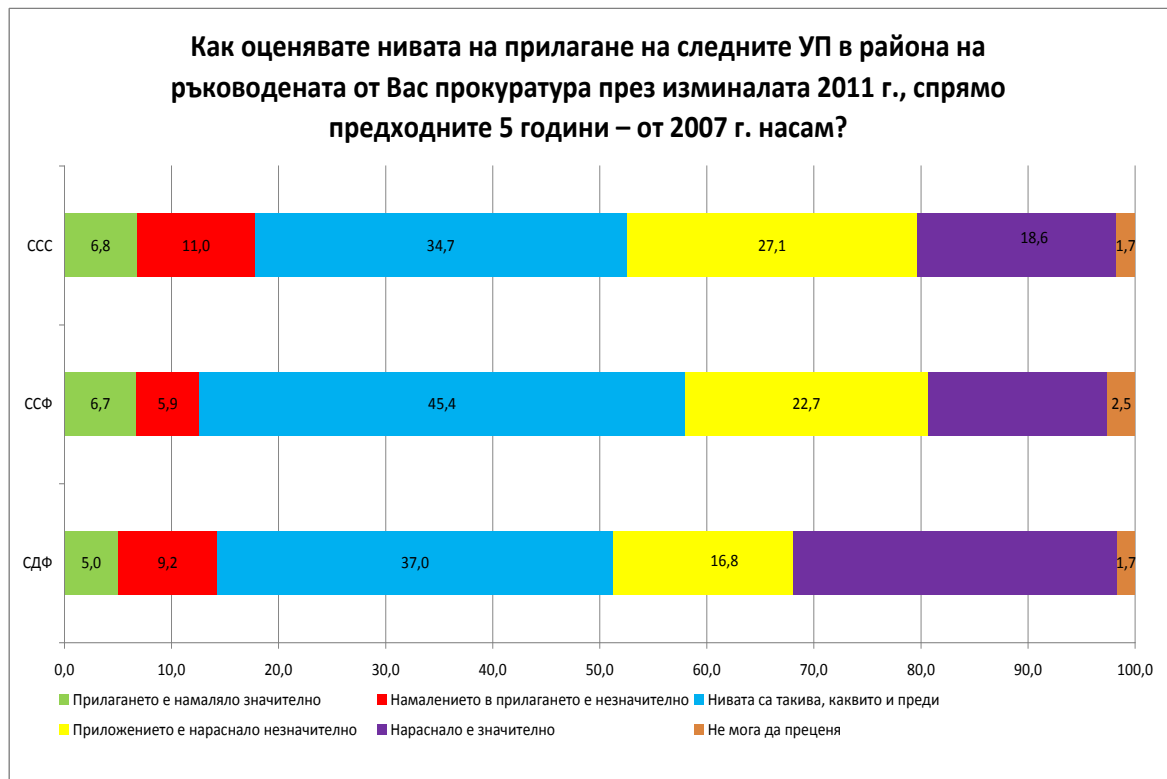

Очевидно е, че прокуратурите в страната оценяват УП като съдържащи достатъчно законови гаранции за техния труд, като имат известни колебания относно прилагането на ССС, но те са по-скоро незначителни. Трябва да бъде

отчетено и обстоятелството, че според оценките им гарантирането на качеството на прокурорския труд е по-значимо при ССФ, отколкото при СДФ.

3. Резултати от модул “Обща оценка на прилагане на ускорените процедури в района”

В следващата част са отразени оценките на анкетираните относно динамиката на приложението на 3-те УП, както и причините за тази динамика, в района на ръководената от тях прокуратура. Потърсена е и самооценка за нивата на прилагане на процедурите спрямо останалите прокуратури в страната и обяснение за това прилагане. Отделно е поставен въпросът за съотношението между прилагането на СДФ и ССФ, придружен с отворен въпрос за причините за това. За всяка една от процедурите е потърсен отговор на въпроса, по кои текстове от НК най-често се прилагат, по кои текстове приложението им е затруднено, и съответно какви са причините за това. В същата последователност предлагаме резултатите от анкетата.

Анкетираните по-често посочват нарастване на прилагането на процедурите през последните 5 години, отколкото намаляване, което кореспондира и с наличните статистически данни за това.

Според респондентите от прокуратурите в страната, посочили нарастване на прилагането на СДФ (това се дължи най-вече на характеристиките му), които го правят харесвано от тях – бързи резултати, защита на пострадалите чрез възстановяването на щетите, не се отлагат заседания, няма оправдателни присъди и връщане на дела от съда – това посочват 72,5% от отговорилите на отворения въпрос. Нарастването се дължи и на добрата работа на прокуратурата и органите, според втория по обем отговор на този въпрос –

37,5% от всички отговори⁸. Тук трябва да посочим, че част от прокуратурите са посочили като причина за нарастването на прилагането на СДФ и засилената дейност, и активността по разясняване на УП на обвиняемите. На трето място се посочват добрата комуникативност на прокурорите, сработването и установяването на трайна практика със съда по отношение прилагане на процедурата, и определяне размера на наказанията.

Като причина за нарастването, би следвало да се отрази и един атрактивен отговор, който гласи, че „понякога пропуски в разследването кара прокурорите да търсят споразумение, за да не се стигне до оправдателна присъда по ОА”. Също така при граничните прокуратури се среща отговор, че прилагането се налага и поради необходимостта от бързо приключване, в случаите, когато обвиняемите са чужденци, очевидно по текстове от НК за незаконно преминаване и привеждане през границата.

Анкетираните, посочили намаляване – значимо или не, изтъкват като причина за прилагането на СДФ най-често обедняването и липсата на средства от обвиняемите за възстановяване на вредите (41,2% от отговорилите). Втора по обем причина за намаляване е свързана със служебните защитници – посочва се, че процедурата по назначаването им е тромава, че в отдалечените райони няма налични адвокати, а когато са налични не са заинтересовани (17,6% от отговорилите). Като трета причина се посочват проблеми от организационен характер в съответната прокуратура, включващи и директното изкуствено намаляване на прилагането на СДФ, заради критични бележки на ръководството.

Посочилите нарастване в прилагането на ССФ, обясняват това отново най-вече с качества на процедурата, които я правят примамлива за тях – постига се бързина, ефективност и ефикасност, реално обезщетяване на пострадалите за причинените им щети, не се отлагат съдебни заседания, няма оправдателни присъди и връщане от съда. Някои от прокуратурите посочват, че нарастването се държи на високата натовареност на прокурорите при тях, а други – че не се гледа добре на СДФ – тъй като е признак за прокурорски мързел, за да се избягва писането на ОА.

Най-честата причина, която се посочва за намаляването на прилагането на ССФ е свързана с прилагането на ССС. Все по-често подсъдимите и защитата не сключват ССФ, а търсят прилагането на ССС в съдебна фаза, защото не възстановяват щетите и същевременно ползват привилегиите за намаляване на наказанието, което за тях е по-изгодно. По този начин са отговорили 50% от прокуратурите. Втората причина е свързана с безпаричието и невъзможността на подсъдимите да възстановят щетите. И тук се срещат отговори гравитиращи към намаляване прилагането на ССФ, продиктувано от критични бележки на ръководството. Единични отговори посочват, че изискването за предварително представяне на споразумението в писмена форма, утежнява прилагането му и трябва да отпадне.

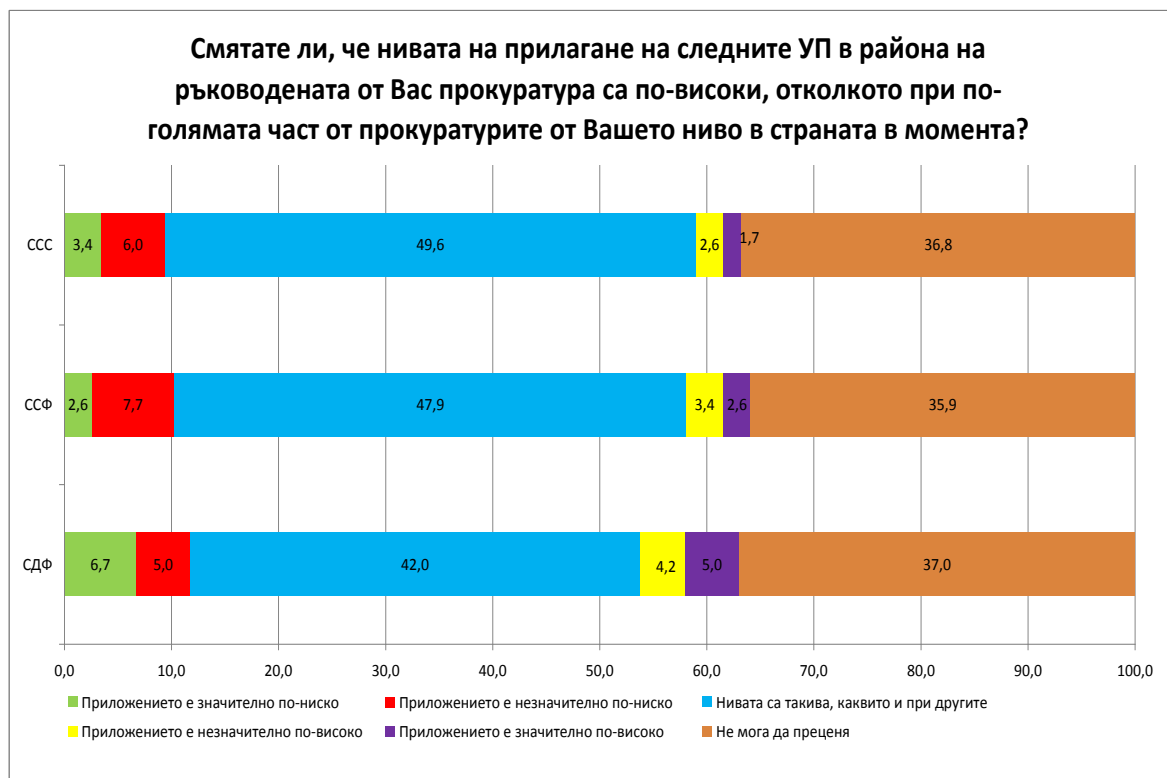
Нарастването на прилагането на ССС се обяснява от прокуратурите най-често със спецификата на размера на наказанието при тази процедура – дава

⁸ Сборът на процентите е над 100%, защото са давани повече от един отговор.

прекалено големи права на подсъдимите, чрез намаляване на определеното наказание с една трета и при липса на смекчаващи вината обстоятелства, постановяват се ниски присъди по дела с висока обществена опасност, извършителите на битови убийства предпочитат тази процедура и др. Или за да изчерпим темата с един цитат на отговор на една от прокуратурите – „ССС придоби популярност в криминалния контингент заради наказанията при липса на възстановени щети”. На второ място като причина за нарастването се посочва по-интензивната съдийска активност по прилагането, най-вече поради натовареността на съдилищата. Третата причина е, че извършителят не иска или не може да възстанови щетите и поради това търси прилагането на ССС, за да се измъкне с присъда като при споразумението. Като причини се посочват и въведените ограничения за споразумения в конкретни прокуратури, прилагането на чл. 78а НК, липса на интерес от страна на служебните адвокати за протакане на делата и др.

Най-често посочваната причина за намаляване прилагането на ССС е, че след изменението на чл. 58а НК, подсъдимите и защитата им са престанали да желаят ползването на тази процедура. Друга по-рядко срещана причина е липсата на активност от съдилищата, следвана от слабата активност на адвокатите и неразясняването от тяхна страна на УП на подсъдимите.

Когато трябва да преценят дали при тях УП се прилагат повече от останалите прокуратури от тяхното ниво, анкетиранияте трудно намират отговор на този въпрос.

По-слабо прилагане на СДФ посочват респондентите по прокуратури в: РП М. Търново, ОП Ямбол, РП Ямбол, ОП Габрово, РП Дряново, РП Червен

бряг, РП Панагюрище, РП Карлово, ОП Смолян, РП Мадан, РП Казанлък, РП Сандански, РП Трън и РП Тутракан. По-високо ниво на прилагане посочват РП Горна Оряховица, РП Бяла, РП Русе, РП Омуртаг, РП Асеновград, РП Чирпан, ОП Хасково, РП Пирдоп, СГП, РП Свиленград и ОП Русе.

По-ниски нива на прилагане на ССФ са посочили респондентите от: РП М. Търново, ОП Ямбол, РП Ямбол, ОП Габрово, РП Дряново, РП Бяла, РП Панагюрище, РП Карлово, РП Мадан, РП Казанлък, РП Трън и РП Тутракан, а по-високи - РП Горна Оряховица, РП Исперих, РП Омуртаг, РП Асеновград, РП Сандански, СГП и ОП Русе.

Респондентите по прокуратури, които посочват, че използването на ССС при тях е по-ниско са: РП М. Търново, ОП Ямбол, РП Тополовград, РП Ямбол, ОП Габрово, РП Дряново, РП Мадан, РП Казанлък, РП Сандански, РП Трън и РП Тутракан. Още по-малко са посочили, че прилагат по-засилено УП от останалите - РП Омуртаг, РП Асеновград, РП Чирпан, СГП и ОП Русе.

С цел установяване и обясняване на разликата в прилагането на СДФ и ССФ в анкетата бе поставен въпросът *„Кой вид споразумение се прилага по-интензивно при Вас – това в досъдебната или в съдебната фаза? Моля посочете по Ваша оценка съотношението на прилагане на споразумението в досъдебната и споразумението в съдебната фаза в района на ръководената от Вас прокуратура!“*

Различието в прилагането на двете процедури бе подкрепено от отговорите, но и бе съпътствано с интересното виждане (срещано почти във всеки отговор), че такова е положението в цялата страна, еднозначно при тези със засилено прилагане на СДФ и при тези със засилено прилагане на ССФ. Очевидно в прокуратурите, изхождайки от единството на закона, не предполагат друга възможна практика, различна от прилаганата от тях. Все пак в по-голяма част от прокуратурите е разпространено СДФ, отколкото ССФ. Ето и усреднените данни за цялата съвкупност:

Средно дялове на прилагане в прокуратурите на СДФ и ССФ	средноаритметична	медиана ⁹	мода ¹⁰
Дял на СДФ от всички споразумения в %	59,7	65	70
Дял на ССФ от всички споразумения в %	40,3	35	30

За целите на настоящия анализ разделихме прокуратурите според отговорите им на следните 3 групи:

⁹ Медианата е средна величина, която приема онази числова стойност от значенията на признака, която притежава единицата, намираща се в средата на предварително ранжиран статистически ред. Медианата разполюва статистическия ред, респективно съвкупността, поради което още се нарича централна средна величина.

¹⁰ Модата е също средна величина, която приема числовата стойност на онова значение на признака, което се наблюдава с най-голяма честота при най-много единици от изучаваната съвкупност.

Група на:	брой	%
1.по-засилено прилагачи СДФ с дял над 70%	30	24,8
2.почти по равно прилагачи и двете процедури с дял с и под 70% за СДФ и също толкова за ССФ	77	63,6
3. по-засилено прилагачи ССФ с дял над 70%	14	11,6

Според мнението на анкетираните в първата група на засиленото прилагане на СДФ влизат следните прокуратури: РП М. Търново, РП Поморие, РП Средец, РП Царево, ОП Сливен, ОП В. Търново, РП Павликени, РП Дряново, ОП Ловеч, ОП Добрич, РП Балчик, РП Каварна, ОП Разград, ОП Силистра, ОП Търговище, РП Омуртаг, РП Търговище, РП Велики Преслав, РП Пещера, РП Димитровград, РП Ивайловград, ОП Благоевград, РП Оряхово, РП Враца, ОП Монтана, РП Ихтиман, РП Пирдоп, СГП, РП Козлодуй и РП Генерал Тошево.

А във втората – на засилено прилагане на ССФ влизат прокуратурите: ОП Габрово, РП Трявна, ОП Плевен, РП Червен бряг, РП Пещера, РП Асеновград, РП Първомай, ОП Смолян, РП Мадан, РП Лом, ВОП Варна, РП Видин, РП Разград, РП Смолян.

Какви са **причините, които самите прокуратури са посочили за неравното разпределение на прилагането на споразуменията?** На този отворен въпрос са получени доста отговори, но за съжаление малка част от тях биха могли да се ползват за конкретното питане. Оказва се, че анкетираните, водени от собствената си практика и очевидността на резултатите, като краен отговор са посочили „Ами така е, така е навсякъде” или от рода на „Споразуменията се сключват по-често в ДФ”. Все пак от отговорите на 2-те диференцирани групи може да се направи логическа верига, обясняваща тактиката на едните и другите. По-скоро трябва да видим изключението при практикуващите ССФ, тъй като както вече споменахме, в повечето прокуратури СДФ се прилага в по-голяма степен от ССФ, а застъпващите предимно прилагането на ССФ са значително малък брой прокуратури. Всъщност причините за непри практикуването на СДФ са засиленото прилагане на ССФ и те основно са: ниска натовареност на група прокуратури, дължаща се на по-ниска престъпност в района, значително ниски нива на инициатива от обвинението при сключване на споразумения – както в досъдебна, така и в съдебна фаза. Или както посочва един от анкетираните от тази група – „прокуратурата тук не предлага споразумения, само защитата”, който трябва да бъде допълнен с друг отговор – „ниската натовареност не предполага СДФ”. Отново срещаме и познатия ни вече отговор – „тук не се гледа добре на СДФ, признак е за прокурорски мързел за написване на ОА”.

Без значение дали това е организационно осмислена политика на ръководството (както видяхме, че се прокрадва в отговори по други въпроси), на практика се получава така, че съчетано с предходните причини, прилагането на СДФ става напълно невъзможно. Ако обвиняемите могат да си позволят защита – не проявяват инициатива за сключване на споразумение в ДФ, а изчакват делото да бъде върнато за доразследване, като по този начин печелят време. Но тези от тях, които нямат тази възможност, както посочват доста прокуратури от тази група, често нямат и служебен защитник, няма кой да им разясни възможностите за прилагане на СДФ и прокуратурата няма с кого да сключи споразумение¹¹. Тогава се изчаква съдебната фаза, в която съдът назначава такъв. Така обвиняемият, дори и да е признал вина в ДФ, след като е без защитник не може да сключи споразумение още в тази фаза. Тази осъзната или не тактика на прокуратурата може и трябва да наречем хиперпасивна, за разлика от проактивната политика на другата група. Към това трябва да добавим и още един нюанс с един от отговорите, посочен като причина за по-засиленото прилагане на ССФ „контролът на съда, който прави по-сигурни прокурорите в действията си”. Това в смислов план е свързано с предишните отговори на негативно настроените към СДФ, които директно свързваха процедурата с корупционни практики. С този аргумент се засилва идеологически позицията на безкорупционната практика при ССФ.

Друг фактор за „забавяне” на споразумението до съдебната фаза се явява времето за възстановяване на щетите. Това обяснение се дава в значимо по-голям обем от групата на засилено прилагащите СДФ прокуратури, на които, поради по-късно възстановяване на щетите, един значим дял от споразуменията в ДФ им „се изплъзват” и преминават в ССФ. Споменават се и технически причини за по-засиленото ССФ, които също имат голямо значение – времето за призоваване и осигуряване на страните, което за някои прокуратури е значим проблем при прилагането на СДФ. Така например именно в районите с голям туристически поток, само поради този проблем значителна част от СДФ се превръщат в ССФ. Тези въпроси ще бъдат доразвити в частта за проблемите, с които се сблъскват прокуратурите по прилагането на отделните УП.

Посочените от анкетираните **текстове от НК, по които най-често се прилага СДФ**, не се различават същностно от статистическите данни от направения анализ. Първите няколко текста, по които най-често се прилага СДФ, са следните:

	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
чл. 343б НК	77	19,9%	68,8%
чл. 194 НК	49	12,7%	43,8%
чл. 343в НК	45	11,7%	40,2%
чл. 195 НК	41	10,6%	36,6%
чл. 354а НК	23	6,0%	20,5%

¹¹ Има райони на прокуратури, в които запознаването на обвиняемите се извършва активно от разследващите органи и прокурорите, но проблемът с липсата на защитник си остава.

чл. 343 НК	22	5,7%	19,6%
чл. 234 НК	20	5,2%	17,9%
чл. 196 НК	12	3,1%	10,7%
чл. 197 НК	11	2,8%	9,8%
чл. 235 НК	9	2,3%	8,0%
чл. 279 НК	7	1,8%	6,3%
194-197	7	1,8%	6,3%
чл. 325 НК	6	1,6%	5,4%
чл. 308 НК	6	1,6%	5,4%
чл. 234в	4	1,0%	3,6%
чл. 206 НК	3	0,8%	2,7%
чл. 199 НК	3	0,8%	2,7%
чл. 339 НК	3	0,8%	2,7%
чл. 216 НК	3	0,8%	2,7%
чл. 280 НК	3	0,8%	2,7%
343б и 343 в	3	0,8%	2,7%
чл. 242 НК	3	0,8%	2,7%
чл. 209 НК	2	0,5%	1,8%
чл. 249 НК	2	0,5%	1,8%
чл. 131 НК	2	0,5%	1,8%
чл. 316 НК	2	0,5%	1,8%

Най-често посочени като причина за по-честото сключване на СДФ по тези текстове, в отворения въпрос са следните:

	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
голям дял на тези престъпления в района	22	22,7%	31,4%
безспорно доказана вина	18	18,6%	25,7%
липса на щети или минимални такива	15	15,5%	21,4%
настояване или предпочитане на подсъдимия и защитата	8	8,2%	11,4%
лека доказуемост и малък обем ДМ	7	7,2%	10,0%
съгласие на обв. с предл. наказания	6	6,2%	8,6%
търсене на по-леки наказания от обвиняемите	6	6,2%	8,6%
липса на правен спор по тези текстове	3	3,1%	4,3%

Анкетираният определят следните текстове от НК за по-често приложими при ССФ:

	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
чл. 343б НК	62	16,8%	56,9%
чл. 194 НК	51	13,9%	46,8%
чл. 195 НК	48	13,0%	44,0%
чл. 343в НК	35	9,5%	32,1%
чл. 343 НК	21	5,7%	19,3%
чл. 354а НК	20	5,4%	18,3%
чл. 196 НК	19	5,2%	17,4%

чл. 234 НК	13	3,5%	11,9%
чл. 197 НК	12	3,3%	11,0%
чл. 235 НК	10	2,7%	9,2%
чл. 206 НК	8	2,2%	7,3%
194-197	7	1,9%	6,4%
чл. 199 НК	6	1,6%	5,5%
чл. 209 НК	5	1,4%	4,6%
чл. 339 НК	5	1,4%	4,6%
чл. 279 НК	4	1,1%	3,7%
чл. 234в	4	1,1%	3,7%
чл. 325 НК	4	1,1%	3,7%
чл. 308 НК	4	1,1%	3,7%
чл. 216 НК	4	1,1%	3,7%
343б и 343 в	3	0,8%	2,8%
чл. 242 НК	3	0,8%	2,8%
чл. 183 НК	2	0,5%	1,8%
чл. 198 НК	2	0,5%	1,8%

Посочените причини за този извод са следните:

	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
възстановяване на щетата в съдебна фаза	25	28,4%	35,8%
голям дял на тези престъпления в района	18	20,5%	25,7%
безспорно доказана вина	13	14,8%	18,6%
настояване или предпочитане на подсъдимия и защитата	5	5,7%	7,1%
съгласие на обвиняемите с предложените наказания	4	4,5%	5,7%
по-леките наказания	4	4,5%	5,7%
липса на щети или минимални такива	3	3,4%	4,3%
в СФ ползва служебен адвокат, преди това не е имал, поради липса на пари	3	3,4%	4,3%
лека доказуемост и малък обем ДМ	2	2,3%	2,9%
липса на правен спор по тези текстове	2	2,3%	2,9%
конфискацията по НК се припокрива с КУИППД	1	1,1%	1,4%

Въпреки че няколко прокуратури са посочили, че няма такива текстове от НК на засилено прилагане на ССС, останалите отговорили ги опровергават като посочват конкретни такива. Разпределението на отговорите е в следващата таблица:

	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
чл. 195 НК	35	16,6%	36,5%
чл. 194 НК	31	14,7%	32,3%
чл. 196 НК	20	9,5%	20,8%
чл. 343б НК	19	9,0%	19,8%

чл. 343 НК	13	6,2%	13,5%
чл. 343в НК	7	3,3%	7,3%
чл. 199 НК	6	2,8%	6,3%
чл. 354а НК	5	2,4%	5,2%
чл. 183 НК	5	2,4%	5,2%
чл. 304а НК	5	2,4%	5,2%
194-197	5	2,4%	5,2%
чл. 197 НК	4	1,9%	4,2%
чл. 234 НК	4	1,9%	4,2%
чл. 235 НК	3	1,4%	3,1%
чл. 209 НК	3	1,4%	3,1%
чл. 115 НК	3	1,4%	3,1%
чл. 198 НК	3	1,4%	3,1%
чл. 331 НК	2	0,9%	2,1%
по всички текстове от НК, няма зависимост	2	0,9%	2,1%

А причините, посочени от анкетираните са:

	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
голям дял на тези престъпления в района	15	17,4%	23,8%
обвиняемите не могат да върнат щетата и да има споразумение	12	14,0%	19,0%
безспорно доказана вина	11	12,8%	17,5%
настояване или предпочитане на подсъдимия и защитата	10	11,6%	15,9%
по-леките наказания	8	9,3%	12,7%
прилага се, където не са налице условията за споразумение	7	8,1%	11,1%
по искане на подсъдимия - миним. наказание плюс невръщане на вредата	6	7,0%	9,5%

Оценката на прокуратурите за трудно прилагане на СДФ е по следните¹² посочени от тях текстове:

	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
чл. 201 НК	20	11,2%	27,4%
чл. 209 НК	18	10,1%	24,7%
чл. 129 НК	14	7,9%	19,2%
чл. 212 НК	11	6,2%	15,1%
чл. 343 НК	8	4,5%	11,0%
чл. 206 НК	7	3,9%	9,6%
чл. 194-196 НК	7	3,9%	9,6%
няма такива	6	3,4%	8,2%
чл. 128 НК	6	3,4%	8,2%
чл. 210 НК	4	2,2%	5,5%
чл. 308 НК	3	1,7%	4,1%

¹² При всички таблици от предния раздел и в следващите отнасящи се до текстове от НК за приложението на УП са взети предвид само първите най-важни стойности. В цялостен вид могат да бъдат видени в приложението.

чл. 198 НК	3	1,7%	4,1%
чл. 339 НК	3	1,7%	4,1%
чл. 235 НК	3	1,7%	4,1%
чл. 234 НК	3	1,7%	4,1%
чл. 152 НК	3	1,7%	4,1%
чл. 199 НК	3	1,7%	4,1%

Трудното прилагане на СДФ, именно по тези текстове, според тях е по следните причини:

	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
невъзможност или нежелание за възстан. на вредите	18	21,2%	30,5%
спецификата на доказателствата - трудно доказване	14	16,5%	23,7%
непризнаване на вината	10	11,8%	16,9%
тежки наказания, ЛС ефективно	5	5,9%	8,5%
фактическа и правна сложност	5	5,9%	8,5%
желание на обв. да (не) признаят вината	3	3,5%	5,1%
нежелание на прок. за по-ниско наказание	2	2,4%	3,4%
несъгласие от страна на подсъдимите	2	2,4%	3,4%
трудности по доказване авторството	2	2,4%	3,4%
невъзможност за връщане на щетите	2	2,4%	3,4%
с/у личността -трудно док. на причинно-следствената връзка	2	2,4%	3,4%
надеждата, че в СФ могат да избегнат наказание	2	2,4%	3,4%

По подобен начин са представени и таблиците за ССФ и ССС:

ССФ – трудно прилагане по текстове НК	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
чл. 201 НК	18	10,2%	25,0%
чл. 209 НК	18	10,2%	25,0%
чл. 129 НК	15	8,5%	20,8%
няма такива	10	5,7%	13,9%
чл. 212 НК	10	5,7%	13,9%
чл. 343 НК	8	4,5%	11,1%
чл. 194-196 НК	7	4,0%	9,7%
чл. 206 НК	5	2,8%	6,9%
чл. 128 НК	5	2,8%	6,9%
чл. 159б НК	4	2,3%	5,6%
чл. 198 НК	4	2,3%	5,6%
чл. 210 НК	4	2,3%	5,6%
354а	4	2,3%	5,6%
чл. 339 НК	3	1,7%	4,2%
чл. 143 НК	3	1,7%	4,2%
чл. 234 НК	3	1,7%	4,2%

	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
ССФ – причини за трудно прилагане			
невъзможност или нежелание за възстан. на вредите	18	23,4%	31,0%
специфика на доказателствата	12	15,6%	20,7%
непризнаване на вина	8	10,4%	13,8%
фактическа и правна сложност	6	7,8%	10,3%
тежки наказания, ЛС ефективно	4	5,2%	6,9%
несъгласие от страна на подсъдимите	3	3,9%	5,2%
нежелание на прокур. за по-ниско наказание	2	2,6%	3,4%
невъзможност за връщане на щетите	2	2,6%	3,4%
надеждата, че в СФ могат да избегнат наказанието	2	2,6%	3,4%
м/у личностни отношения и обв. не иска да признае вина	2	2,6%	3,4%

	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
ССС – трудно прилагане по текстове от НК			
няма такива	15	10,8%	25,4%
чл. 129 НК	12	8,6%	20,3%
чл. 209 НК	11	7,9%	18,6%
чл. 201 НК	10	7,2%	16,9%
чл. 212 НК	9	6,5%	15,3%
чл. 343 НК	6	4,3%	10,2%
чл. 198 НК	6	4,3%	10,2%
чл. 128 НК	4	2,9%	6,8%
чл. 149 НК	3	2,2%	5,1%
чл. 143 НК	3	2,2%	5,1%
чл. 194-196 НК	3	2,2%	5,1%
чл. 152 НК	3	2,2%	5,1%

	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
специфика на доказателствата - трудно доказване	12	21,4%	30,8%
фактическа и правна сложност	7	12,5%	17,9%
непризнаване на вина	5	8,9%	12,8%
тежки наказания, ЛС ефективно	4	7,1%	10,3%
несъгласие от страна на подсъдимите	3	5,4%	7,7%
невъзможност или нежелание за възстан. на вреди	2	3,6%	5,1%
усложнена фактическа обстановка	2	3,6%	5,1%
трудности по доказване авторството	1	1,8%	2,6%
притеснения от д-я на КУИППД	1	1,8%	2,6%

4. Резултати от модул “Обща оценка на ефективността на ускорените процедури в района и възможни мерки за оптимизиране на прилагането им”

От статистическия анализ е известен фактът, че нивата на **неодобренията споразумения от съда** са незначителни. Поради тази причина и 38,8% от анкетиранияте посочват, че нямат такива в своите прокуратури. Останалите анкетирани посочват основно **3 групи причини** за отказ на съда да одобри предложено споразумение в района на тяхната прокуратура.

Първата група, включваща 77,1% от всички дадени отговори, е свързана със слабости на споразумението, произтичащи от дейността на разследващите органи и прокуратурата, или вероятно и на неправилно тълкуване от съда. Най-честото неодобрение е несъгласието на съда с вида и/или размера на предложеното наказание (21,9% от всички отговори с посочени причини за връщане). Тук е необходимо да се спомене, че не във всички случаи прокуратурите са съгласни със законността на решенията на съда. Така напр. в отговорите на отворения въпрос доста често се срещат определенията „неправилно“ и „незаконно“ решение на съда. Следва причината за връщане на споразумението, защото то „противоречи на закона“ (18,1%) и „противоречи на морала“ (13,3%). Посочването на процесуални нарушения или пропуски при разследването се наблюдава при 7,6% от анкетиранияте. 4,8% пък са посочили, че при тях са били върнати споразумения, тъй като са били оформени по текстове от НК, които не позволяват прилагането на тази процедура. В три случая (2,9% от всички отговори) споразумението е било оформено с невярна правна квалификация и в още при толкова случая – не са били възстановени имуществените вреди от престъплението. По-малко са отговорите (по 2 случая или по 1,9%) за внесени в съда споразумения, при които са липсвали материално-правните предпоставки за одобряването им като: неправилно определено условно наказание спрямо осъждано на лишаване от свобода лице, което не е реабилитирано; неотчитане на предпоставките за замяна на наказателната отговорност с административна; други пречки за сключване на споразумение.

Втората група причини са свързани с действия на обвиняемия, които са допринесли за неодобрение и връщане на споразумението. Тези отговори съставляват 19,0% от всички дадени отговори. Най-често става дума за отказ на обвиняемия от споразумението в съдебна зала (11,4% от всички отговори), невявяване на обвиняемия/подсъдимия в съдебна зала при одобряване на споразумението и много по-рядко – отказ на адвокатите от защита, поради неплатени хонорари (1,9%).

Третата група посочени причини е свързана с проблеми при тълкуване на условията за сключване на споразумение. Тя е и с най-малък обем – 2,9%, но сме я извели отделно, тъй като в следващите части ще стане отново дума за тези проблеми и както ще забележим там – ще се срещат доста повече отговори. Тук са посочени липсата на критерии за малозначителност, различното тълкуване на „съставомерни вреди“ и „противоречива съдебна

практика по 234 НК“, и някои други текстове, където е трудно да се определят пострадалият и щетата.

За преодоляване на посочените по-горе причини от първата група, анкетиранияте са предложили най-вече подобряването на индивидуалната работа на прокурорите и повишаване на тяхната квалификация. Това е мнението на над половината от отговорилите на този въпрос. По-рядко се срещат и такива предложения като изготвяне на периодични анализи на слабостите при неодобрените споразумения, провеждане на съвместни срещи със съдиите за уеднаквяване на практиката, особено по вида и размера на наказанието, съгласуване на споразуменията преди внасяне в съда с административния ръководител, внасяне на делата само ОА, преценка за прилагането на чл.78а НК при всяко едно споразумение, за да се избегне връщане, провеждане на обучителни мероприятия за подобряване на качеството на споразуменията.

Отделно бе поставен въпросът „А какви мерки според Вас биха били ефективни за намаляване на броя на неодобрените споразумения?“, с посочени полета в 4 области – законодателни, организационно-административни, обучителни и методически, и други мерки. Над една трета от анкетиранияте са отговорили на този въпрос. Отговорите се концентрираха предимно в областта на **законодателните мерки**. Ще се спрем малко по-подробно на тези отговори, доколкото те отразяват основните проблеми, които стоят като пречки в дейността на прокуратурите по прилагането на споразуменията и действително стават честа причина за неодобрение. Други от отговорите не са свързани директно с предложения за законодателни промени, а представят виждания на анкетиранияте, относно цялостното подобряване на процедурата на споразумението.

Като дял най-голямо натрупване има във виждането на анкетиранияте, че трябва да бъде дадена законова възможност за протестиране на съдебния акт за неодобрение на споразумението. Въпреки посочената констатация, това мнение се споделя все пак от твърде малък брой респонденти от прокуратури в страната – общо 4, което ни навежда на мисълта, че става дума за прокуратури, които са категорични в правната изрядност на актовете си и откриват причината в грешки на съда.

На второ място, се търси възможността от законодателно дефиниране на понятието "противоречие на закон и морал", а отделни прокуратури предлагат изцяло да отпадне това изискване, доколкото според тях се внася твърде широка възможност за субективизъм от страна на първоинстанционните съдилища и за противоречива съдебна практика в тази насока. Показателен е случаят, съгласно който една от прокуратурите, в която при смяна на съдебните състави са зачестили неодобрените споразумения за аналогични случаи, при които тези споразумения са били одобрявани от предните състави. За да покажат негативното си отношение към тази противоречива практика, прокурорите там от една година са престанали да сключват СДФ и внасят всичко по общия ред. Някои прокуратури считат, че „справедливост на наказанието“ трябва да смени „противоречие с морала“, а други настояват да отпадне изцяло понятието „явно несправедливо“ в принципите за определяне

на наказанието, освен това се търси и по-ясна дефиниция на наказанието по някои текстове от НК, по които има противоречива съдебна практика.

Друг значим проблем, който се открива в отговорите на прокуратурите е проблемът с възстановяване на вредите. Анкетираните искат законодателни промени, свързани с ясното разграничаване на това кои вреди трябва да се възстановяват. Според някои по отделни текстове в НК е трудно дори да се определи кой е пострадалият, както е в случая с незаконните сечи, където практиката на съдилищата е объркваща. Най-крайните в тези мнения предлагат промяна на самата процедура на споразумението – те искат да се даде възможност за сключване на споразумение и без да са възстановени щетите, като за сметка на това не се намалява наказанието, или съдът ги присъжда след влизане на споразумението в сила. Очевидно тук става дума за опит да бъде преодолян и проблемът с невъзможността или нежеланието на обвиняемия да възстанови щетите, като той се игнорира и по този начин се дава възможност за нарастване на приложението на процедурата. Екстравагантно за родния опит (макар и да са добра и изпитана практика в някои развити западни страни) звучат предложенията за отпадане на изискването за възстановяване на имуществените вреди, като това става от държавен фонд, набирани от средства внасяни от обвиняемите. Подобно е и предложението за възприемане на принципа - при невъзстановяване на щетите да се налага по-тежка присъда.

Трета концентрация на отговори е около идеята законодателно да се разшири приложното поле на споразумението или дори да се прилага без ограничения по всички текстове от НК (т.е. отмяна на ал. 2 на чл. 381 от НПК). В по-смекчен вариант предложението включва разширяване и прецизиране на този текст, или при пълна отмяна на чл. 381, ал. 2 от НПК да не се прилага чл. 55 НК.

Дадени са и други единични предложения за законодателни промени, които биха могли да подобрят прилагането на процедурата като: при телесни увреждания задължително да се иска съгласието на пострадалия; възможност за отлагане на делото за одобрение на споразумението на друга дата; уреждане на процедурата в случаите на неявяване на обвиняемия на съдебното заседание за одобряване на споразумението; при отказ от споразумение от страна на обвиняемия, делото да не се счита за върнато; отпадане на задължителното участие на защитник; ограничаване на споразумението до имуществени престъпления с репарирани щети и др.

Предложените **организационно-административни мерки**, които според анкетираните биха могли да допринесат за намаляване броя на неодобрените споразумения се изчерпват в провеждане на периодични съвещания на прокурорския състав за обсъждане и отстраняване на слабостите, разискване на по-правилното прилагане на критериите и основанията за споразумение, съгласуване с административния ръководител на всички споразумения и създаване на възможност за контрол от същия, съвещания със съда за уеднаквяване на практиката при наказанията, вредите и др., образуване на дисциплинарни производства в случаите на зачестили връщания при определени прокурори и др.

Предложени са и **мерки от обучителен и методически характер** – най-вече изготвяне на ръководство, което да обхване и съдийската практика по

проблемни въпроси на прилагането, организиране на обучения и семинари, самоподготовка.

На аналогичния въпрос за наличие и причини на **оправдателни присъди при ССС**, са получени значително по-малко отговори, поради това, че 70,9% от анкетиранияте са посочили, че нямат такива присъди в района си. Най-често сочената причина е липсата на достатъчно доказателства и пропуски на разследването, следвана от причината несъставомерност на деянието или неправилно повдигнато обвинение от прокурора. Следват - противоречие на събраните в ДФ самопризнания, противоречива съдебна практика, липса на безпристрастност и наличие на субективни преценки на съда по тълкуване на НПК. Според някои прокуратури причина за оправдателни присъди в ССС се явява и неучастието на прокурора при избора на процедурата.

Предложените от прокуратурите **мерки за преодоляване на проблема с оправдателните присъди по ССС** са от всякакъв вид и накратко включват:

- Законодателно уреждане на условието за даване на съгласие от прокурора за провеждане на ССС;
- Законодателно премахване на ССС по чл. 371, т. 1;
- Законодателно уреждане конституирането като свидетели на органите на досъдебното производство;
- Отпадане на разпита пред съдия;
- По-категорично и недвусмислено законово дефиниране на „признаване на вина“;
- ССС да се провежда само при пълно признаване на фактите и вината по ОА;
- Законово задължение в случаите на искане за ССС - винаги да има осъдителна присъда или санкция;
- Провеждане на обучителни семинари за съдебната практика;
- Провеждане на периодични съвещания за анализиране на слабостите;
- Повишаване качеството на разследването.

В последващата част на този модул бяха поставени няколко въпроса, свързани с **приложението на УП по ДООИ**. От получените отговори¹³ се разкрива в каква степен конкретните три УП се прилагат за дела за организирана престъпност, корупционни престъпления, изпиране на пари, злоупотреби със средства от фондове на ЕС, данъчни престъпления, подправяне на платежни инструменти, трафик на наркотици и трафик на хора. Единствено при престъпленията, свързани с наркотици, от дадените отговори става ясно, че степента на приложение и на 3-те процедури по тези дела не се различава от останалите.

¹³ На този въпрос, поради голямата му тежест са получени отговори под 50% от всички анкетирани, което прави следващите констатации по-скоро маркиращи определени теми.

Приложението на СДФ и ССФ при корупционните и данъчните престъпления като средна оценка на отговорилите клони към отговора, че процедурата се прилага значително по-рядко, отколкото при останалите дела, за разлика от приложението на ССС, което клони като средна оценка към отговора, че прилагането на процедурата е незначително по-рядко, отколкото при останалите дела. По всички останали престъпления по ДООИ средните отговори и на трите процедури клонят към среден отговор процедурата се прилага незначително по-рядко, отколкото по останалите дела (виж следващата таблица).

Средна стойност на прилагане на:	СДФ	ССФ	ССС
Организирана престъпност	-2,2	-2,4	-2,3
Корупция	-2,6	-2,7	-2,3
Изпиране на пари	-2,1	-2,6	-2,5
Злоупотреби със средства от фондове на ЕС	-2,1	-2,1	-1,8
Данъчни престъпления	-2,5	-2,5	-2,1
Подправяне на платежни документи	-1,7	-2,0	-1,7
Трафик на наркотици	-0,7	-0,9	-0,7
Трафик на хора	-2,0	-2,2	-2,1

Легенда:

Значително по-често, отколкото по останалите дела	= +3
Незначително повече, в сравнение с останалите дела	= +2
Колкото при останалите дела	= 0
Незначително по-рядко, отколкото при останалите дела	= - 2
Значително по-рядко, отколкото при останалите дела	= - 3

На въпроса каква е оценката им на необходимостта от прилагане на УП по ДООИ, отговорилите на въпроса средно посочват, че процедурите трябва да се прилагат както досега с известен отрицателен нюанс при 8-те вида тежки престъпления, като най-положително е при злоупотребата със средства от фондове на ЕС, а най-отрицателна е средната оценка за изпирането на пари (виж следващата таблица).

Средна стойност на прилагане на:	СДФ	ССФ	ССС
Организирана престъпност	-0,3	-0,4	-0,5
Корупция	-0,3	-0,4	-0,4
Изпиране на пари	-0,4	-0,5	-0,6
Злоупотреби със средства от фондове на ЕС	-0,1	-0,1	-0,1
Данъчни престъпления	-0,1	-0,2	-0,3
Подправяне на платежни документи	-0,2	-0,2	-0,3
Трафик на наркотици	-0,1	-0,1	-0,2
Трафик на хора	-0,2	-0,3	-0,3

Легенда:

Значително по-често, отколкото по останалите дела	= +3
Незначително повече, в сравнение с останалите дела	= +2
Колкото при останалите дела	= 0
Незначително по-рядко, отколкото при останалите дела	= - 2
Значително по-рядко, отколкото при останалите дела	= - 3

Според отговорите, посочени от Специализираната прокуратура, СДФ трябва да се прилага както до сега, а ССФ не трябва да се прилагат изобщо. Споразуменията в досъдебна фаза са по-полезни, защото са инструмент за стимулиране на сътрудничеството на замесени в престъпна дейност при доказване престъпленията и на други лица на по-високи нива.

Много малък брой от анкетираните са посочили, че трябва да се засили прилагането на УП и затова те предлагат законодателно да се разшири приложното поле на споразуменията за всички престъпления и за всички лица, а за ССС да отпадне служебното му прилагане от съда. При един от отговорите, посочил необходимостта да бъде засилено прилагането на споразуменията при корупционните престъпления, се предлага и отпадане на доказването на специална цел от субективна страна при тези престъпления.

5. Резултати от модул “Оценка на други въпроси, свързани с прилагането на ускорените процедури”

В тази част са разгледани поредица от въпроси, възникнали в резултат на анализа на статистическите данни в отдел ИАМР, чието обяснение ще осветли в значима степен прилагането на УП. Такива са:

Защо най-големият дял на СДФ са по текстове като чл. 343б и 343в НК?

Простото обяснение на този въпрос, свързано със значимия им дял, не отговаря на действителното положение, защото кражбите, например, също са със значим дял от всички престъпления, но са по-малко представени в обема на СДФ. От отговорите на отворения въпрос става ясно, че този род престъпления имат няколко характеристики, които ги правят изключително пригодни за прилагане на СДФ:

Както видяхме от предните раздели, един от основните проблеми за прилагане на СДФ се явява липсата на средства или нежеланието за възстановяване на вредите от престъплението. При тези престъпления, които са от формален характер този проблем не съществува поради липсата на щети за възстановяване, което се посочва като основна причина при най-голям дял от отговорилите за широкото прилагане на СДФ по тези текстове. Нещо повече – по тези текстове няма и пострадали, който да бъде издирван, призоваван, разпитван като свидетел и т.н., което облекчава допълнително прилагането. Именно поради тези причини една част от отговорилите на въпроса определят текстовете като формални престъпления и предлагат те да бъдат декриминализирани (срещу само едно мнение, че не трябва да бъдат декриминализирани).

На второ място, но със значима гама от съдържания, се утвърждава тезата, че тези престъпления са лесни за разследване, защото престъпленията са лесно доказуеми – при тях е по-трудно защитима над средната активност теза за невинност, поради очевидците, в резултат на което липсва и спор за авторство и съставомерност на деянието, обема на доказателствата и ДМ е нищожен. Това дава възможност да се гледат в бързи и незабавни производства, при процесуално излишно съдебно следствие. Нещо повече, в много от съдебните райони, сключването на споразумения в досъдебна фаза по дела за престъпни деяния по чл. 343б и чл. 343в са установена практика, добре стикована със съда.

На трето място, но не като значение, е причината, че по тези текстове са предвидени леки наказания, като липсата на минимум по тях изключва възможността за налагане на лишаване от свобода и прилагането на чл. 55 НК. Замяната на лишаването от свобода с пробация е водещ мотив на обвиняемите и защитата за тяхната по-голяма активност при търсенето на споразумение. Някои прокуратури посочват, че дори при повторност и рецидив, се уговаря пробация, което според други, води до непостигане на ефекта на специалната превенция.

На четвърто място, като причина се посочват определени постоянни характеристики на извършителите на тези престъпления, като най-често това са криминално непроявени лица, на които им е за първи път, няма повторност и рецидив, самите те проявяват масова самокритичност и търсят начини да избегнат публичността на процеса в зала по общия ред. Една от прокуратурите посочва, че допълнителна причина в този план е стремежът на обвиняемите да си върнат по-рано свидетелството за управление на МПС, като минат бързо по реда на СДФ.

В общото си съчетание тези 4 групи причини канализират желанието и на прокуратурата, и на обвиняемите и техните защитници и на съда в една посока на бързо приключване чрез СДФ.

• По чия инициатива предимно се сключват СДФ и ССФ, в т.ч. и по ДООИ, и какви са причините за това?

На този въпрос са отговорили почти всички респонденти, с малки изключения, което дава възможност за една по-точна обобщаваща картина.

И при двата вида споразумения инициативата е преобладаващо на защитата, като това положение е по-подчертано при ССФ. Същото положение, но с малко по-ниски нива на активност от обвинението се наблюдава при отговорите за прилагането на двата вида споразумение при ДООИ. Средните резултати могат да се видят в по-долните таблици:

Дялово разпределение на иницирането на СДФ и ССФ от обвинението и защитата, според отговорилите в анкетата - %

	СДФ - дял споразумения по инициатива на обвинението	СДФ - дял споразумения по инициатива на защитата	ССФ - дял споразумения по инициатива на обвинението	ССФ - дял споразумения по инициатива на защитата
N Валидни отговори	117	117	116	116
Липсващи отговори	4	4	5	5
средно аритметична	34,3	65,7	27,8	72,2
медиана	40,0	60,0	30,0	70,0

	СДФ по ДООИ - дял споразумения по инициатива на обвинението	СДФ по ДООИ - дял споразумения по инициатива на защитата	ССФ по ДООИ - дял споразумения по инициатива на обвинението	ССФ по ДООИ - дял споразумения по инициатива на защитата
N Валидни отговори	61	57	54	54
Липсващи отговори	60	64	67	67
средноаритметична	27,6	68,8	23,1	71,1
медиана	20,0	70,0	20,0	80,0

Отговори на отворения въпрос за причините в тази неравномерност на инициативата са дали значително малко прокуратури, но при някои от тях делът на инициатива на прокуратурата при сключването е близък до 0, поради което ще посочим и някои от техните отговори:

- няма практика прокурор да търси защитник;
- прокуратурата не иска ССФ;
- липса на инициативност в прокурорите, заради политиците и медиите; и др.

Прокуратурите, които са посочили по-висока активност, от своя страна, споделят, че се сблъскват с пълна незаинтересованост от страна на служебните защитници.

Прокуратури-проверяващи над средната активност при сключването на СДФ (посочили инициатива на обвинението при сключване на СДФ при над 70% от случаите през миналата година), са:

- ОП Разград
- РП Средец
- РП Царево
- РП Свищов
- РП Нови пазар
- РП Оряхово
- РП Трън
- РП Своге
- РП Бяла Слатина

Прокуратурите, проявяващи под средната активност при сключването на СДФ (с 0% инициатива на обвинението) са:

- ОП Смолян
- ОП Габрово
- РП Пещера
- РП Девин

- РП Златоград
- РП Мадан
- РП Чепеларе
- РП Ивайловград
- РП Сливница
- РП Габрово
- РП Смолян

Необходимо е да се отбележи, че съществуват различия при тези две групи в съотношенията на прилагане на СДФ спрямо ССФ. При първата група средната посочена стойност на прилагане на СДФ е 71,9% (спрямо 28,1% прилагане на ССФ), докато при втората е 46,1% (срещу 53,9% прилагане на ССФ). Освен това, макар да не се различават същностно при отговорите на въпросите в анкетата относно оценката на нивата на престъпността и натовареността при тях, по действителна натовареност, изчислена от данните в таблица № 5, средната натовареност на първата група е с 13,3% по-висока от средната за ПРБ за 2011г., а на втората група е с 20,8% по-ниска.

При прилагането на ССФ с активност над средната са:

- РП Силистра
- РП Панагюрище
- РП Сандански
- РП Оряхово
- РП Своге

А значимо по-пасивни са:

- РП Средец
- ОП Габрово
- РП Балчик
- РП Велики Преслав
- ОП Смолян
- РП Девин
- РП Златоград
- РП Чепеларе
- РП Ивайловград
- ОП Видин
- РП Сливница
- ВОП Варна
- РП Перник
- РП Габрово

Тук отново се наблюдава значимо различие в действителната натовареност, което също не е отразено като различие при въпросите за престъпността и натовареността в анкетата. Действителната средна натовареност на първата група е с 21,5% по-висока от средната за страната, а на втората – със 17,3% по-ниска.

Повторението на пасивността и в двата вида споразумения за някои прокуратури ги прави пасивни изцяло към прилагането на споразумението, което може да се дължи и на утвърдена практика на прокуратурата в тези райони, отличаващи се с предимно ниската си престъпност и натовареност.

При ДООИ с активност над средната при СДФ са:

- РП Средец
- РП Царево
- РП Казанлък

При този вид дела под средната активност при СДФ показват:

- РП Троян
- ОП Плевен
- РП Асеновград
- ОП Смолян
- РП Мадан
- РП Ивайловград
- РП Благоевград
- ОП Видин
- РП Лом

Тук отново се наблюдава различие в тяхната действителна натовареност, която за първата група е средно с 13,0% по-висока от средната за 2011г., а при втората – с 16,5% по-ниска. Подобно на по-горната инициативност по всички дела и тук групата на значително по-инициативните прокуратури в по-голяма степен практикува СДФ като съотношение към ССФ – средно 81,7%, СДФ към 18,3% ССФ, отколкото втората група на пасивните прокуратури, където това съотношение е изцяло обърнато – 33,0% СДФ към 67,0% ССФ.

При ДООИ с активност над средната при прилагането на ССФ са:

- РП Казанлък
- РП Сандански

При този вид дела под средната активност при ССФ показват:

- РП Царево
- РП Троян
- ОП Добрич
- РП Асеновград
- ОП Смолян
- РП Мадан
- РП Ивайловград
- РП Благоевград
- ОП Видин
- РП Лом
- РП Перник

При последните две групи обаче не може да се направи същностна разлика в натовареността, която и при двете е около и малко над средната, нито пък те се различават в съотношението на прилагане на СДФ и ССФ, напротив – и двете групи практикуват средно по равни дялове или наполовина СДФ и ССФ.

- *С колко участия в заседания се намалява дейността на прокурорите при прилагането на УП*

		С колко участия в заседания средностатистически се намалява дейността на прокурорите в района на ръководената от Вас прокуратура при прилагането на СДФ	С колко участия в заседания средностатистически се намалява дейността на прокурорите в района на ръководената от Вас прокуратура при прилагането на ССФ	С колко участия в заседания средностатистически се намалява дейността на прокурорите в района на ръководената от Вас прокуратура при прилагането на ССС
N	Валидни отговори	114	112	111
	Липсващи отговори	7	9	10
средноаритметична		2,728	2,536	2,723
медиана		2,500	2,000	2,000
мода		2,0	2,0	2,0

Този въпрос бе поставен с цел бъдещо изчисляване на „спестените“ заседания в годишни доклади и пр. Тук обаче и на отговорилите е убягнал проблемът, че при СДФ и ССФ вероятно се спестяват допълнително заседания, свързани с разглеждания на други инстанции, които едва ли могат да бъдат прогнозирани и оценени, ако делото вървеше по общия ред.

• **Какви добри практики при прилагането на УП могат да бъдат посочени?**

На този въпрос най-значима част от отговорилите прокуратури са посочили, че нямат или имат минимални дялове неодобрен споразумения и оправдателни присъди по ССС.

Една голяма част споделят, че са постигнали значима бързина в прилагането на споразуменията, като посочват, че всичко става в един ден – внасяне, влязъл в сила акт и изпълнение на наказанието. Част от тези прокуратури са и гранични, които споделят, че тази практика е най-вече заради чужденците емигранти, които трябва веднага да бъдат върнати в държавите си. Прокуратури, които посочват значим обхват, прилагат УП по повече наказателни производства, отколкото са делата, решени по общия ред. Посочено е и че всички ДП по чл.343б, ал.1 и чл.234, са по УП. Има и респонденти, които отчитат като добра практика, че са успели да приложат споразумения по мега-дела за организирана престъпност.

По-малка част от анкетираните считат, че имат защо да се похвалят, по повод на наказанията, които са постигнали по УП – едни са ги нарекли справедливи, а не минимални, други посочват, че са като по общия ред, а 1 прокуратура изтъква, че наказанията по споразумения са по-високи от тези по общия ред, нещо което ще констатираме и в данните от УИС.

По-малка част от горната група посочва като добра практика стиковката си със съда по прилагането на УП – освен поддържане на добри колегиални отношения със съдиите и адвокатите, те посочват и провеждането на периодични разговори със съда за уеднаквяване на практиката. Впоследствие

се съобразяват с неговата наказателна практика по УП. От друга страна, има прокуратури, които са се стиковали до степен, в която ако съдът има несъгласие с внесено СДФ, просто дава своите предложения за изменения, които веднага се приемат от страните и така споразумението не се връща. Именно този нерегламентиран момент е причина за недоволство в други прокуратури, където съдилищата не одобряват СДФ, без да представят насоки за справедливо наказание. Тук попада и прокуратура, която е стигнала до добра стиковка със съда и по другия проблем и формализъм, сочен от някои прокуратури, при прилагането на ССФ – писмената форма на споразумение. Тази прокуратура отчита като добра практика приетото от съда положение вместо в писмена форма предварително, споразумението да се диктува на място в съдебното заседание.

Други отговори с добри практики са (посочени от по една прокуратура):

- обезпечаване на вреди по чл.381, ал. 3;
- по данъчни престъпления - възстановяване на щетите в СФ;
- в случаите, когато обвиняемият няма средства за възстановяване на вредите към момента, но иска споразумение, му се указва кога ще влезе делото в съда, за да ги събере дотогава;
- споразуменията се изготвят от прокурора, за да не стават грешки;
- инициативата за споразуменията е на прокуратурата и се сключват веднага;
- прокуратурата изпраща покани за споразумения до обвиняемия и защитата;
- прокурорско искане за назначаване на защитник в съд. фаза за ССС;
- активна защита за пострадалите лица;
- предимство на принципната наказателна политика, а не на материалното облекчаване на процеса;
- използване на МВР за призоваване на обвиняемите и пострадалите;
- споразуменията се обсъждат с ръководството преди внасяне.

- ***Какви са проблемите при прилагането на всяка една от УП и начините за решаването им?***

Посочени проблеми при прилагането на СДФ¹⁴:

- липса на защитници за обвиняемите;
- липса на средства при извършителя за възстановяване на щетите;
- ограниченият кръг престъпления, по които се прилага СДФ;
- изискванията на съда за размера на наказанието, в т.ч. и различни критерии при определяне на наказанието от различни съдебни състави;
- намиране на обвиняемия и технически проблеми - по призоваване и осигуряване на обвиняемия, пострадалите и защитата;

¹⁴ Изброени в низходящ план според обема на отговорите

- различна и противоречива съдебна практика - кои щети се възстановяват - всички или само съставомерните; какво е "противоречие на закона и морала"; какво е несправедливо наказание;
- невявяване на обвиняемия в съда;
- възможност за споразумение веднага с признаване на вината, по всяко едно време в ДФ ;
- и по споразуменията чл. 55 следва да се прилага при наличието на обстоятелствата;
- неясен пострадал или пострадал, който не желае да му се възстановяват вредите.

Посочени проблеми при прилагането на ССФ:

- липса на средства/ или нежелание у извършителя да възстанови щетите;
- липса на защитници за обвиняемите;
- ограниченият кръг престъпления, по които се прилага;
- липса на съгласие на всички обвиняеми;
- несъгласие на пострадалия;
- изисквания от съда за размера на наказанията;
- невявяване на обвиняемия в съда;
- липса на инициатива на прокурорите;
- и по споразуменията чл.55 следва да се прилага само при наличие на обстоятелствата;
- незаинтересовани служебни защитници;
- РСП - кои щети се възстановяват - всички или само съставомерните;
- липса на средства за наемане на договорен защитник;
- съгласието за ССФ от прокурора, за да се избегне ССС, което ще накърни правата на пострадалите.

Посочени проблеми при прилагането на ССС:

- няма равнопоставеност на страните - неучастието на прокурора;
- невъзстановяване на щетите;
- определяне на наказанието с прилагането на чл. 55НК или 78а НК;
- твърде и на практика неограничени възможности за обвиняемия за намаляване на наказанието, за избягване възстановяването на щетите и пр.;
- липса на защитник;
- ако 1 от множество подсъдими не желае ССС (чл.370, ал.3 от НПК);
- няма единни критерии за присъда по общия ред;
- често не се допуска за съвместно разглеждане граждански иск;
- невявяване на подсъдимия;
- отказ на подсъдимия за ССС.

- **Какви законодателни мерки са необходими за оптимизиране на прилагането и повишаване на ефективността по УП?**

Предложения за законодателни промени по прилагането на СДФ:

	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
законодателна възможност за сключване на споразумение преди приключване на разследването, сключване на всеки етап от ДП	13	27,6%	37,1%
разширяване на приложението и по др. текстове от НК /споразумения по всички престъпления/, промяна на чл. 381, ал. 2 НПК	11	23,4%	31,5%
споразумение и без да са възстановени щетите - без 55 НК	5	10,6%	14,3%
дефиниция на "противоречие на закон и морал"	2	4,3%	5,7%
опростяване на процедурата по назначаване на служебен защитник	2	4,3%	5,7%
прилагане на чл. 58а и чл. 55 НК	1	2,1%	2,9%
по-конкретни правила за наказанието	1	2,1%	2,9%
отпадане на "да не противоречи на морала"	1	2,1%	2,9%
отпадане на задължителното участие на защитник	1	2,1%	2,9%
регламентиране на процедура при неявяване на обвиняемия в съда	1	2,1%	2,9%
да се изчисти фигурата на пострадалия по текстове като чл. 235 НК	1	2,1%	2,9%
да не се събират повече доказателства, след искане на обвиняемия за споразумение, признаване на вина и възстановяване на щетите	1	2,1%	2,9%
назначаването на служебен защитник да става по искане на прокурора	1	2,1%	2,9%
когато съдът не одобрява наказанието в споразумение - да отправя свое предложение	1	2,1%	2,9%
възможност за протест и обжалване на неоснователно неодобрение на споразумение	1	2,1%	2,9%
възможност за разумна промяна в условията на споразумението, по предложение на съда и съгласие на страните	1	2,1%	2,9%
приложение само до имуществени престъпления, при които вредите са възстановени	1	2,1%	2,9%
искането за назначаване на служебен защитник да е от адвокатската колегия, а не от съда	1	2,1%	2,9%
след съгласие със споразумението, да не може да се отказва в съдебна зала	1	2,1%	2,9%
всичко	47	100,0%	134,3%

Предложения за законодателни промени по прилагането на ССФ:

	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
споразумение и без възстановяване на щетите - без облекчено наказание	8	20,5%	29,6%
да не се иска съгласие от всички страни	6	15,4%	22,2%
разширяване на приложното поле и по други текстове от НК/споразумения по всички престъпления	8	20,5%	29,6%
с насрочване на делото в съдебно заседание да се считат за санирани всички евентуално допуснати нарушения	4	10,3%	14,8%
дефиниране на "противоречие на закон и морал"	2	5,1%	7,4%
прилагане на чл. 58а или чл. 55 НК	1	2,6%	3,7%
по-конкретни правила за наказанието	1	2,6%	3,7%
отпадане на "да не противоречи на морала"	1	2,6%	3,7%
отпадане на задължителното участие на защитник	1	2,6%	3,7%
промяна на чл. 381, ал2 НПК - не отговаря на общ. очаквания	1	2,6%	3,7%
възможност на прокурора за назначаване на служебен защитник за сключване на споразумение	1	2,6%	3,7%
премахване на изискването за писмена форма на споразумението	1	2,6%	3,7%
когато съдът не одобрява наказанието в споразумението - да дава свое предложение	1	2,6%	3,7%
възстановяването на щетите - от фонд, набиран от извършителите, от който да се обезпечават пострадалите, а споразумението да се подписва без възстановяване на вредата	1	2,6%	3,7%
по-реални възможности за служебен защитник, когато извършителят няма пари	1	2,6%	3,7%
намаляване възможността за подписване на споразумения, с цел избягване на ССС от прокурорите, за да защитят пострадалите	1	2,6%	3,7%
всичко	39	100,0%	144,4%

Предложения за законодателни промени по прилагането на ССС:

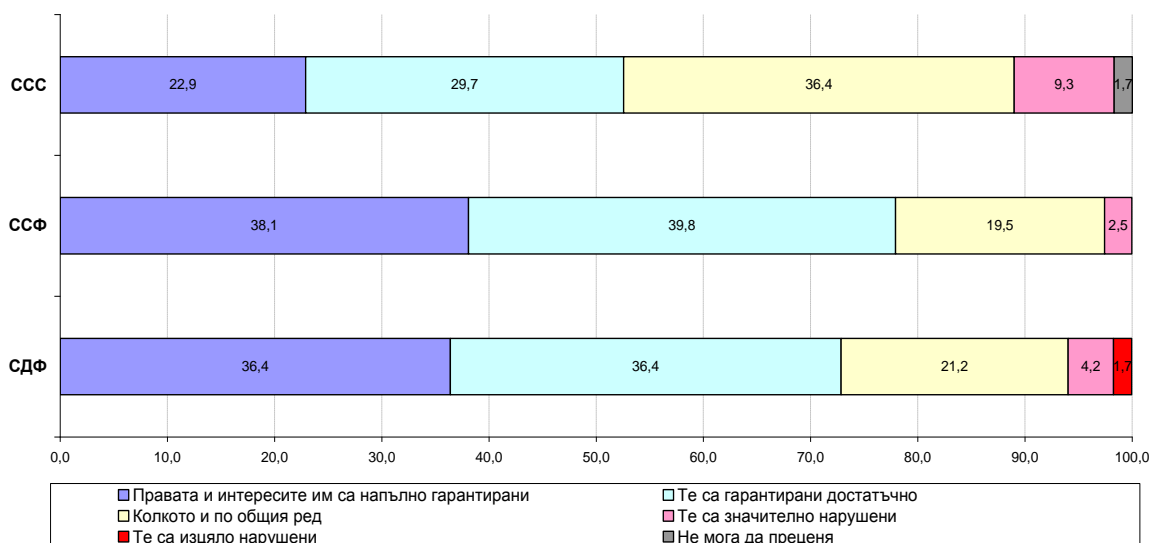
	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
съгласие на прокурора за започване на процедурата	15	31,9%	39,5%
да се включи изискване възстановяване на щетите	9	19,1%	23,7%
ограничаване приложението при особено тежки престъпления срещу личността	3	6,4%	7,9%

ограничаване на възможността за прилагане на чл. 55 НК	3	6,4%	7,9%
ССС - само при самопризнания и вина още в ДФ	2	4,3%	5,3%
същите условия като при споразумението, който не иска - по общия ред	2	4,3%	5,3%
оптимизиране на чл.371, т.1 НПК	1	2,1%	2,6%
дефиниране на "противоречие на закон и морал"	1	2,1%	2,6%
въвеждане на частично отстраняване на вредите	1	2,1%	2,6%
възможност прокурорът да изрази несъгласие	1	2,1%	2,6%
въвеждане на предварително изслушване за процедурата	1	2,1%	2,6%
отпадане на задължително участие на защитник	1	2,1%	2,6%
регламентиране становището на прокурора по чл. 370 НПК	1	2,1%	2,6%
назначаване на служебен защитник извън законовите основания на СССР	1	2,1%	2,6%
да се прилага само двуинстанционно обжалване	1	2,1%	2,6%
възстановяване на ограничението по чл. 369а /отм./ НПК	1	2,1%	2,6%
дефиниране на признаване на фактите и самопризнание	1	2,1%	2,6%
ограничаване само до признаване на вината и фактите за СССР	1	2,1%	2,6%
процедурата СССР трябва да бъде премахната	1	2,1%	2,6%
всичко	47	100,0%	123,7%

6. Резултати от модул “Мнение и оценка за спазването на правата на пострадалите от престъпления, чиито дела са решени и се решават по ускорени процедури”

Като цяло прокуратурите считат правата на пострадалите за гарантирани при прилагането на УП, като се наблюдават незначими различия при сравнението между тях.

Как бихте оценили гарантирането на правата и интересите на пострадалите от престъпления, чиито дела се решават по УП?

Анкетираните посочват по-високи дялове на гарантиране при ССФ, следвано от СДФ и накрая ССС. Най-висок дял на посочили, че те са значително нарушени се наблюдава в обратен порядък – при ССС, следван от СДФ и накрая ССФ.

Причините за голямото количество отрицателни отговори са видни от следващата таблица:

Причини за нарушаване на правата на пострадалите	отговори		Дял от отговорилите лица
	Брой отговори	Дял от отговорите	
няма възстановяване на щетите по ССС	4	12,9%	19,0%
при ССС никой не пита пострадалите дали искат по този ред	4	12,9%	19,0%
нарушени права в СДФ - после в СФ не могат да се конституират като ЧО и ГИ	2	6,5%	9,5%
неучастието на прокурора в ССС уврежда правата им	2	6,5%	9,5%
остават изолирани в процеса	1	3,2%	4,8%
отм. на чл. 369а НПК и по-ниските наказания по чл. 371, т.2 НПК увреждат правата им	1	3,2%	4,8%
чл. 371, т.2 НПК трябва да се прилага само при призната вина	1	3,2%	4,8%
при споразуменията не могат да се конституират като ЧО и ГИ	1	3,2%	4,8%
необходимо е законодателно ограничено приложение на ССС	1	3,2%	4,8%
в повечето случаи не се допуска граждански иск при всички УП, дори и на практика при ССС	1	3,2%	4,8%
необходимо е включване на тяхно участие в СДФ	1	3,2%	4,8%
ограничаване на СДФ само до имуществени престъпления с възстановими щети	1	3,2%	4,8%
без отговор	11	35,5%	52,4%
Всичко:	31	100,0%	147,6%

V. АНАЛИЗ НА ДАННИТЕ ОТ ДОКУМЕНТНОТО ПРОУЧВАНЕ

Основните цели и задачи на изследването са свързани с определяне мястото, приложното поле, регионалните особености и резултата от прилагането на института на споразумението в досъдебна и съдебна фаза.

Информацията, ползвана в настоящия анализ е наличната такава, намираща се на сайта на ВСС, където са качени текстовете от протоколите на публичните съдебни заседания и текстовете на сключените споразумения в Окръжните и Районните съдилища. Само за 2011 г. тя е със следните параметри – 812 споразумения за Окръжните съдилища и 16245 споразумения за РС, като за 17 района няма посочени данни.

От посочените по-горе данни обстойно са анализирани 500 споразумения. Принципът на подбора е определен чрез изчисляване на стъпка от 34 акта. Извлечената от актовете информация е попълнена в утвърдена анкетна карта, изготвена специално за целта на това изследване. Анализът на информацията води до следните по-общии изводи:

1. Неравномерно прилагане на споразумението в досъдебна и съдебна фаза – по териториален признак.

Прилагането на института на споразумението в различните райони е различно. При изследване на протоколите от заседанията на първоинстанционните съдилища се създава впечатление за изграден стереотип при прилагането на този институт. Или споразуменията се изготвят само в досъдебна фаза и се внасят от прокурора, или само след даване ход на съдебното следствие се докладва предложението за споразумение за решаване на делото.

Тази тенденция ясно се наблюдава в по-малките съдебни райони и съдебните райони извън седалището на окръжните съдилища.

Така например в Айтос от разгледаните 5 акта и 5-те споразумения са сключени в досъдебна фаза, в Асеновград пък е обратно - от 6 заседания по НОХД и 6-те са в съдебна фаза. Технологиата на протичане на наказателния процес показва специфични за съответния съдебен район конкретики. Създава се обаче впечатление, че съществува утвърдена практика от съставите на съда, обвинението и защитата, като изготвянето на протоколите от съдебното заседание са стандартизирани и шаблонизирани като само се сменят данните за обвиняемите лица, фактическата обстановка на извършеното деяние и правната му квалификация.

Разбира се, за обективното представяне на информацията, следва да се отбележи и фактът, че за отделни Районни съдилища на сайта са посочени само окончателните текстове на сключените споразумения, без да е налична друга информация за протичането на наказателния процес. При някои РС пък е направено извлечение от протокола на заседанието, отнасящо се до споразумението. В тези случаи търсената за целите на изследването информация не е налична.

При по-големите райони има известно разнообразие по прилагането на споразумението, съответно в съдебна и досъдебна фаза, и то като че ли се дължи основно на различните състави, а оттам и различните методи, по които се прилага тази процедура.

Разбира се, не бива да се изключва и факторът – обвиняем. В много от случаите, след като бъдат представени и приети доказателствата от съда, институтът на споразумението е най-разумният изход от процеса, предвид възможността наказанието да бъде определено при условията на чл. 55 от НК и без да са налице изключителни или многобройни смекчаващи отговорността обстоятелства.

При така изложената фактическа ситуация, трудно би могло категорично да се посочат и определят причините, довели до неравномерното прилагане на споразумението, съответно в съдебна и в досъдебна фаза.

2. Неравномерно прилагане на споразумението в досъдебна и съдебна фаза – по видове престъпления.

Най-често в досъдебна фаза се сключват споразумения при престъпления по чл. 343б, ал. 1 и 2 от НК, за които престъпното деяние е установено по надлежния ред (чрез дрегер или кръвна проба) и фактическата обстановка е ясна. Освен това в повечето случаи няма нанесени материални щети, което не налага тяхното възстановяване. Макар че и тук следва да има една условност – зависи от района и от установения метод на работа на обвинението и защитата. При прегледа на информацията, прави впечатление, че в по-големите райони, за тези престъпления, при едни и същи състави, стереотипът за протичане на процеса е един и същ.

За останалите престъпления прилагането на споразумението в съдебна и досъдебна фаза е различно и не би могло да се разглежда от гледна точка на конкретна зависимост. Факторите, които определят фазата при решаване на делото са много различни – както субективни, така и обективни. Единствената тенденция, която би могла да се открие, е че в едни и същи райони, при едни и същи състави, за една и съща правна квалификация на престъпното деяние, решаването на делото със споразумение се извършва по един и същ метод – или само в съдебна, или само в досъдебна фаза.

3. Относно инициативата – на обвинението или защитата за започване на процедура за споразумение.

За съжаление отново не може да се извлече точен извод, тъй като в наличната информация на сайта на ВСС от протоколите на съдебните заседания не навсякъде става ясно по чия инициатива се реализира тази процедура. Но от това, което е налично като информация прави впечатление, че споразуменията, сключени в досъдебна фаза са предимно по инициатива на обвинението, особено в случаите на ясна фактическа обстановка и при по-големите районни съдилища. Обратно – при споразуменията, сключени в съдебна фаза, в повечето случаи инициативата е на защитата или на обвиняемия. Отново се наблюдава същата зависимост – в по-малките райони споразумения се сключват предимно в съдебна фаза.

От 477 прегледани споразумения от Районните съдилища, такива с правна квалификация по чл. 343б, ал. 1 НК са 135 или съставляват 28 % от общия брой дела, приключили със споразумение. Значително по – малък е броят на тези с правна квалификация по чл. 343б, ал. 2 от НК – 16 или около 3,4%. По чл. 343в от НК са 36 или 7,5 %.

Следващо в класацията на престъпленията, за които най-често се сключва споразумение е кражбата (чл. 194, 195 НК). Такива са 81 бр. или около 17% от делата по представителната извадка. Тук следва се включи и кражбата при опасен рецидив – чл. 196, като броят на извършените престъпления е 30. Кражбите са предимно на метални предмети, битови кражби, както и на хранителни продукти (в по-малка степен).

Следват тези за притежание на акцизни стоки без бандерол (предимно цигари) и производството, съхранението и разпространението на наркотични вещества или техни аналози.

Най-малко са споразуменията, сключени по престъпления за притежание на огнестрелни оръжия и боеприпаси без разрешително (чл. 339 от НК), престъпления против кредиторите (чл. 227б от НК) и измама (чл. 209 НК).

VI. АНАЛИЗ НА ДАННИТЕ, ИЗВЛЕЧЕНИ ОТ УИС ВЪВ ВРЪЗКА С ВИДА И РАЗМЕРА НА НАКАЗАНИЯТА ПО УП

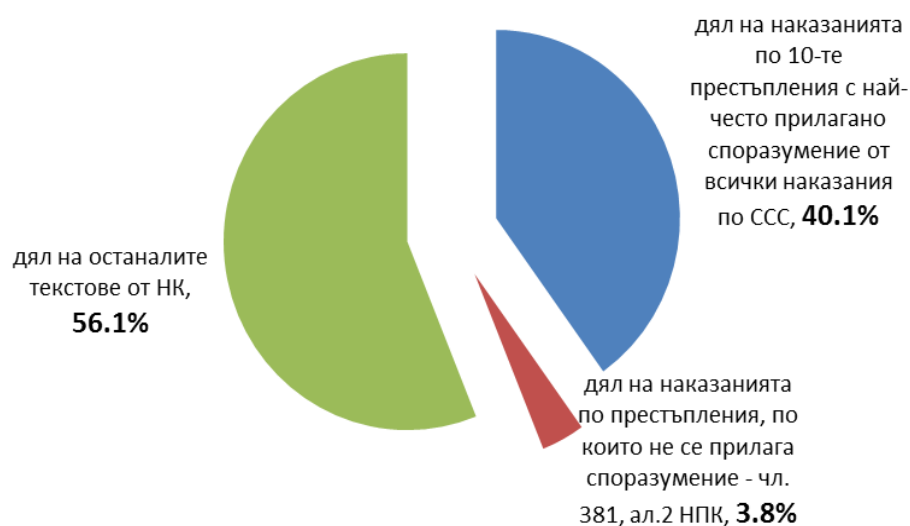
Настоящото проучване бе продиктувано от идеята да бъдат изяснени въпросите, свързани с по-честото прилагане на споразумението по някои текстове от НК, визирани в статистическия анализ, изготвен в отдел ИАМР. Спряхме се умишлено на първите 10 текста, отчетени като престъпления с по-значимо прилагане на процедурата на споразумението в досъдебната фаза¹⁵. Както бе посочено и в анализа, при една част от тях по-големият брой споразумения се дължи най-вече на значимия им обем като престъпления, докато при други, поради по-малкия им обем като внесени прокурорски актове се явяват текстове от НК, по които прилагането на споразумението е благоприятствано и от други обстоятелства. В следващия коментар ще се спрем на тези първи 10 текста като вниманието ни е насочено предимно към свързаните с тези текстове наложени наказания по споразумения, сравнени с наказанията по вид и размер на ЛС по делата по общия ред. Като допълнение ще бъде направена и съпоставка по прилагането на ССС по тези текстове от НК.

Данните, получени за разпределение на наказанията по процедурата на ССС, са категорични по отношение на приложимостта ѝ по текстове от НК. Значително малък е дялът¹⁶ на решените дела по процедурата на ССС за тежки умишлени престъпления.

¹⁵ За повече подробности виж графиката на стр. 10 от публикувания в сайта на ПРБ доклад „Анализ на ефекта от използването на ускорените процедури (решаване на делата със споразумение и съкратено съдебно следствие)“, изготвен от отдел ИАМР във ВКП, февруари 2012г.

¹⁶ В приложението, като т. 4 е представена извадка за дяла на прилагане на ССС по текстове, по които не се прилага споразумение според чл. 381, ал.2 НПК

**Разпределение на наказанията постигнати по
процедурата на ССС за периода 2007-2011 г.
(база: общо 16980 наказания по ССС)**

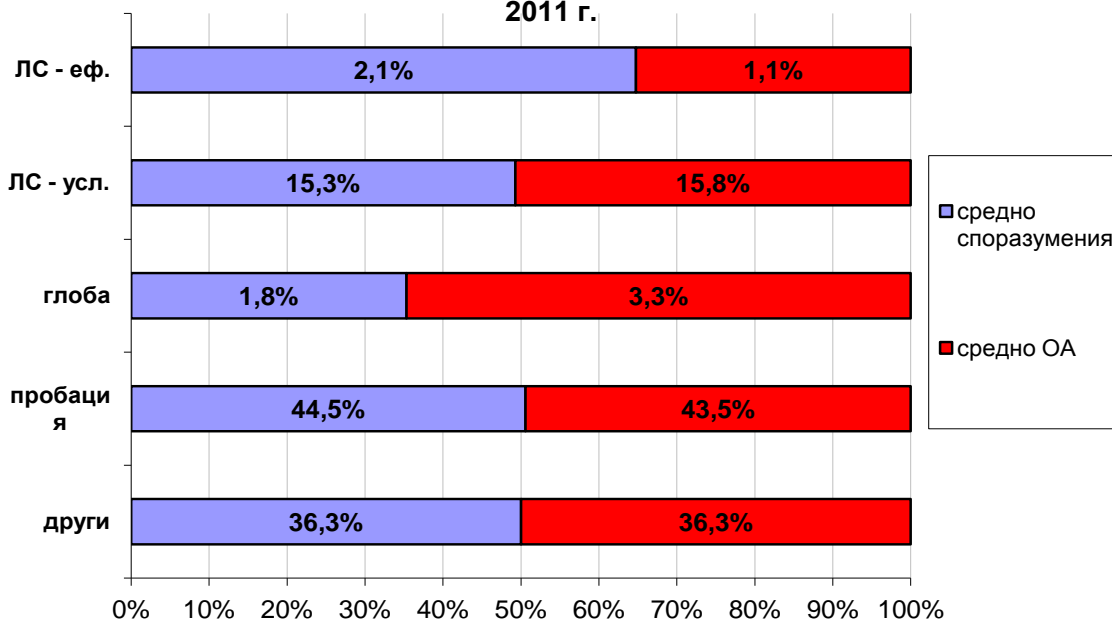
Наказания по споразумения по чл. 343б и чл. 343вНК

Най-често приложимо е споразумението като начин за решаване на делата, за престъпленията по чл. 343б НК – управление на моторно превозно средство с концентрация на алкохол в кръвта над 1.2 на хиляда.

Обстоятелствата, че фактическата обстановка е ясна, престъпното деяние е установено по надлежния ред и е безспорно, налагат тази тенденция. Не е необходимо и възстановяване на материални щети, тъй като такива не са настъпили с престъплението. С цел съдебна икономия и при тази конкретика, най-добрият вариант е сключване на споразумение, още повече, че като кумулативно наказание най-често се присъжда и лишаване от правото на управление на МПС за определен период от време. Така и за двете страни в процеса по-изгодният вариант е споразумението.

Вследствие на направеното сравнение от получените данни за видовете наказания по споразумения и обвинителни актове се констатира, че най-често налаганото наказание е пробация – около 44 – 45% от всички наказания. Почти не се наблюдава разлика и в двата правни института за решаване на делото.

Сравнение на дяловете на видовете наказания по споразумения и ОА по чл. 343б НК средно за периода 2007-2011 г.

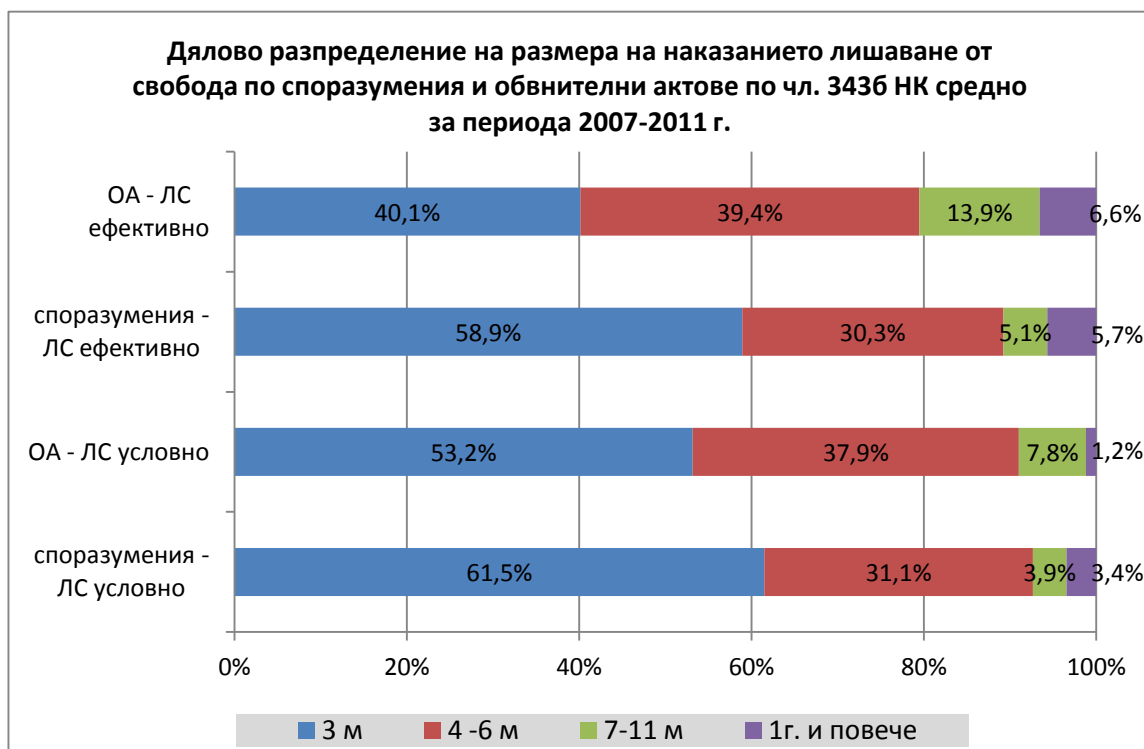

Следващите по честота на налагане са „други наказания“ – около 36% - отново идентични като стойности и за двата института. Най-ниски са показателите за наказанията - глоба и ефективно лишаване от свобода, едва около 1-2% от случаите. Тази зависимост е и законово регламентирана, тъй като глоба се налага като допълнително наказание само в случаите на престъпление, квалифицирано по чл. 343б, ал. 2 НК. Получените данни показват, че по-често това наказание е налагано в случаите при постановяване на наказание по общия ред, отколкото при споразуменията.

Съотношението при прилагането на ССС по чл. 343б НК е идентично. И при тази процедура най-често налаганото наказание е „пробация“ – около 47% от всички наказания, следвано от „други наказания“ – 30.3%. С най-нисък процент и тук е ефективното лишаване от свобода – около 3.3 %. Разликата в процентното съотношение при налагането на видовете наказания, също е минимална, което говори, че независимо от начина на решаване на делото – със споразумение или съкратено съдебно следствие, налагането като вид наказание е идентично.

Относно дяловото разпределение на наказанието лишаване от свобода – условно и ефективно за период от 3 м. са най-често налаганите, като зависимостта е съвсем обективна, т.е. по-висок процент на приложимост се наблюдава при споразуменията, съотнесено към ефективно и условно, показателите са също с доста близки стойности.

При периода от 4 до 6 месеца се наблюдава обратна зависимост. Много по-често наказания в този диапазон са налагани в класическото наказателно производство, отколкото в споразуменията. Отново няма разлика при процентното съотношение между ефективно и условно лишаване от свобода.

Малко по-различно е съотношението при периода от 7 до 11 месеца, където ефективното лишаване от свобода по общия ред е два пъти повече налагано от условното. От друга страна, такива наказания са налагани два пъти по-често с присъди по внесени обвинителни актове, отколкото при споразуменията. Отново се наблюдава зависимостта, че при по-тежките престъпления, за които се постановяват и по-големи наказания, предпочитан е общият ред за решаване на делото. В потвърждение на тази констатация са и следващите данни за честотата на налагане на лишаване от свобода от 1 година и повече. Ефективното лишаване и при обвинителните актове, и при споразуменията е почти с еднакви показатели.

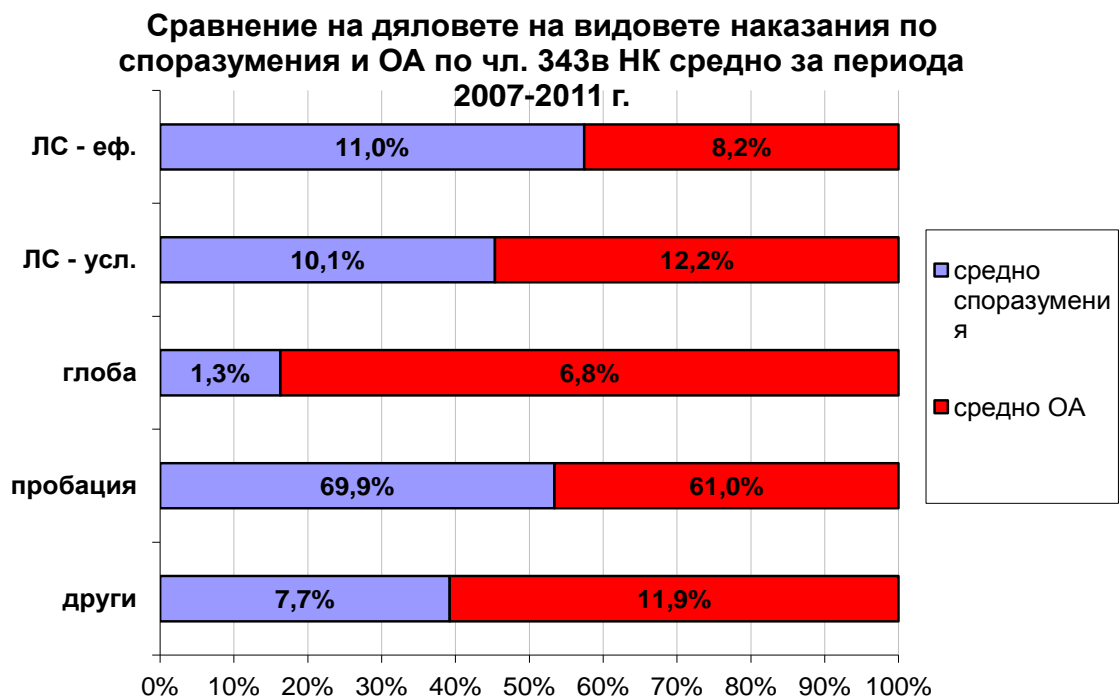
Погледнато, като дялово разпределение на размера на наказанието лишаване от свобода, при решаване на делото по ССС, най-често налаганото наказание е от 4 – 6 м. – и при условното, и при ефективното лишаване от свобода, което надхвърля 50% и за двата случая. И в потвърждение на горната теза за налагане на наказания за по-тежки престъпления при споразуменията и по общия ред, при процедурата по ССС процентното съотношение при налагането на ефективно лишаване от свобода за периода 1 година и повече е 0%.

Разпоредбата на чл. 343в НК инкриминира неправомерно управление на МПС в срока на изтърпяване на наказанието, постановено за същото деяние по административен ред. Предвиденото в закона наказание за този вид престъпление е лишаване от свобода до 2 г.

От графиката, получена вследствие на въведените данни е видно, че най-често налаганото наказание при този вид престъпно деяние е „пробация“ – и то с внушителните около 80-90% от видовете наложени наказания. При

споразуменията това наказание се налага с около 10% по-често, отколкото при актовете по общия ред.

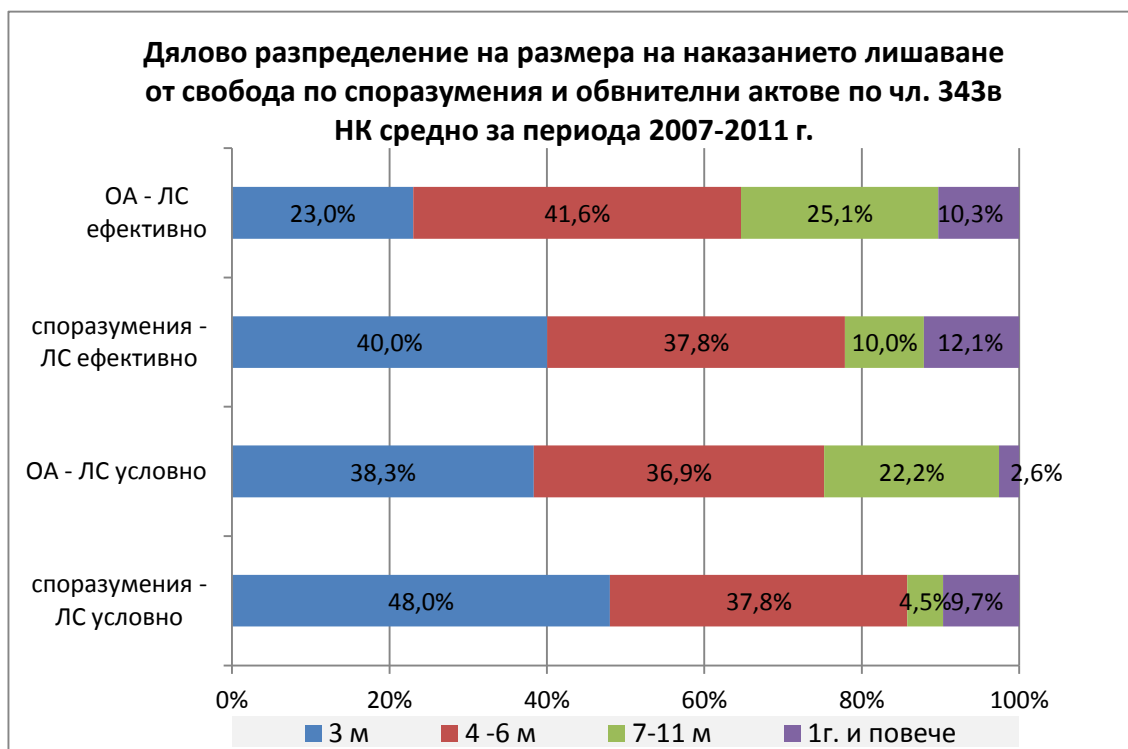
В процентно съотношение следват условното лишаване от свобода, ефективното лишаване и „други“ наказания¹⁷. При съпоставка между споразуменията и обвинителните актове, се наблюдава разлика с около 2-3% при прилагането им, като наказанията условно лишаване от свобода и други наказания по-често се налагат по общия ред, а ефективното лишаване от свобода – при споразуменията. Отново се потвърждава тезата, че институтът на споразумението не може да се разглежда като привилегирован метод за решаване на делото (от гледна точка на вида и размера на наложеното наказание), независимо от факта на признаване на вината, доброволното подписване на споразумението от обвиняемия, и съответно постигнатото съгласие между обвинение и защита. От друга страна не бива да се пренебрегва и вече констатираният факт, че при предвиденото от закона наказание – лишаване от свобода, все пак най-често налаганото се оказва пробация, при условията на чл. 55 НК.

И при този вид престъпление най-малко се налага наказанието „глоба“, като разликата между двата процеса е с доста голяма амплитуда. С около 7% по-често се налага това наказание при обвинителните актове.

Не се наблюдава различие и при налагането на видовете наказания при решаване на делото по ССС. Не е изненада, че отново най-често налаганото наказание е пробация и то с драстична разлика над 50% от всички други видове наказания.

¹⁷ Включително кумулативно предвидено наказание лишаване от права спрямо извършителите на престъпления, които към момента на деянието са имали правоспособност.

При дяловото разпределение на размера на лишаване от свобода при споразуменията и обвинителни актове за периода от 3 м. се наблюдава по-висок процент при споразуменията. Това е картина, която се наблюдава при повечето графики по текстове от НК. При налагането на период от 4 – 6 м. почти няма различия в показателите. Това са и най-често налаганите наказания.

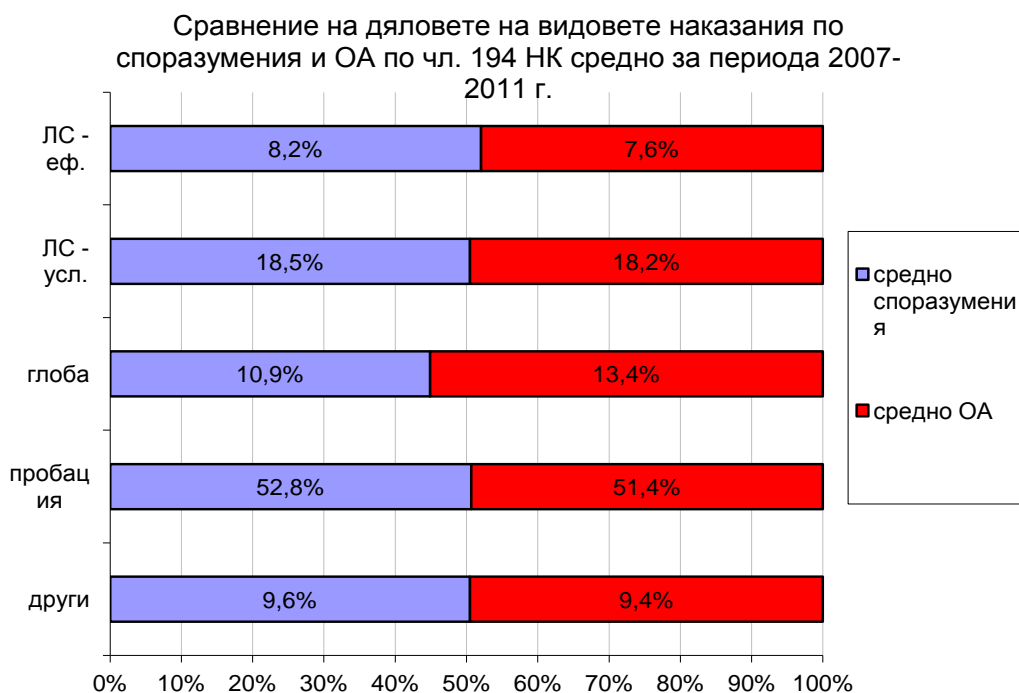
Интересни са данните, получени при периода от 7 – 11 м., където това наказание се налага с повече от два пъти разлика при обвинителните актове, спрямо споразуменията. За периода от 1 година и повече, ефективното лишаване от свобода е налагано по-често от условното и в двата случая, докато при условното лишаване от свобода процентът на налагане при споразуменията е значително по-висок от този при обвинителните актове.

Както и при наказанията по чл. 343б НК, така и тук при дяловото разпределение на размера на лишаване от свобода при решаване на делото по ССС най-висок дял е за периода от 4 – 6 м. и при условната и при ефективната присъди. За разлика от престъпленията по чл. 343б НК, наказанията лишаване от свобода с размер 1 година и повече за престъпления по чл. 343в НК са значителен дял – 18 %. Всъщност данните сочат, че по процедурата на ССС, това е най-често налаганото наказание, съпоставено спрямо наказанията присъдени по споразумения и по общия ред.

В заключение би могло да се направи извод, че процедурата на ССС намира широко приложение при формалните престъпления по транспорта, което значително се доближава до прилагането института на споразуменията. Причините за това са конкретните обстоятелства - няма възстановяване на щети, което не е и изискване за ССС, призната вина, процесуална икономия и бързина на процеса и при двете процедури.

Наказания по споразумения по чл. 194-197 НК

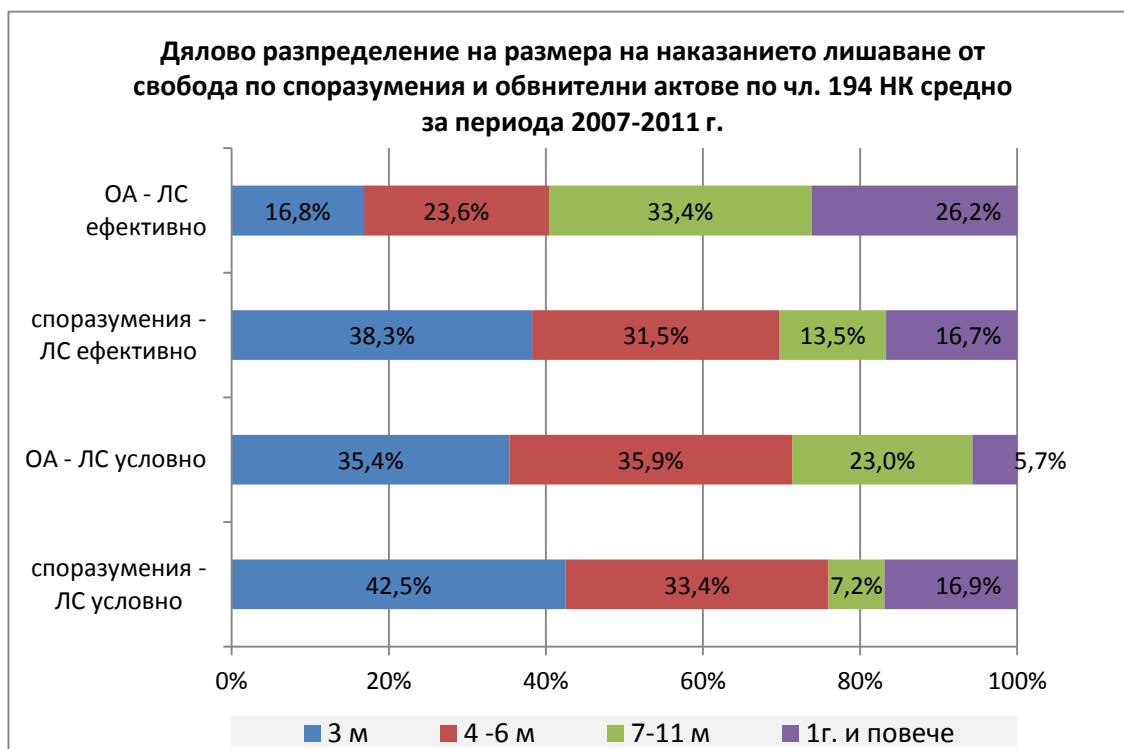
От сравнителната графика е видно, че при решените дела с обвинения по основния състав на кражба, няма драстични различия при налагането на видовете наказания по споразумения и обвинителни актове. Процентният дял на наказанията ефективно лишаване от свобода е сравним при споразуменията и при наказателните производства, приключили по класическия начин (7.6-8.2%), като делът им при споразуменията е с 0.6% по-висок. Обратно – наказанията глоба, макар и със сравними дялове, са по-често налагани с присъда по внесен обвинителен акт.

Това би могло да се разгледа и от гледна точка на възможността деянието да се преквалифицира като маловажен случай на кражба по чл. 194, ал.3 НК със самата присъда. В тази случай законът предвижда възможност за налагане на наказание глоба – като алтернатива на лишаване от свобода или пробац ия.

По-различно стои въпросът при разпределението на срока на наказанието лишаване от свобода – ефективно и условно, при споразуменията и обвинителните актове. Значително по-висок процент (38.3%) е налаганото ефективно лишаване от свобода за минималния по закон срок от 3 м., при споразуменията, в сравнение със срока от 7 - 11 м., където разликата между ОА и споразумението е близо 20%.

При условното лишаване от свобода отново се запазват по-високият процент при 3-месечния период за споразуменията и по-високият процент при периода от 7 - 11 м. (разлика от около 13%) за присъдите, постановени по обвинителни актове.

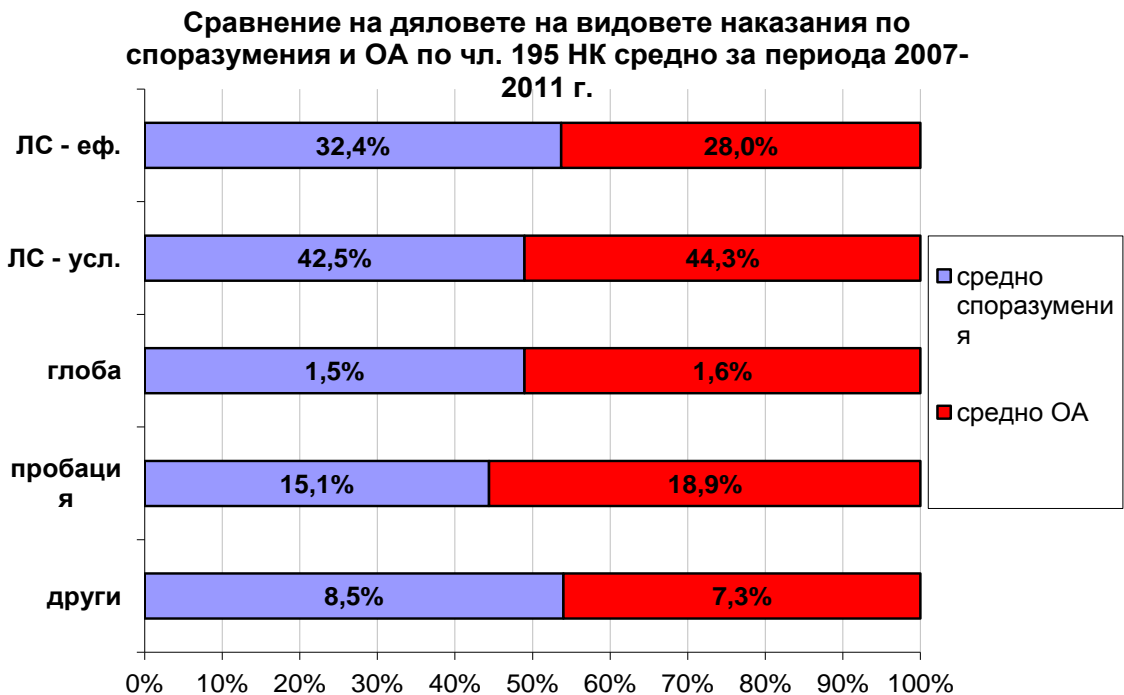
Не така стои въпросът, обаче, при размер на наказанието лишаване от свобода от 1 г. и повече. При споразуменията сроковете на ефективните наказания е с около 10% по-нисък от ОА. При условната присъда тази процентна зависимост се запазва, но в полза на обвинителните актове. Този срок при условното наказание се присъжда по-рядко.

Тези зависимости не са нещо неочаквано, такава е и целта на този институт за българското наказателно-процесуално право. Споразумението, като диференцирана форма на наказателно правораздаване е резултат на съгласуваните волеизявления, обвиняемият напълно признава своята вина и приема наложеното наказание. По този начин окончателно се преценява и неговата воля, защото именно върху него ще рефлектират последиците от споразумението, тъй като същото е със сила на влязла присъда и не подлежи на обжалване.

В чл. 195 от НК са посочени квалифицираните състави на кражбите - с оглед особеностите на обективната страна (при особени обстоятелства, взломни кражби, при използване на особени средства или специален начин) и с оглед особеностите на субективната страна и субекта на престъплението (кражба при предварителен сговор, от длъжностно лице, извършена от особен субект). Проведеното изследване на видовете наказания по споразумения и обвинителни актове, видно от приложената графика, не се характеризира с някакви съществени отклонения или несъответствия. Данните сочат, че от гледна точка на видовете наложени наказания за престъпления по чл. 195 НК, одобрените споразумения и приключилите дела по общия ред дават почти еднакви резултати.

При решените дела с обвинения по основния състав на чл. 195, най-често се налага условното лишаване от свобода, което е около 42 – 45% от

общо наложените наказания. Следващото по честота налагано наказание е ефективното лишаване от свобода.

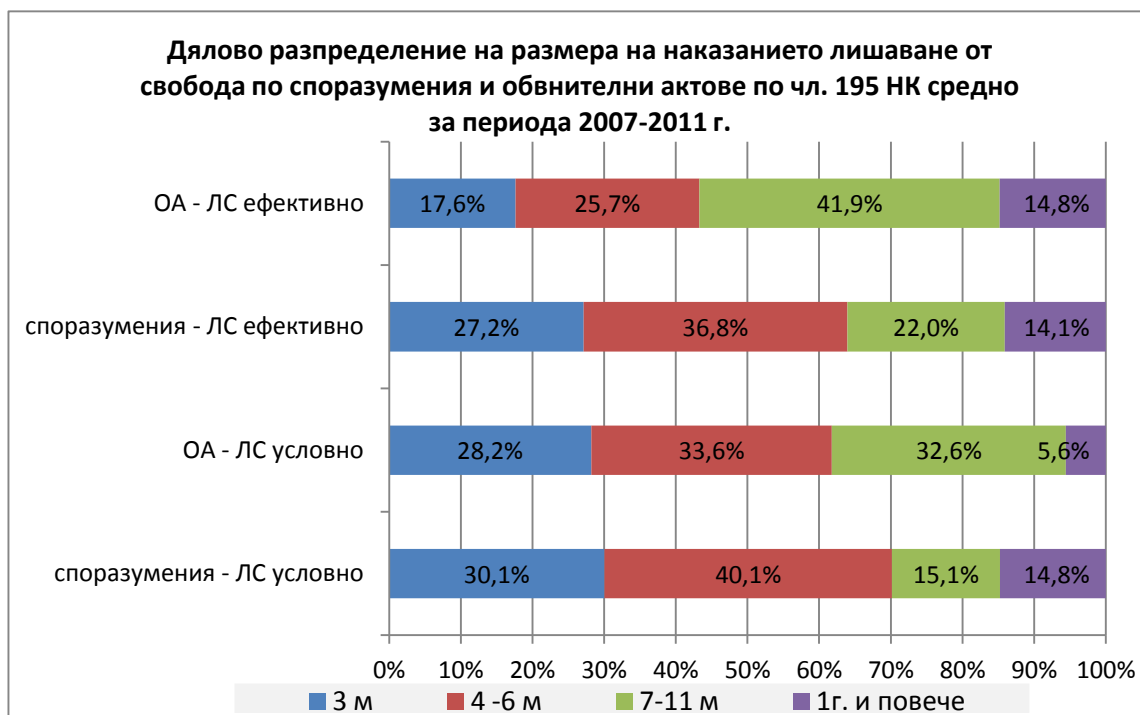
За разлика от данните по чл. 197 НК, където наказанието „пробация“ е най-често постановяваното наказание, което надвишава 50% от налаганите наказания, при чл. 195 НК, този вид наказание заема едва трето място и не надвишава 19-20%.

И при този престъпен състав на кражба се наблюдава тенденцията наказанието „глоба“ да бъде налагано най-малко – едва около 1,5%, но не се наблюдават различия от гледна точка на съпоставка между споразуменията и обвинителните актове по общия ред.

При анализиране на графиката за дяловото разпределение на размера на наказанието лишаване от свобода се наблюдават някои различия, които заслужават внимание. Така например, при обвинителните актове, почти два пъти е завишено постановяването на ефективно лишаване от свобода за период от 7 до 11 м. Обратна е зависимостта пък за периодите от 3 м. и от 4 до 6 м., където най-често те са налагани при споразуменията.

Почти идентични са процесите на нарастване и намаляване, и една и съща е зависимостта и при условното лишаване от свобода, за по-горе посочените периоди. Обикновено за другите типове престъпни деяния, с друга правна квалификация, при наказанията лишаване от свобода – ефективно и условно, се наблюдават разлики в показателите, при прилагането на института на споразумението и постановяването на наказания по общия ред.

Двойно по-висок е процентът за налагане на наказанието условно лишаване от свобода с размер 1 г. и повече, при споразуменията. Разликата спрямо налагането на същото наказание при обвинителните актове е близо 9%.

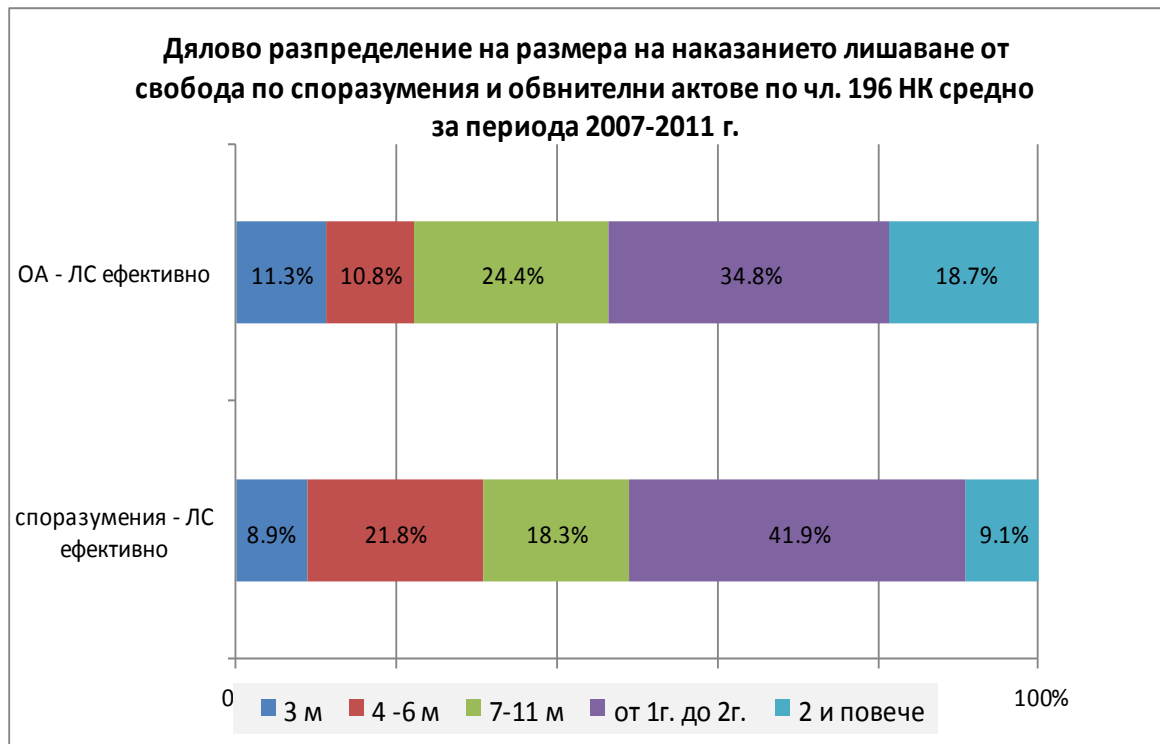

По-специално внимание, обаче, заслужават показателите при ефективното лишаване от свобода за същия период – независимо, че при споразуменията и при обвинителните актове почти няма разлика. Дали ще се използва специфичният правен институт на споразумението, при които може да се определи наказание при условията на чл. 55 НК или постановеното наказание е по общия ред, тази еднаквост при данните показва, че при по-тежките престъпления съдът и прокуратурата се стремят да търсят съответствие на наложеното наказание.

За престъпленията по чл. 196 НК – кражба при условията на опасен рецидив, законът предвижда като основно наказание само ефективно лишаване от свобода и конфискация – като допълнително наказание по преценка на съда. Получените данни от дяловото разпределение на размера на наказанието лишаване от свобода по споразумения и по общия ред, са илюстрирани на следващата графика. От нея е видно, че най-висок е процентът на наложените наказания за период от 1 до 2 години. Съотношението между двата процеса от наказателното право е сравнително еднакво – с разлика от около 7% в полза на споразуменията. При тях двойно повече се налага и наказанието лишаване от свобода за срок от 4 – 6 м. При другите два периода – до 3 м. и от 7 до 11 м. почти не се наблюдават процентни различия. Не би могло да се отчете някакво особено обстоятелство при така получените показатели. Нормално е за по-леките наказания да се сключват споразумения и те да бъдат почти еднакви като процентно съотношение спрямо обвинителните актове.

Може би по-специално отношение заслужава фактът на получените данни за наказанията за периода от 2 и повече години, където сключените

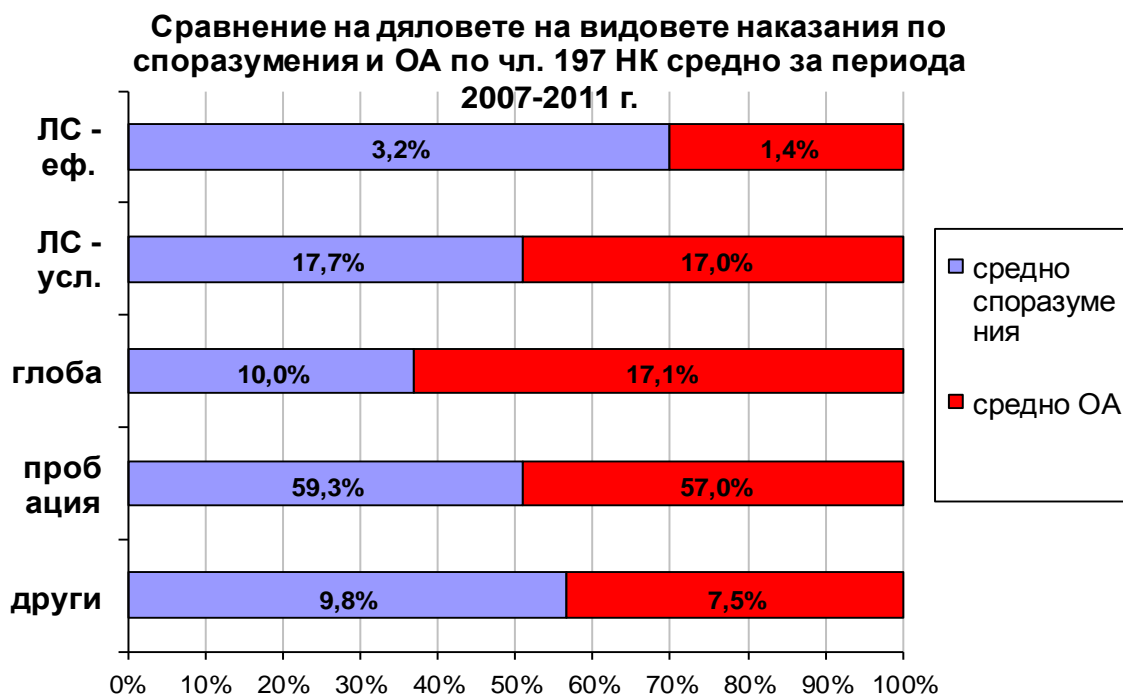
споразумения са 2 пъти по-малко. Това показва, че при тежките престъпления, които представляват опасен рецидив, и където престъпните деяния са по-сложни, явно се предпочита съдебно производство по общия ред, което е напълно обяснимо, независимо от възможността за съдебна икономия. От друга страна, не се подкрепя и тезата за налагането на по-ниски наказания при споразуменията, визирайки възможността за прилагане на ал. 4 на чл. 381 от НК.

Разпоредбата на чл. 197 урежда привилегировани състави при връщане или заместване на откраднатата вещ до приключване в първоинстационния съд на съдебното следствие и обхваща доста широк диапазон на кражбите - от маловажните случаи, до тези в особено големи размери. Освен това разпоредбата на чл. 197 НК не би могла да са разглежда отделно и независимо, а само като съвкупност и във връзка с престъпленията по чл. 194, 195 и 196 НК.

При направената сравнителна графика не е отчетена тежестта на престъпното деяние и неговата основна квалификация, а само вида на наказанието за престъпления по някои от привилегированите състави на чл. 197 НК.

Сравненията на дяловете на видовете наказания по чл. 197 от НК показва, че най-често постановяваното наказание и при споразуменията, и по общия ред е „пробация“, което и при двете процедури надвишава 50% от наказанията. При съотношение между пробацията при споразумението и при обвинителния акт пробация, този вид наказание не променя своите стойности. Разлика се явява само около 2%, независимо, че при споразуменията може да се приложи чл. 55 от НК и без да са налице изключителни или многобройни смекчаващи обстоятелства.

Най-малко пък е постановявано наказанието „ефективно лишаване от свобода“ – около 3% от всички видове налагани наказания по чл. 197 НК. Съпоставено, обаче - споразумения спрямо обвинителни актове съотношението е почти 2:1. Сравнението показва неоснователността на разпространеното схващане, че споразуменията винаги водят до по-леки наказания за извършителите на престъпления, в сравнение с резултата от класическото наказателно производство.

Условното лишаване от свобода е второ по честота на постановяване и почти не се отчитат разлики при споразуменията, и при обвинителните актове по общия ред. Там зависимостите са почти едни и същи.

Наказанието глоба е следващо по място налагано наказание, като при споразуменията се среща по-рядко, в сравнение с присъдите, постановени въз основа на внесен обвинителен акт.

Включените в графа „други“ наказания, видно от графичното изображение, се налагат по-често при споразумения, отколкото при обвинителни актове, с разлика над 2%. Общото съотношение, обаче спрямо другите наказания, е под 10%, което определя честотата на престъпленията, съответстващи на този тип наказания, като по-малка.

Зависимостта от фактори, като тежест на престъплението, опасен рецидив на основната квалификация и социален, и образователен статус на извършителите, в много от случаите затруднява прилагането на чл. 197 НК и сключването на споразумение. Вещта, присвоена в резултат на кражба трудно може да се върне или замени, дори в някои случаи е невъзможно. Като примери могат да се посочат случаите при най-често срещаните деяния – кражба на метали, битови кражби, кражба на дървен материал, на хранителни

продукти, извършителите на които са социално слаби или необразовани лица, в повечето случаи от ромски произход, чиято цел е моментното облагодетелстване.

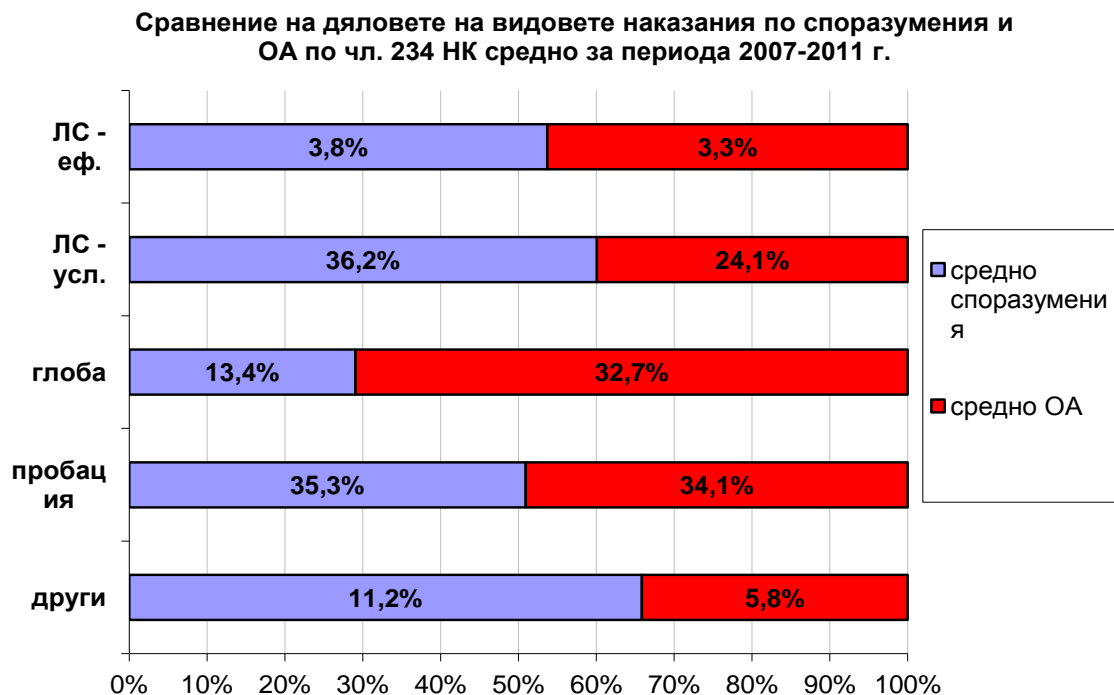
Втората графика относно дяловото разпределение на размера на наказанието лишаване от свобода – ефективно и условно по чл. 197 от НК, отчита известни различия между прилагане на института на споразумението и разглеждането на делата по общия ред. При размер на наказанията 3 месеца и 4-6 месеца картината е почти еднаква – при споразуменията тези нива на санкцията са между 7 и 8 % по-високи, в сравнение с делата, решени по общия ред. За периода 7-11 м. няма различие или то е твърде малко, за да подлежи на анализ. Прави впечатление, обаче, разликата от 26%, която се явява при налагане на ефективно лишаване от свобода за период от 1 година и повече – и то за обвинителните актове. Като се прибави и фактът от предходната графика, че всъщност ефективното лишаване от свобода е най-малко постановяваното наказание, се налага изводът, че въпреки приложението на разпоредбата на чл. 197, който е привилегирован състав, налагането на по-тежката присъда, вероятно е за кражба в особено големи размери, което изисква и съотносимо наказание. Това обстоятелство и фактът, че отнетото е в особено големи размери, пък от своя страна намалява възможността за сключване на споразумения за този тип престъпления и предопределя решаване на делото по общия ред.

Приложимостта на процедурата на ССС по този тип престъпления е почти идентична с наблюдаваните зависимости при института на споразумението. Така например и при ССС най-често налаганото наказание по чл. 194 и чл. 197 НК е пробация, по чл. 196 е ефективното лишаване от свобода, което е почти 99% от всички други налагани наказания. Последното

е обяснимо и поради факта, че се отнася до престъпление, което е опасен рецидив и налагането му и при споразуменията, и по общия ред е най-често, спрямо другите наказания. Разлика има само по постановяване на наказание по чл. 195, където при споразуменията най-често се налага условното лишаване от свобода, а при съкратеното съдебно следствие, най-често се налага ефективното лишаване от свобода. Последното се налага почти два пъти повече по реда на ССС, отколкото при споразуменията и по общия ред. Както бе отбелязано и при анализиране на анкетното проучване, ССС не е предпочитана процедура и поради по-високия размер на налаганите наказания, предвид определянето им, съгласно изискването на чл. 58а НК. От друга страна за решаване на делото по този ред не се изисква възстановяване или обезпечаване на причинените имуществени вреди. В много случаи обвиняемите предпочитат да компенсират финансовото обезпечаване с по-високо наказание. Като потвърждение на тази теза се явява и процентното отношение (85%) при дяловото разпределение на размера на налаганото наказание ефективно лишаване от свобода за период от 2 години и повече, който е най-висок за изследваните квалифицирани състави на кражба.

Наказания по споразумения по чл. 234 НК

Чл. 234 от НК инкриминира непозволена продажба или държане на акцизни стоки без бандерол, какъвто се изисква по закон. Предвиденото от закона наказание е лишаване от свобода и глоба, както и лишаване от права по чл. 37, ал. 1, т. 7. Предметът на престъплението се отнема в полза на държавата.

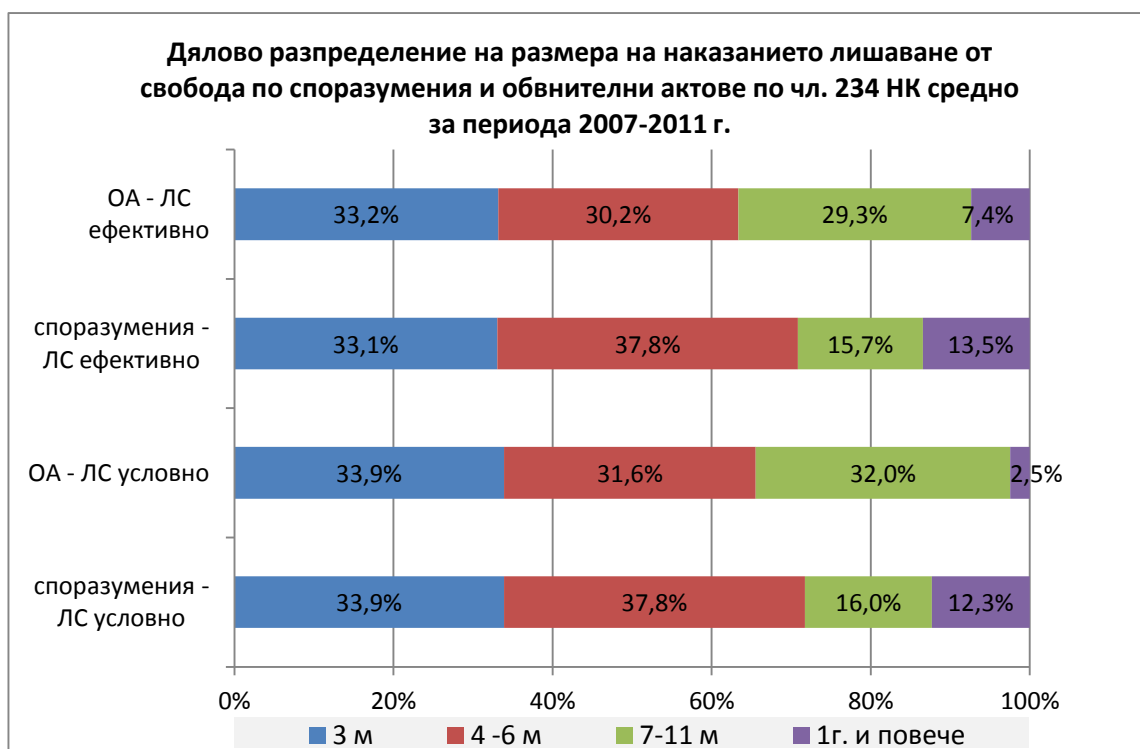
От направения сравнителен анализ на данните за видовете наказания при споразуменията и при обвинителните актове, постановени по общия ред, за това престъпно деяние не би могло категорично да се конкретизира най-често налаганото наказание. Показателите за налагане на условно лишаване от

свобода и пробация при споразуменията са с близки стойности. Такава зависимост пък се наблюдава при обвинителните актове за наказанията пробация и глоба. Най-слабо налаганото наказание и при споразуменията, и при обвинителните актове е ефективното лишаване от свобода между 3 и 4 % . Следва да се отчете и фактът, че наказанието „глоба“ е налагано 3 пъти повече по общия ред, отколкото при споразуменията.

Два пъти повече пък е налагано „други“ наказания при споразуменията, спрямо обвинителните актове.

Престъплението по чл. 234 НК носи „бизнес-характеристики“, но е на формално извършване, като законът предлага множество варианти на наказване – особено по основния състав. Това обяснява широкото прилагане на ускорените процедури – при съответно признание на вината и поведение на виновното лице, насочено към бързо приключване на наказателния процес с възможно най-леки последици за него.

При прилагането на процедурата на съкратеното съдебно следствие, категорично би могло да се твърди, че най-често налаганото наказание е условното лишаване от свобода, както спрямо другите видове наказания, така и спрямо другите начини на постановяване на наказание – със споразумение или по общия ред. Видът на наказанието при ССС пък се компенсира с размера - 0% за присъда в размер на 1 година и повече, и най-високи проценти за периодите от 4- 6 м. и от 7 – 11 м.

При споразуменията съпоставката на разпределението на размера на наказанието лишаване от свобода, за периодите от 3 м. и 4 – 6 м. почти не отчита разлика от присъденото по общия ред. Съвсем очаквани са и стойностите за периода от 7 – 11 м., където, отчитайки изключителни или многобройни смекчаващи обстоятелства, този вид наказание е два пъти по-малко налаган при споразуменията.

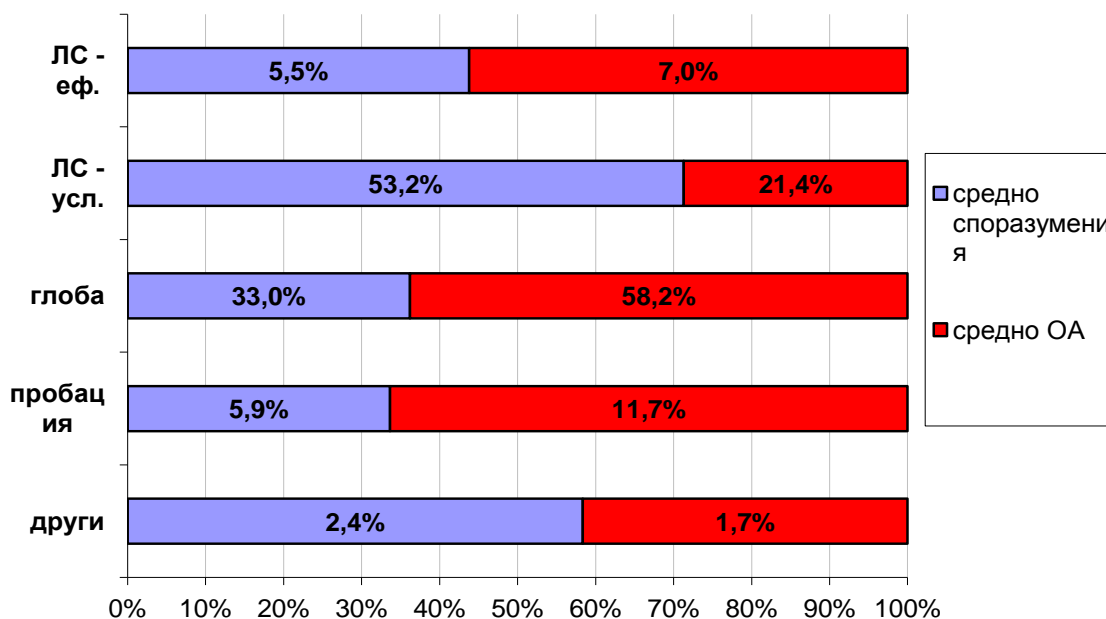
Интерес представляват показателите и при ефективното, и при условното лишаване от свобода за периода от 1 г. и повече. И в двата случая това наказание е налагано два пъти по-често при споразуменията, отколкото при обвинителните актове. Следва да се отбележи, че тук се визират престъпления с по-висока степен на обществена опасност и по-сериозни финансови злоупотреби.

Наказания по споразумения по чл. 279 НК

Чл. 279 е разпоредба от Наказателния кодекс, която инкриминира преминаване през границата на страната без разрешение или с разрешение, но не през определените за това места.

Налаганото условно лишаване от свобода при споразуменията е наказание, което има значителен превес спрямо другите, дори надхвърля 50% от всички останали налагани наказания. При обвинителните актове и решаването на дела по общия ред се наблюдава засилено прилагане на кумулативното наказание глоба – заедно с основното наказание лишаване от свобода или пробация. По присъди, постановени въз основа на обвинителен акт, случаите на наложено наказание глоба надхвърлят 50 %. Като цяло това са най-често налаганите наказания за този вид престъпни деяния. Интересен факт е обратната пропорционална зависимост, която се наблюдава при тези два вида наказания, т.е. високият процент при споразуменията за условното лишаване от свобода съответства на по-нисък процент на глоба, което може да бъде обяснено с изключване на по-лекото кумулативно наказание при прилагане на чл. 55 НК при квалифицирания състав на чл. 279, ал.2 НК.

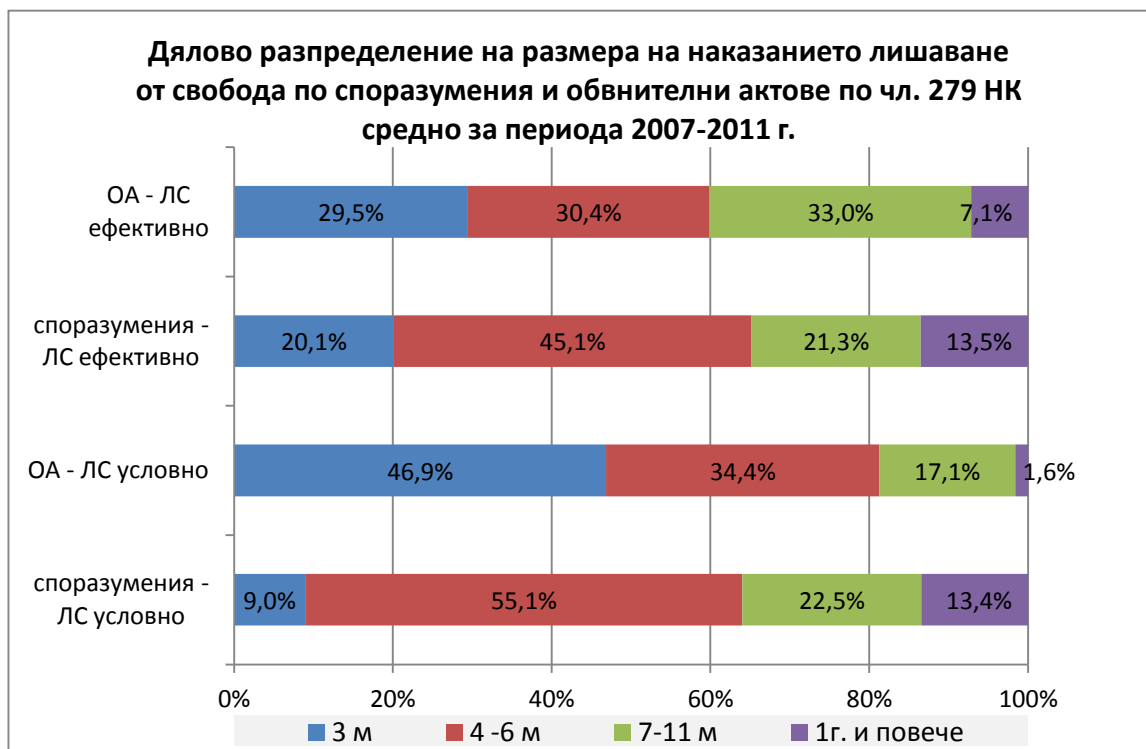
Сравнение на дяловете на видовете наказания по споразумения и ОА по чл. 279 НК средно за периода 2007-2011 г.

Като по-тежка алтернатива на глобата в законовия текст е предвидена конфискация на част или на цялото имущество на виновния, която се оказва налагана едва около 2 %, като по-често това е ставало при споразуменията.

Наказанието „пробация” е налагано два пъти повече по общия ред от споразуменията. Повече от два пъти пък е определяно това наказание по реда на съкратеното съдебно следствие, спрямо общия ред. Почти в същата зависимост е и постановяването на ефективно лишаване от свобода, разликата обаче е само около 2 – 2,5%.

Ефективното лишаване от свобода за период от 3 м. по-често е налагано при обвинителните актове по общия ред. Същата зависимост се наблюдава и за периода от 7 – 11 м. Обратно наказанията за периода от 4 до 6 м. и 1 г. и повече, при споразуменията са налагани по-често. Не би могло да се извлече някаква зависимост или закономерност относно престъпно деяние и наложено наказание. Преценката за всяко престъпно деяние е правена, съобразно законността, степента на обществена опасност, фактическите обстоятелства и общественото значение на целите, които деецът преследва.

При условното осъждане се наблюдава разлика от почти 30 % на налагане на това наказание за период от 3 м. между обвинителните актове и споразуменията. При периода от 4 – 6 м. е обратно. Около 55% от постановените присъди са със споразумения и около 34% с обвинителни актове. При периода от 7 – 11 м. разликата между споразуменията и обвинителните актове и при условното, и при ефективното лишаване от свобода е минимална.

Показателите за присъдените със споразумения наказания лишаване от свобода и условното, и ефективното за периода от 1 г. и повече, не се

различават. Тези, обаче, присъдени по общия ред, са чувствително малко, в сравнение със споразуменията.

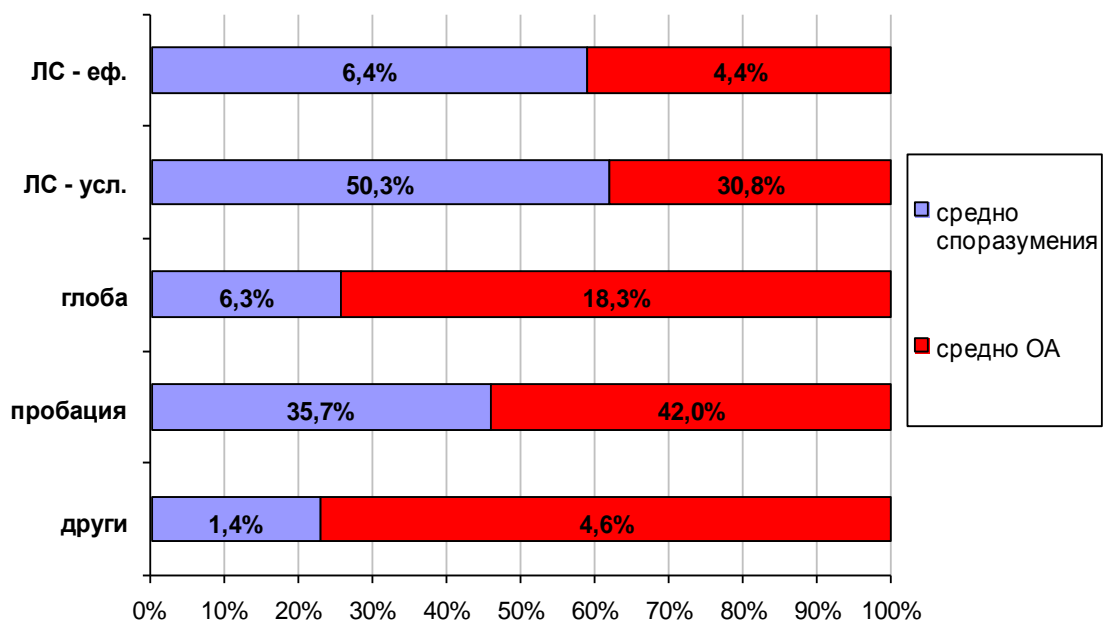
Лишаването от свобода, присъждано по реда на съкратеното съдебно следствие, най-често при условното осъждане е налагано в размер на 3 м. и от 7 – 11 м., което е близко като показатели с постановеното по общия ред за първия размер и два пъти повече от постановяваното със споразумение за втория размер. Ефективното лишаване от свобода най-често е присъждано за период от 3 м. и от 4 – 6 м. , което е най-близко по стойности с присъжданите по общия ред.

Наказания по споразумения по чл. 316 НК

Чл. 316 е от глава „Документни престъпления” и инкриминира съзнателно ползване на неистински или преправен документ, на документ с невярно съдържание, когато за неговото съставяне не може да се търси наказателна отговорност.

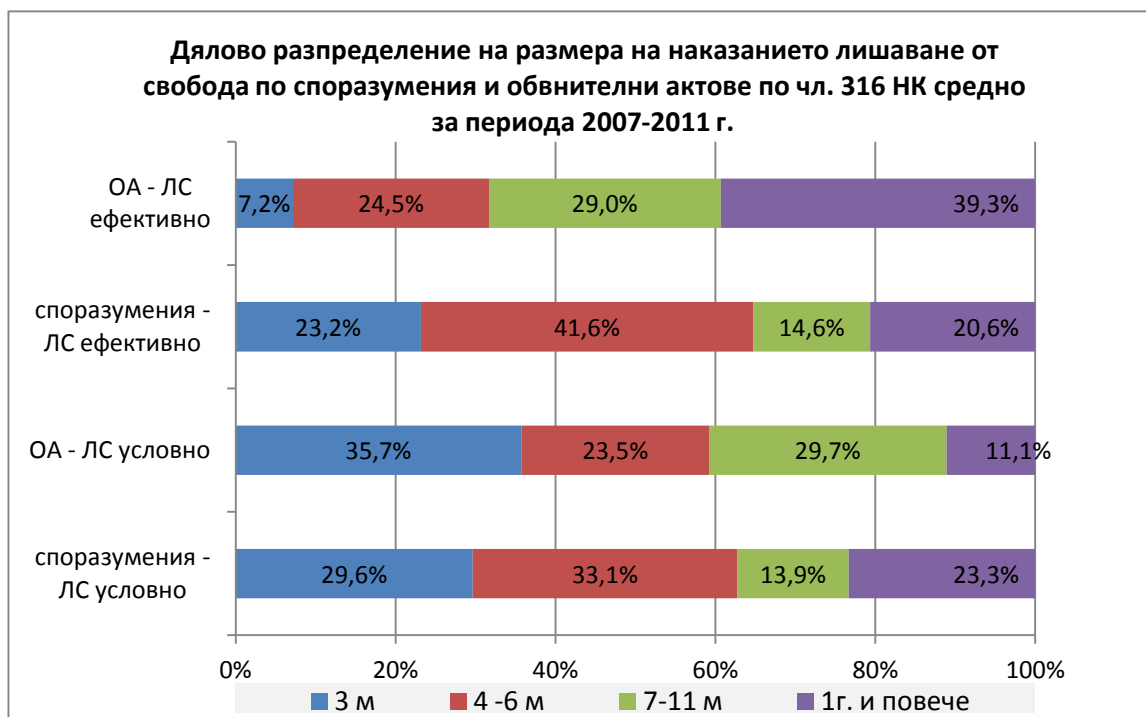
По отношение на наказанията и вида на използвания документ нормата препраща към основните състави на документни престъпления и се прилага субсидиарно. Въпреки това тя има широко приложение в практиката – особено при ускорените процедури. Поради препращането към различни престъпни състави, квалифицираните по този текст деяния подлежат на наказване с различни по вид наказания – основни санкции лишаване от свобода и пробация, възможни са и допълнителни (кумулятивни) санкции лишаване от права и глоба.

Сравнение на дяловете на видовете наказания по споразумения и ОА по чл. 316 НК средно за периода 2007-2011 г.

От графиката е видно, че най-често налаганото наказание е условното лишаване от свобода, следвано от пробация. Прави впечатление, че когато е кумулативно предвидена, глобата се налага много по-често при разглеждане и решаване на делата по общия ред, отколкото при сключване на споразумение. Това е обяснимо с по-честото прилагане на чл. 55, ал.3 НК при споразуменията.

С други показатели са извлечените данни по видове наложени наказания при решаване на делото в производство по съкратено съдебно следствие. Тук най-често налаганото наказание е пробация, което е повече от половината от сбора на всички останали видове наказания (55,7%) и с около 10-15% повече от налагането на същото по друг ред на постановяване на присъда. За разлика от горепосочената констатация за споразуменията и обвинителните актове по общия ред условното лишаване от свобода е значително по-слабо застъпено при процедурата по ССС – едва около 12%. Теоретично това би могло да се обоснове с прилагането на чл. 58а НК при определяне на наказанието, в ал. 4 на който е посочено като алтернатива прилагането на чл. 55 НК, когато това е по-благоприятно за дееца.

Независимо от наблюдавания нисък процент налагани присъди по общия ред - ефективно лишаване от свобода, от графиката е видно, че доста е висок процентът на тези с размер от 1 година и повече – 39.3%. Изобщо като средни показатели, лишаването от свобода за период от 1 година и повече се оказва най-често налаганото, при престъпления квалифицирани по чл. 316 НК, в сравнение с останалите анализирани текстове от Наказателния кодекс, независимо от начина на постановяване на наказанието – със споразумение или по общия ред.

При останалите съществува динамика, но тя не е по-различна от наблюдаваната при другите видове престъпления. По-малките по размер наказания лишаване от свобода запазват наблюдаваната до тук зависимост и

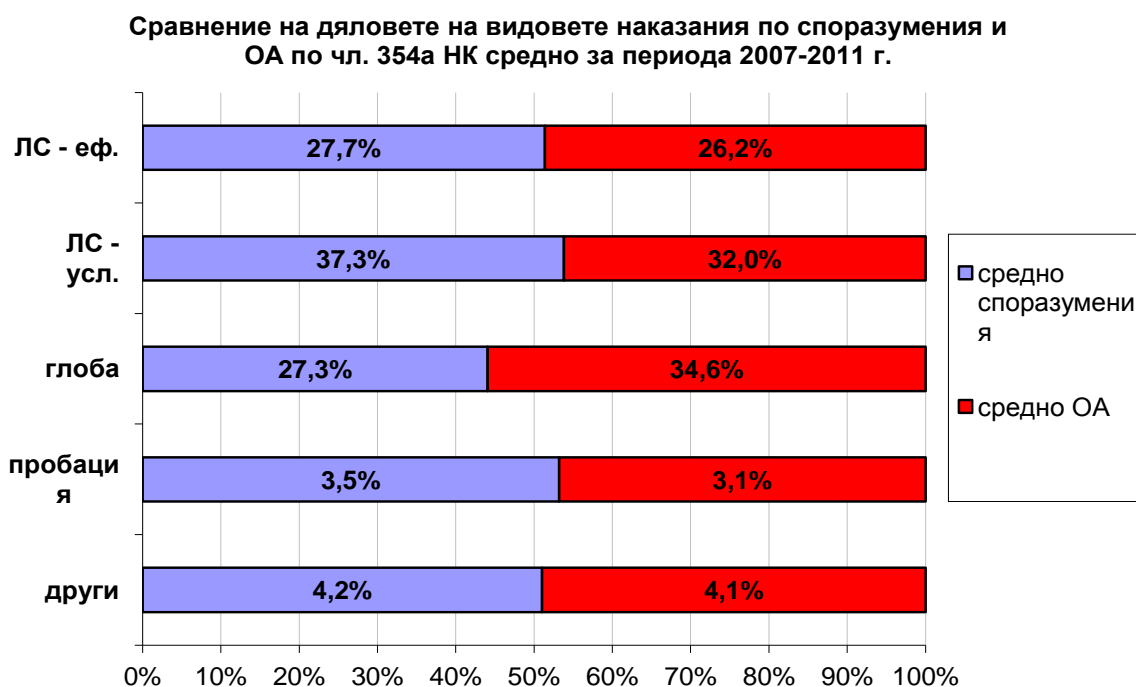
по-често се налагат при споразуменията, отколкото при обвинителните актове. По-големите по размер наказания (7 – 11 м. и 1 г. и повече) се присъждат по-често при обвинителните актове по общия ред.

Тази зависимост се наблюдава при всички изследвани в този анализ текстове от НК, по които най-много са сключени споразумения. Това показва, че в повечето случаи споразумения се сключват за престъпления, които са с по-ниска степен на обществена опасност (това в никакъв случаи не изключва обратното), като съответни са и наложените наказания.

Получените данни недвусмислено показват, че решаването на делото със споразумение не води до занижаване на вида и размера на наложените наказания. Напротив, водещи при определянето на наказанието са принципите за законоустановеност на наказанието и за съответствие на наказанието спрямо престъплението.

Наказания по споразумения по чл. 354а НК

При изследване на наложените видове наказания за престъпни деяния по чл. 354а, се констатира, че лишаването от свобода – условно и ефективно и предвидената като допълнително наказание глоба са най-често налаганите и тяхното прилагане е с почти еднакви показатели – между 25 и 30%.

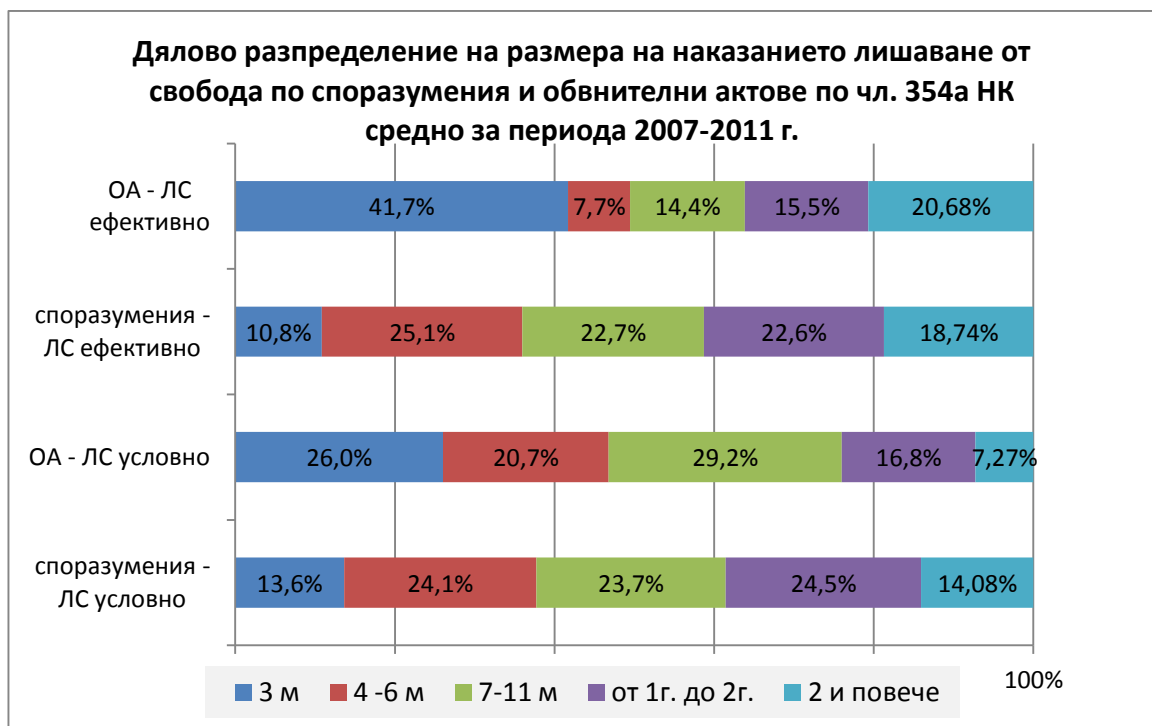

Пробация и „други“ наказания са доста по-слабо застъпени, около 3 – 4% всяко от тях поотделно. Не се наблюдават и никакви значителни отклонения при постановяване на видовете наказания при споразуменията и обвинителните актове по общия ред. Съществени различия няма и при определяне на вида и размера на присъдените наказания по производството по ССС. И тук най-често налаганите наказания са лишаване от свобода и глоба. С

около 10% в повече е ефективното лишаване от свобода, сравнено с условното. Като стойности налагането на пробация и „други наказания“ съответстват на тези при споразуменията и обвинителните актове по общия ред.

Видимо и при този тип престъпление, независимо от вида за решаване на делото, основните фактори влияещи върху крайния резултат от процеса си остават степента на обществена опасност и фактичката обстановка.

Налаганите по-високи наказания, съответстващи на по-тежките престъпления потвърждават и резултата посочен в графиката от налагането на ефективната осъдителна присъда – лишаване от свобода за периода от 2 години и повече, един сравнително висок процент – около 20.

Видно от графиката най-често налаганото наказание е ефективното лишаване от свобода за период от 3 месеца и то по присъди, постановени с обвинителни актове по общия ред. С разлика около 30% е същото наложено наказание със споразумение.

При тези престъпления прави впечатление, че по общия ред по-често е постановявано наказанието лишаване от свобода за период от 3 месеца, отколкото при споразуменията. И обратно за периода от 1 до 2 години наказанието е налагано по-често при решаване на делото със споразумение отколкото по общия ред.

Като цяло при дяловото разпределение на размера на наказанието лишаване от свобода по чл. 354а НК получените стойности са доста разнопосочни. Може би това се дължи на факта, че всяка постановена присъда е съобразена изцяло с конкретната ситуация и обстоятелствените факти.

VII. ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ОЧАКВАНИЯ

ИЗВОДИ:

1. Данните от анкетата отчитат завишена оценка на нивата на наличната към момента престъпност като цяло, което най-вероятно се дължи на постоянен стереотип към тази тема от почти всички прокуратури в страната. Завишаването на престъпността се оказва свързващ елемент в отчитането и оценките на натовареността на прокуратурите.

2. По-често анкетираните прогнозираят нарастване на натовареността на ръководените от тях прокуратури. Като водещ аргумент посочват увеличаване на престъпността.

3. Изключително редки са прогнозите за намаляване на натовареността, което е свързано с фактори като: очаквано увеличаване и попълване на щата в прокуратурите, подобро въздействие с контролните органи и полицията, бързо правораздаване и генерална превенция, очаквано декриминализиране на престъпления в новия НК.

4. Натовареността и нейното разпределение оказват съществено значение при формиране на конкретните политики на прокуратурите за прилагането на ускорените процедури.

5. Бързината, процесуалната икономия и незабавният ефект на влизане в сила на съдебния акт при споразуменията, са водещите мотиви ускорените процедури да бъдат смятани за крайно необходими от прокуратурите в страната. Прилагането на УП, според тях, влияе благоприятно и върху статистическата отчетност.

6. По отношение на прилагането на УП, прокуратурите смятат, че споразумението в досъдебна фаза е по-необходимо като приложение от споразумението в съдебна фаза, а съкратеното съдебно следствие е по-малко необходимо, като УП само в сравнение с първите две.

7. Показателят „натовареност“ влияе при оценката на необходимостта от въвеждането на процедурите и то изключително по отношение на СДФ и в много голяма степен на ССФ, но не и за прилагането на ССС. Формирането на това убеждение се дължи основно на факта, че прилагането на ССС е тясно свързано с неизпълнението на целите на правораздаването и на прокуратурата, като постигане на справедливо наказание и възмездяване на пострадалите. Тази теза отчасти е зависима и от липсата на икономия на прокурорски труд и други средства по тази процедура, които очевидно се реализират предимно от първоинстанционния съд.

8. От гледна точка на статистическата натовареност, изведена от таблица № 5, в прокуратурите с по-голяма натовареност, прилагането на СДФ е по-засилено.

9. В териториалните прокуратури основно преобладава мнението, че УП са по-ефективни, по-ефикасни, гарантиращи в по-висока степен качеството на прокурорския труд, отколкото останалите процедури по НПК.

10. Ефективността от прилагането на ССС е значително по-ниска, според наличните оценки на анкетираните, както и ефикасността, и гарантирането на качеството на прокурорския труд по тази процедура на УП, в сравнение с тази на СДФ и ССФ.

11. Относно прилагането в прокуратурите на института на споразумението в досъдебна фаза изследването дава следното обяснение за тенденции и зависимости:

- **нарастване** на прилагането се дължи на: бързи резултати, защита на пострадалите чрез възстановяването на щетите, не се отлагат заседания, няма оправдателни присъди и връщане на дела от съда.

- **намаляване** на прилагането се дължи на: обедняването и липсата на средства от обвиняемите за възстановяване на вредите, тромава процедура по назначаване на служебните защитници, в отдалечените райони няма налични адвокати, а когато са налични не са заинтересовани, проблеми от организационен характер в съответната прокуратура, включващи и директното изкуствено намаляване на прилагането на СДФ, заради критични бележки на ръководството.

12. Относно прилагането в прокуратурите на института на споразумението в съдебна фаза изследването позволява да се открият следните:

- причини за **нарастване** на прилагането: постига се бързина, ефективност и ефикасност, реално обезщетяване на пострадалите за причинените им щети, не се отлагат съдебни заседания, няма оправдателни присъди и връщане от съда.

- причини за **намаляване** на прилагането: алтернативната възможност делото да приключи по реда на ССС. Все по-често подсъдимите и защитата не сключват ССФ, а търсят прилагането на ССС в съдебна фаза, защото не възстановяват щетите и същевременно ползват привилегиите за намаляване на наказанието, което за тях е по-изгодно. Следваща причина са безпаричието и невъзможността на подсъдимите да възстановят щетите.

13. Относно прилагането в прокуратурите на съкратеното съдебно следствие, изследването обяснява зависимостите и тенденциите по следния начин:

- причини за **нарастване** на прилагането: спецификата на размера на наказанието при тази процедура – дават се големи отстъпки на подсъдимите, чрез намаляване на определеното наказание с една трета и при липса на смекчаващи вината обстоятелства, постановяват се ниски присъди по дела с висока обществена опасност, извършителите на битови убийства предпочитат

тази процедура и др. Друга причина е по-интензивната съдийска активност по прилагането на ССС, най-вече поради натовареността на съдилищата. В други случаи извършителят не иска или не може да възстанови щетите и поради това търси прилагането на ССС, за да постигне присъда с наказание като при споразумението. Не на последно място причини за нарастване на прилагането са и въведените ограничения за споразумения в конкретни прокуратури, както и наложените законодателни ограничения за прилагането на чл. 78а НК. Отчита се още липсата на интерес от страна на служебните адвокати за протакане на делата и др.

- причини за **намаляване** на прилагането: след изменението на чл. 58а НК подсъдимите и защитата им са престанали да желаят ползването на тази процедура. Като други причини се посочва и липсата на активност от съдилищата, следвана от слабата активност на адвокатите и неразясняването от тяхна страна на УП на подсъдимите.

14. Изследването показва, че поначало (в масовия случай на определяне на наказания по споразумения и ССС) прилагането на ускорените процедури не води до значително смекчаване на наказанията, в сравнение с резултата производството по общия ред за сравними престъпления. По отношение на някои състави – престъпленията по чл. 279 НК и с предмет наркотични вещества, чрез ускорените процедури се постига и по-тежка наказателна репресия на виновните.

15. Относно териториалните съпоставки при прилагането на УП, мнението на прокуратурите от цялата страна е еднозначно – те смятат, че приложимостта при тях е еднаква или сравнима с тези на останалите прокуратури. Такава оценка се споделя, както от прокуратурите със засилено прилагане на СДФ, така и от тези със засилено прилагане на ССФ. Личи игнорирането на друга възможна практика, различна от познатата – тази, която се прилага по места от респондентите на изследването.

16. Нивата на неодобрените споразумения от съда са незначителни. Подложени на специален анализ, причините за неодобрените от съда споразумения могат да се разделят в 3 основни групи:

Първата група е свързана със слабости на споразумението, произтичащи от дейността на разследващите органи и прокуратурата, или вероятно и на неправилно тълкуване от съда.

Втората група е свързана с действията на обвиняемия. Най-често става дума за отказ на обвиняемия от споразумението в съдебна зала, неявяване на обвиняемия/подсъдимия в съдебна зала при одобряване на споразумението и отказ на адвокатите от защита, поради неплатени хонорари.

Третата група е свързана с проблеми при тълкуване на условията за сключване на споразумение - липса на критерии за малозначителност, различното тълкуване на „съставомерни вреди“ и „противоречива съдебна практика по 234 НК“, и някои други текстове, където е трудно да се определят пострадалият и щетата.

17. Като основни причини за оправдателните присъди при ССС се сочат: липсата на достатъчно доказателства и пропуски на разследването,

несъставомерност на деянието или неправилно повдигнато обвинение от прокурора; противоречие на събраните в ДФ самопризнания; противоречива съдебна практика; липса на безпристрастност и наличие на субективни преценки на съда по тълкуване на НПК.

18. Ускорените процедури по ДООИ се оценят като необходимо средство за ефективно наказателно правораздаване, чието прилагането трябва да продължи – с известен отрицателен нюанс (засилена предпазливост) при делата за 8-те вида тежки престъпления, посочени в анализа¹⁸.

19. Инициативата за сключване на СДФ и ССФ, в т. ч. и по ДООИ, основно принадлежи на защитата. Това положение е съвсем ясно изразено при ССФ.

20. Отчитат се следните добри практики и позитиви при прилагането на УП:

- Постигане на значима бързина в прилагането на споразуменията, като всичко става в един ден – внасяне, влязъл в сила акт и изпълнение на наказанието;
- Прокуратури, които отчитат значим обхват на приложение на УП, решават чрез тях повече дела, отколкото по общия ред;
- Постигнатите наказания в резултат на прилагането на УП са справедливи, а не минимални;
- Наказанията по споразумения за някои масови престъпления са по-високи от тези, които се определят по общия ред (констатирано и в данните от УИС);
- Постигната е стиковка със съда по прилагането на УП – поддържане на добри колегиални отношения със съдиите и адвокатите, провеждане на периодични разговори със съда за уеднаквяване на практиката.

21. Проблеми при прилагането на всяка една от УП:

Проблеми при прилагането на СДФ:

- липса на защитници за обвиняемите;
- липса на средства при извършителя за възстановяване на щетите;
- ограниченият кръг престъпления, за които се прилага СДФ;
- изискванията на съда за размера на наказанието, в т.ч. и различни критерии при определяне на наказанието от съответните съдебни състави;
- намиране на обвиняемия и технически проблеми - по призоваване и осигуряване на обвиняемия, пострадалите и защитата;

¹⁸ Имат се предвид специално анализирани от гледна точка прилагането на УП дела за организирана престъпност, корупционни престъпления, изпиране на пари, злоупотреби със средства от фондове на ЕС, данъчни престъпления, подправяне на платежни инструменти, трафик на наркотици и трафик на хора.

- различна и противоречива съдебна практика - кои щети се възстановяват - всички или само съставомерните; какво е "противоречи на закона и морала"; какво е несправедливо наказание;
- невявяване на обвиняемия в съда;
- възможност за споразумение веднага с признаване на вината, по всяко едно време в ДФ ;
- и по споразуменията чл. 55 следва да се прилага при наличието на обстоятелствата;
- неясен пострадал или пострадал, който не желае да му се възстановяват вредите.

Проблеми при прилагането на ССФ:

- липса на средства/ или нежелание у извършителя да възстанови щетите;
- липса на защитници за обвиняемите;
- ограниченият кръг престъпления, по които се прилага;
- липса на съгласие на всички обвиняеми;
- несъгласие на пострадалия;
- изисквания от съда за размера на наказанията;
- невявяване на обвиняемия в съда;
- липса на инициатива у прокурорите;
- и по споразуменията чл.55 следва да се прилага само при наличие на обстоятелствата;
- незаинтересовани служебни защитници;
- РСП - кои щети се възстановяват - всички или само съставомерните;
- липса на средства за наемане на договорен защитник;
- съгласието за ССФ от прокурора, за да се избегне ССС, което ще накърни правата на пострадалите.

Проблеми при прилагането на ССС:

- няма равнопоставеност на страните - неучастието на прокурора;
- невъзстановяване на щетите;
- определяне на наказанието с прилагането на чл. 55НК или 78а НК;
- твърде и на практика неограничени възможности за обвиняемия за намаляване на наказанието, за избягване възстановяването на щетите и пр.;
- липса на защитник;
- ако 1 от множество подсъдими не желае ССС (чл.370, ал.3 от НПК);
- няма единни критерии за присъда по общия ред;
- често не се допуска за съвместно разглеждане граждански иск;
- невявяване на подсъдимия;
- отказ на подсъдимия за ССС.

ОЧАКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

Изследването дава възможност да бъдат изведени някои препоръки и очаквания, които самите прокурори – прилагащи ускорените процедури, разглеждат като условие за по-голяма ефективност на своята работа при стриктно спазване на закона. Те са следните:

1. Подобряването на индивидуалната работа на прокурорите и повишаване на тяхната квалификация.

2. Предоставяне на законова възможност за протестиране на съдебния акт за неодобрение на споразумението.

3. Евентуално законодателно дефиниране на понятието "противоречие на закон и морал", тъй като се внася твърде широка възможност за субективизъм от страна на първоинстанционните съдилища и за противоречива съдебна практика в тази насока.

4. Законодателни промени в насока ясно разграничаване на това, кои точно вреди трябва да се възстановяват. При някои текстове в НК е трудно да се определи кой е пострадалият, както е в случая с незаконните сечи, където практиката на съдилищата е объркваща.

5. Законодателно разширяване на приложното поле на споразумението или дори въвеждане на възможността да се прилага без ограничения по всички текстове от НК (т.е. отмяна на ал. 2 на чл. 381 от НПК).

6. Организационно-административни мерки, които биха могли да допринесат за намаляване броя на неодобрените споразумения, като провеждане на периодични съвещания на прокурорския състав за обсъждане и отстраняване на слабостите, обсъждане на по-правилното прилагане на критериите и основанията за споразумение, съгласуване с административния ръководител на всички споразумения и създаване на възможност за контрол от същия, съвещания със съда за уеднаквяване на практиката при наказанията, вредите и др., образуване на дисциплинарни производства в случаите на зачестили връщания при определени прокурори и др.

7. Мерки от обучителен и методически характер – най-вече изготвяне на ръководство, което да обхване и съдийската практика по проблемни въпроси на прилагането, организиране на обучения и семинари, самоподготовка.

8. Мерките за ограничаване на броя на оправдателните присъди по ССС и оптимизиране на прилагането на тази ускорена процедура според изследването са от комплексен характер. Очакванията и препоръките включват:

- Законодателно уреждане на условието за даване на съгласие от прокурора за провеждане на ССС;
- Законодателно премахване на ССС по чл. 371, т. 1;
- Законодателно уреждане конституирането като свидетели на органите на предварителното следствие;
- Отпадане на разпита пред съдия;

- По-категорично и недвусмислено законово дефиниране на „признаване на вина” като условие да се състои ССС;
- ССС да се провежда само при пълно признаване на фактите и вината по ОА;
- Законово задължение в случаите на искане за ССС - винаги да има осъдителна присъда или санкция;
- Провеждане на обучителни семинари за съдебната практика;
- Провеждане на периодични съвещания за анализиране на слабостите;
- Повишаване качеството на разследването.

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Сравнение между процентите разпределения на видовете наказания по някои текстове от НК при СДФ, ССФ и ССС средно за периода 2007-2011 г.

чл. 343б НК					
2007-2011г. - средно	други	пробация	глоба	ЛС - усл.	ЛС - еф.
споразумения	36.3%	44.5%	1.8%	15.3%	2.1%
ОА	36.2%	43.3%	3.3%	15.7%	1.5%
ССС	30.3%	47.1%	4.8%	14.5%	3.3%

чл. 343в НК					
2007-2011г. - средно	други	пробация	глоба	ЛС - усл.	ЛС - еф.
споразумения	7.7%	69.9%	1.3%	10.1%	11.0%
ОА	11.9%	61.0%	6.8%	12.2%	8.2%
ССС	5.0%	64.2%	8.2%	7.9%	14.6%

чл. 194 НК					
2007-2011г. - средно	други	пробация	глоба	ЛС - усл.	ЛС - еф.
споразумения	9.6%	52.8%	10.9%	18.5%	8.2%
ОА	9.4%	51.4%	13.4%	18.2%	7.6%
ССС	7.8%	59.3%	10.7%	16.0%	6.3%

чл. 195 НК					
2007-2011г. - средно	други	пробация	глоба	ЛС - усл.	ЛС - еф.
споразумения	8.5%	15.1%	1.5%	42.5%	32.4%
ОА	7.3%	18.9%	1.6%	44.3%	28.0%
ССС	1.3%	3.4%	0.1%	25.9%	69.3%

чл. 196 НК					
2007-2011г. - средно	други	пробация	глоба	ЛС - усл.	ЛС - еф.
споразумения	1.0%	0.9%	0.4%	0.0%	97.7%

ОА	1.2%	1.0%	0.5%	0.0%	97.3%
ССС	0.7%	0.1%	0.2%	0.0%	99.0%

чл. 197 НК					
2007-2011г. - средно	<i>други</i>	<i>пробаця</i>	<i>глоба</i>	<i>ЛС - усл.</i>	<i>ЛС - еф.</i>
споразумения	9.8%	59.3%	10.0%	17.7%	3.2%
ОА	7.5%	57.0%	17.1%	17.0%	1.4%
ССС	10.2%	67.2%	13.7%	8.2%	0.8%

чл. 234 НК					
2007-2011г. - средно	<i>други</i>	<i>пробаця</i>	<i>глоба</i>	<i>ЛС - усл.</i>	<i>ЛС - еф.</i>
споразумения	11.2%	35.3%	13.4%	36.2%	3.8%
ОА	5.8%	34.1%	32.7%	24.1%	3.3%
ССС	8.5%	7.4%	20.7%	59.6%	3.7%

чл. 279 НК					
2007-2011г. - средно	<i>други</i>	<i>пробаця</i>	<i>глоба</i>	<i>ЛС - усл.</i>	<i>ЛС - еф.</i>
споразумения	2.4%	5.9%	33.0%	53.2%	5.5%
ОА	1.7%	11.7%	58.2%	21.4%	7.0%
ССС	3.4%	36.8%	24.1%	12.6%	23.0%

чл. 316 НК					
2007-2011г. - средно	<i>други</i>	<i>пробаця</i>	<i>глоба</i>	<i>ЛС - усл.</i>	<i>ЛС - еф.</i>
споразумения	1.4%	35.7%	6.3%	50.3%	6.4%
ОА	4.6%	42.0%	18.3%	30.8%	4.4%
ССС	4.9%	55.7%	17.2%	12.3%	9.9%

чл. 354а НК					
2007-2011г. - средно	<i>други</i>	<i>пробаця</i>	<i>глоба</i>	<i>ЛС - усл.</i>	<i>ЛС - еф.</i>
споразумения	4.2%	3.5%	27.3%	37.3%	27.7%
ОА	4.1%	3.1%	34.6%	32.0%	26.2%
ССС	4.6%	2.8%	28.1%	27.3%	37.2%

2. Сравнение между процентите разпределения на размера на наказанието лишаване от свобода по някои текстове от НК при СДФ, ССФ и ССС средно за периода 2007-2011 г.

чл. 343 б НК	3 м	4 -6 м	7-11 м	1г. и повече
споразумения - ЛС условно	61.5%	31.1%	3.9%	3.4%
ОА - ЛС условно	53.2%	37.9%	7.8%	1.2%
ССС - ЛС условно	25.2%	58.8%	7.6%	8.4%
споразумения - ЛС ефективно	58.9%	30.3%	5.1%	5.7%
ОА - ЛС ефективно	40.1%	39.4%	13.9%	6.6%
ССС - ЛС ефективно	14.8%	59.3%	25.9%	0.0%

чл. 343в НК	3 м	4 -6 м	7-11 м	1г. и повече
споразумения - ЛС условно	48.0%	37.8%	4.5%	9.7%
ОА - ЛС условно	38.3%	36.9%	22.2%	2.6%
ССС - ЛС условно	18.4%	42.1%	21.1%	18.4%
споразумения - ЛС ефективно	40.0%	37.8%	10.0%	12.1%
ОА - ЛС ефективно	23.0%	41.6%	25.1%	10.3%
ССС - ЛС ефективно	2.9%	57.1%	21.4%	18.6%

чл. 194 НК	3 м	4 -6 м	7-11 м	1г. и повече
споразумения - ЛС условно	42.5%	33.4%	7.2%	16.9%
ОА - ЛС условно	35.4%	35.9%	23.0%	5.7%
ССС - ЛС условно	12.7%	50.7%	18.7%	17.9%
споразумения - ЛС ефективно	38.3%	31.5%	13.5%	16.7%
ОА - ЛС ефективно	16.8%	23.6%	33.4%	26.2%
ССС - ЛС ефективно	7.4%	27.8%	33.3%	31.5%

чл. 195 НК	3 м	4 -6 м	7-11 м	1г. и повече
споразумения - ЛС условно	30.1%	40.1%	15.1%	14.8%
ОА - ЛС условно	28.2%	33.6%	32.6%	5.6%
ССС - ЛС условно	15.9%	33.9%	37.3%	12.9%
споразумения - ЛС ефективно	27.2%	36.8%	22.0%	14.1%
ОА - ЛС ефективно	17.6%	25.7%	41.9%	14.8%
ССС - ЛС ефективно	2.3%	9.9%	77.1%	10.7%

чл. 196 НК	3 м	4 -6 м	7-11 м	от 1г. до 2г.	2 и повече
споразумения - ЛС ефективно	8.9%	21.8%	18.3%	41.9%	9.1%
ОА - ЛС ефективно	11.3%	10.8%	24.4%	34.8%	18.7%
ССС - ЛС ефективно	0.7%	17.5%	14.4%	67.4%	85.0%

чл. 197 НК	3 м	4 -6 м	7-11 м	1г. и повече
споразумения - ЛС условно	42.0%	41.5%	9.8%	6.7%
ОА - ЛС условно	37.1%	41.4%	14.6%	6.9%
ССС - ЛС условно	19.0%	71.4%	4.8%	4.8%

споразумения - ЛС ефективно	35.1%	35.5%	20.4%	9.0%
ОА - ЛС ефективно	26.7%	28.3%	20.0%	35.0%
ССС - ЛС ефективно	0.0%	50.0%	50.0%	0.0%

чл. 234 НК	3 м	4 -6 м	7-11 м	1г. и повече
споразумения - ЛС условно	33.9%	37.8%	16.0%	12.3%
ОА - ЛС условно	33.9%	31.6%	32.0%	2.5%
ССС - ЛС условно	15.2%	42.0%	30.4%	12.5%
споразумения - ЛС ефективно	33.1%	37.8%	15.7%	13.5%
ОА - ЛС ефективно	33.2%	30.2%	29.3%	7.4%
ССС - ЛС ефективно	28.6%	42.9%	28.6%	0.0%

чл. 279 НК	3 м	4 -6 м	7-11 м	1г. и повече
споразумения - ЛС условно	9.0%	55.1%	22.5%	13.4%
ОА - ЛС условно	46.9%	34.4%	17.1%	1.6%
ССС - ЛС условно	45.5%	9.1%	45.5%	0.0%
споразумения - ЛС ефективно	20.1%	45.1%	21.3%	13.5%
ОА - ЛС ефективно	29.5%	30.4%	33.0%	7.1%
ССС - ЛС ефективно	36.8%	31.6%	21.1%	10.5%

чл. 316 НК	3 м	4 -6 м	7-11 м	1г. и повече
споразумения - ЛС условно	29.6%	33.1%	13.9%	23.3%
ОА - ЛС условно	35.7%	23.5%	29.7%	11.1%
ССС - ЛС условно	26.1%	30.4%	34.8%	8.7%
споразумения - ЛС ефективно	23.2%	41.6%	14.6%	20.6%
ОА - ЛС ефективно	7.2%	24.5%	29.0%	39.3%
ССС - ЛС ефективно	38.9%	33.3%	16.7%	11.1%

чл. 354а НК	3 м	4 -6 м	7-11 м	от 1г. до 2г.	2 и повече
споразумения - ЛС условно	13.6%	24.1%	23.7%	24.5%	14.08%
ОА - ЛС условно	26.0%	20.7%	29.2%	16.8%	7.27%
ССС - ЛС условно	7.9%	30.7%	37.7%	15.8%	7.89%
споразумения - ЛС ефективно	10.8%	25.1%	22.7%	22.6%	18.74%
ОА - ЛС ефективно	41.7%	7.7%	14.4%	15.5%	20.68%
ССС - ЛС ефективно	4.0%	12.0%	24.0%	28.0%	32.00%

3. Прилагане на ССС и наказания по текстове, по които не се прилага споразумение според чл.381, ал.2 НПК средно за периода 2007-2011 г.

Прилагане на ССС по текстове, по които не се прилага споразумение според чл. 381, ал.2 НПК	брой ССС	% от всички ССС
Убийства (чл. 115-118; чл.123-124; чл. 127, ал.1-3)	94	0.6%
Разврат (чл. 149-150, чл.151, ал.1, чл.152, чл.155, ал. 3-5, чл.155а, чл.156-158а, чл. 159, ал. 4-5)	378	2.2%
Подкуп (чл. 301-307а - без чл. 304б, ал.2)	167	1.0%
Пр-я против атомната енергетика (чл. 356е; 356ж, т."в", пр. "б" и "в"; чл.356з, ал.2; чл.356и, т."в", пр. "б" и "в"; чл. 356к)	0	0.0%
Пр-я против държавната тайна (чл. 357; чл.364, ал.3; чл. 366, пр.2; чл.367, ал.1; чл.368)	0	0.0%
Военни престъпления (чл. 396, т.2-4; чл.397; чл.398; чл.399-402; чл.404-406)	0	0.0%
Пр-я против мира и човечеството (чл. 407-412; чл.414-419)	0	0.0%
ВСИЧКО	639	3.8%

4. Видове наказания по ССС по текстове, по които не се прилага споразумение според чл. 381, ал.2 НПК средно за периода 2007-2011:

убийства					
2007-2011г. - средно	други	пробация	глоба	ЛС - усл.	ЛС - еф.
ССС	2.2%	7.5%	0.0%	7.5%	82.8%

разврат					
2007-2011г. - средно	други	пробация	глоба	ЛС - усл.	ЛС - еф.
ССС	2.7%	13.3%	1.9%	37.1%	45.1%

подкуп					
2007-2011г. - средно	други	пробация	глоба	ЛС - усл.	ЛС - еф.
ССС	4.8%	54.2%	18.7%	21.1%	1.2%

Размер на лишаването от свобода по тези текстове:

убийства	до 1г.	1-2 год	2-3 г	3-5 г	5-10 г	над 10 г
ССС - ЛС условно	0.0%	57.1%	28.6%	14.3%	0.0%	0.0%
ССС - ЛС ефективно	1.9%	9.3%	1.9%	13.0%	29.6%	44.4%

разврат	до 1г.	1-2 год	2-3 г	3-5 г	5-10 г	над 10 г
ССС - ЛС условно	32.3%	36.1%	24.1%	7.5%	0.0%	0.0%
ССС - ЛС ефективно	13.6%	29.9%	34.0%	12.2%	9.5%	0.7%

подкуп	до 1г.	1-2 год	2-3 г	3-5 г	5-10 г	над 10 г
ССС - ЛС условно	63.3%	26.7%	10.0%	0.0%	0.0%	0.0%
ССС - ЛС ефективно	100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%

5. Среден размер¹⁹ на наказанието ЛС по споразумения и ОА за периода 2007-2011г. в месеци

текст от НК	по споразумения		по обвинителни актове		С колко % размерът при споразумението е по-малък или по-голям от този при ОА	
	усл.	еф.	усл.	еф.	усл.	еф.
чл. 343б НК	4.38	4.80	4.44	5.65	-1.3	-15.1
чл. 343в НК	5.41	6.40	5.46	6.86	-0.8	-6.6
чл. 194 НК	6.41	7.04	6.24	9.34	2.7	-24.7
чл. 195 НК	6.88	7.15	6.86	8.48	0.3	-15.6
чл. 196 НК	х	13.44	х	14.70	х	-8.6
чл. 197 НК	5.49	6.03	5.70	8.65	-3.6	-30.3
чл. 234 НК	7.05	6.78	6.90	8.28	2.2	-18.2
чл. 279 НК	7.15	7.27	5.14	6.65	39.1	9.3
чл. 316 НК	7.04	7.29	6.79	10.47	3.7	-30.4
чл. 354а НК	12.53	13.71	8.26	12.05	51.7	13.8

¹⁹ Размерът е изчислен чрез средноаритметичната от произведенията на броя наказания от отделната група размер на ЛС, умножен по среден коефициент за съответната група. Например за групата наказания "3 м." коефициентът е 3, за групата "4-6 м" е 5, за групата "7-11 м" е 9, за групата "1г. до 2 г." е 18, а за "над 2 г." - 30.